

İNSANCA
BİR DÜZEN
KURMAK İÇİN

**HALKTAN
YETKİ
İSTİYORUZ**

CHP nin
DÜZEN
DEĞİŞİKLİĞİ
PROGRAMI

**İNSANCA
BİR DÜZEN
KURMAK İÇİN**

**HALKTAN
YETKİ
İSTİYORUZ**

**CHP nin
DÜZEN
DEĞİŞİKLİĞİ
PROGRAMI**

ÖNSÖZ

Cumhuriyet Halk Partisinin 1969 Seçim Bildirgesi, bir DÜZEN DEĞİŞİKLİĞİ PROGRAMI'dır.

Bu Bildirge ile, Cumhuriyet Halk Partisi, her konuda ayrıntılı olarak düşüncelerini belirtmek, öngördüğü tedbirleri sıralamak yerine, Türkiye'nin, yıllardır eleştirdiği bozuk düzenini, iktidara gelince nasıl değiştireceğini, nasıl bir yeni düzen kuracağını anlatmaktadır.

Bildirgede, ancak bunu anlatabilmek için gereken konularda ve ölçüde ayrıntılara inilmektedir.

Cumhuriyet Halk Partisinin Düzen Değişikliği Programı, bölüm bölüm hazırlanmıştır. Bölümler bir araya gelince bir bütün olmakta, bir yeni kalkınma modelini ortaya çıkarmaktadır. Bu kalkınma modelinin dayandığı TEMEL DÜŞÜNCELER, Bildirgenin en sonunda yer almaktadır.

Türkiye'deki düzenin bozuk olduğu, adaletsiz olduğu, hızlı gelişmeyi ve sınımsız büyümeyi engellediği, artık, devrimci aydınlarla birlikte, geniş halk topluluklarının da büyük ölçüde benimsediği bir gerçektir.

Tutucu güçlerin ve partilerin, kurulu düzeni savunabilmeleri, savunmalarını haklı gösterebilmeleri gitgide güçleşmektedir.

Fakat, düzen değişikliğinin nasıl olması gerektiği üzerinde, henüz, bütün devrimci güçler görüş birliğine varabilmiş değillerdir.

Cumhuriyet Halk Partisi, bu konuda kendi görüşünü, halkla birlikte oluşturmuştur. Bu oluşturma sırasında, ORTANIN SOLU tutumunu da daha çok aydınla ve öze kavuşturmuştur.

1969 Milletvekili Seçimlerine girerken, Cumhuriyet Halk Partisi, Türk halkından, Düzen Değişikliği Programını gerçekleştirmek üzere yetki istemektedir.

Bu yetki kendisine verilirse, Cumhuriyet Halk Partisi, halktan alacağı güçle, bütün engelleri aşacak ve düzeni en kısa zamanda değiştirerek, Türkiye'de Anayasamızın da gereği olan İNSANCA BİR DÜZEN kuracaktır.

BÖLÜM : 1

Köylüye Dönük Düzen Değişikliği

Türk halkının üçte ikisi köylüdür.

Ortanın solunda insancıl ve halkçı bir tutum izleyen CHP, halkımızın çoğunluğunu meydana getiren köylülerimizi öncelikle, kalkındırmayı ödev bilir.

Köylünün kalkınmasına öncelik vermek, yalnız insanlık ve halkçılık açısından değil, iktisadî yönden de gereklidir. Çünkü köylü yoksul kaldıkça, onun tüketim gücü, yani satın alma gücü de düşük kahr. Bu durumda Türkiye'nin iç pazarı genişleyemez, iş hayatı canlanamaz.

Öte yandan, ulusal ekonomimizi geliştirebilmek için, köylünün tüketim gücüyle birlikte, üretim gücünü de yükseltmek, onun üretime, ekonomik gelişmeye katkısını da arttırabilmek gerekir. Çünkü, bir ülkenin nüfusunun üçte ikisinin tüketim gücünün düşük kalması kadar, tüketici niteliği üretici niteliğinden daha ağır basan bir topluluk olması da, ulusal ekonomiyi kısırlaştırır.

Büyük halk çoğunluğunu meydana getiren köylünün üretim gücünü arttırmak, onun için, bir ekonomik zorunluktur. Fakat bu da sosyal adalet açısından yeterli değildir. Köylünün artan üretimi ile meydana gelecek değer, büyük ölçüde köylüde kalması da sağlanmalıdır. Bu, sosyal adaletin gereğidir.

Ancak, köylünün artan üretimi ile meydana gelecek değer köylü elinde kalması, Türkiye'yi bir tarım ekonomisine bağlı tutma sonucunu da doğurmamalıdır. Çünkü, Türkiye'nin gelişmesi ve çağdaş uygarlık

düzeyine erişmesi, hızla bir sanayi toplumu durumuna gelmesine bağlıdır.

AMAÇ

Öyle ise, ortanın solunda köylüye dönük bir düzen değişikliğinin amacı üç noktada toplanabilir :

1. Köylünün üretimini arttırması sağlanmalıdır.
2. Bu üretim artışından meydana gelecek değer, geniş ölçüde köylünün olmalıdır.
3. Köylü, artan ekonomik gücüyle Türkiye'nin hızlı sınıllaşmasına katkıda bulunmalıdır.

Böylece köylünün kalkınması, Türkiye'nin kalkınması demek olacaktır. Köylünün gerek tüketim gerek üretim gücündeki artış, tarımdan sanayie kaynak aktarılmasını ve ulusal sanayinin gelişmesini sağlayacaktır. Köylünün güçlenmesi, Türkiye'nin sanayi toplumuna geçişini hızlandıracaktır.

Türkiye'nin bugünkü bozuk düzeninde, köylünün yoksullaştırılması veya yoksul tutulması pahasına tarımdan sanayie kaynak aktarması çok yetersiz kalmaktadır. Çünkü köylünün, üreticinin geliri ve insanca yaşama hakkı kısılarak elde edilen kaynakların büyük bir bölümü, bu bozuk düzende, sanayie değil, ekonomimize hiç bir katkıda bulunmayan tefecilere ve bazı araçılara gitmektedir. Tarımdan sanayie aktarılabilen sınırlı ölçüdeki kaynaklar ise genellikle kalkınmamıza katkısı çok düşük sanayi dallarında kullanılmaktadır. Bu düzende ne sosyal adalet ne tarımsal gelişme ne de gerçek sınıllaşma başarılabilir.

Türkiye'de, tarımdan güç alan ve sosyal adalet dayanan gerçek bir sınıllaşma, ancak köylüye dönük bir düzen değişikliğiyle gerçekleştirilebilir.

YÖNTEM

Ortanın Solunda Cumhuriyet Halk Partisi, sosyal adalet içinde sınıllaşma ülküsüne yönelen köylüye dönük düzen değişikliğini, aşağıda sıralanan yöntemle ve reformlarla gerçekleştirecektir.

Toprak Reformu

1. Toprak reformu yapılacaktır. CHP'nin yapacağı toprak reformu, yalnız toprak dağılımında adaleti ve özel toprak mülkiyetinden daha çok sayıda çiftçinin yararlanmasını değil, tarımsal verimin yükseltilmesini de sağlayacaktır.

Toprak reformu gereğince :

— Hazine toprakları, daha verimli duruma getirilerek, az topraklı veya topraksız köylülere dağıtılacaktır.

— Büyük toprak sahiplerine, kendilerini rahat yaşatmağa yetecek kadar toprak bırakılacak; fazla toprakları ise, gerçek değeri üzerinden, 10 yıl taksitle alınarak, topraksız veya az topraklı köylülere dağıtılacaktır.

— Küçük ve orta tarım işletmelerinde toprağın parçalanmasını önleyici tedbirler alınacaktır.

— Gerçek bir toprak reformu yapan her ülkenin benimsediği bir temel ilke vardır. O da şudur :

TOPRAK İŞLEYENİN, SU KULLANANINDIR.

Bu ilkenin uygulaması şöyle gerçekleşecektir :

Kendileri fiilen çiftçilik yapanlar, işledikleri toprağın sahibi olacaklardır. Tarımda kullanılan su kaynakları ise devlet mülkiyetinde bulunacak, fakat çiftçilerin kendi bölgelerindeki sulardan adaletli ölçülerle yararlanabilmeleri sağlanacaktır. Toprak ağalığına da, su ağalığına da böylece son verilecektir.

Kendileri çiftçilik yapmayıp da topraklarını kiracılık, yarıcılık, ortakçılık gibi yollarla başkalarına işleten kimselerin toprakları, gerçek değer üzerinden kamulaştırılarak, o toprakları işleyenlere, adaletli ölçülerle dağıtılacaktır.

Ancak, yaşlılık, sakatlık yüzünden, veya askerlik gibi nedenlerle kısa süreli zorunlu ayrılık yüzünden çiftçilik yapamaz duruma gelenlerin, topraklarını kiracıya, yarıcıya veya ortakçıya bırakmaları mümkün olacaktır. Kiracının, yarıcının, ortakçının hakları da yasa ile korunacaktır.

— Bu gibi nedenlerle çiftçilik yapamaz duruma gelenler, eğer kendileri isterlerse, topraklarını, dağıtılmak üzere devlete de bırakabileceklerdir. Bu durumda devlet, kendilerine, gerçek değeri üzerinden topraklarının bedelini ödeyecektir. Yaşlılık, sakatlık veya sürekli hastalık gibi durumlarla çiftçilik yapamayanlara, gene kendileri isterlerse, topraklarının bedeli ödenmek yerine, emekli aylığı bağlanabilecektir.

— Belirli bir bölgede toprak reformu gereğince aile başına dağıtılması gerekenden az toprağı bulunan ve reformla toprağı yeterli ölçüye çıkarılamayan köylüler de, dilerlerse, kendi topraklarının, başkalarına dağıtılmak üzere kamulaştırılması için başvurabileceklerdir. Bu durumdaki köylülere, büyük toprakların kamulaştırılmasında ödemeye esas alınan gerçek değer belirlenen bir katı ölçüsünde daha yüksek kamu-

laştırma bedeli ödenecek; öncelikle iş bulunacak ve iş bulunan yerde ev yapabilmesi için arsa gösterilerek konut kredisi ve teknik yardım gibi kolaylıklar sağlanacaktır.

— Tarım İş Kanunu çıkarılarak, tarım kesimindeki işçilerin çalışma koşulları adaletli ve insanca bir düzene bağlanacak ve sosyal güvenlikleri sağlanacaktır.

— Otlaklar, yaylaklar, kışlaklar, belirli kişilerin değil, devletin veya köylerin mülkiyetinde bulunacak, köylüler bunlardan adaletli ölçülerle yararlanabileceklerdir.

— Tarım teknolojisindeki yeniliklerden yararlanmada adalet sağlanacak, küçük çiftçiler de bu yeniliklerden, tarım, makina, araç ve gereçlerinden, kendi başlarına veya ortaklaşa yararlanabilmeleri için gerekli olanaklara kavuşturulacaklardır.

— Toprak dağıtımından yararlanan köylülerle bütün küçük ve orta tarım işletmelerinin, çok ve tek yönlü kooperatifler kurmaları ve bu kooperatiflerin, birlikler ve merkez birlikleri gibi büyük ve güçlü örgütlerde birleşmeleri sağlanacaktır. Devlet bu kooperatiflere her türlü teknik ve mali yardımı yapacak, fakat iç işlerine siyasal müdahalede bulunamayacaktır. Bunlar, devletten yardım gören gerçek halk kooperatifleri olacaktır. Sulanan topraklarda sulama kooperatifçiliği geliştirilecektir.

2. Topraksız veya az topraklı köylülere dağıtılacak yeterli toprak bulunmayan bölgelerde sanayiye yoğunlaşması ve tarımdan geçimini sağlayamayan köylülerin kendi bölgelerinde veya bu mümkün olmazsa, başka bölgelerde sanayi işçiliğine veya hizmetler kesimine geçmeleri kolaylaştırılacaktır. İsterlerse, kendilerine, yurt dışına işçi olarak gidebilmeleri için de öncelik tanınacaktır.

Çok Yönlü Tarım

3. Her yerde çok yönlü tarıma geçilecektir. Bunun için, her bölgenin doğal ve ekonomik koşullarına göre, çiftçiler, asıl çiftçilik konuları dışında, tavukçuluk, arıcılık, hayvancılık, mandıracılık, meyvecilik, zeytincilik, bağcılık veya sebzeçilik yapmağa veya boş zamanlarında küçük sanatlarla ve el sanatlarıyla da uğraşmağa teşvik edileceklerdir. Bu amaçla kendilerine özendirme kredileri verilecek ve teknik yardımda bulunulacaktır. Böylelikle çiftçiler, köylüler, geçimleri için tek ürüne veya tek kaynağa bağlı kalmaktan kurtarılacaklardır.

4. Göllerde, yapma göllerde, çay ve ırmaklarda, barajlarda ve deniz kıyısı köylerde balıkçılık teşvik edilecektir. Buralarda balıkçılığın öncelikle köylü kooperatiflerince yapılması sağlanacaktır. Bu amaçla ve her türlü su ürünlerini değerlendirmek, muhafaza etmek, iç ve dış pa-

zarlara sunmak üzere de kooperatiflere her türlü malî ve teknik yardım yapılacaktır.

Krediler

5. Şimdi geniş ölçüde büyük araçlara ve tefecilere giden tarımsal krediler veya tarımsal ürünlerle ilgili ihracat kredileri, bütün tarım kesimini kapsayacak olan kooperatiflere ve üst örgütlerine verilecek ve kredilerin en verimli biçimde kullanılması sağlanacaktır.

Kooperatifler Elîyle Pazarlama

6. Çiftçinin yetiştirdiği ürünler, gerçek halk kooperatifçiliği geliş-tikçe büyük araçlara baş vurulmaksızın, doğrudan doğruya kooperatif-ler veya kooperatif birlikleri ve merkez birlikleri gibi üst örgütler tara-fından iç ve dış pazarlara sunulacaktır. Köylü, üretim için ihtiyaç duy-duğu malzemeyi de, gene aracısız olarak, bu kooperatifler yoluyla ucuza elde edebilecektir. Böylelikle bir yandan tarımda maliyet düşürülmüş bir yandan da köylünün kazancı artırılmış olacaktır.

Devletin araç ve gereç yardımı kooperatifçiliği teşvik unsuru ola-rak kullanılacaktır.

Köylünün Sanayi Yatırımı

7. Yukarıda sıralanan reform ve tedbirlerle, tarımda verim yük-seleceği, maliyet düşeceği ve kazanç artacağı için köylünün geliri hızla yükselmeye başlayacaktır.

Köylü, gelirindeki yükselişin bir kısmını, daha iyi yaşayabilmek, ihtiyaçlarını daha yeterli ölçüde sağlayabilmek için harcayacağından, bir başka deyimle, köylünün tüketim gücü artmış olacağından, iş haya-tına canlılık gelecek, esnafın, sanatkârın, sanayicinin ve taşımacının da kazançları yükselecektir.

Ayrıca, geliri yükselen köylü, tasarruf yapabilecektir. Bu tasarruf-larını, bir yandan daha ileri tarım teknolojisine yatırarak tarımda ve-rimi daha çok arttırabilecektir, bir yandan da, kooperatifleri ve üst ör-gütleri yoluyla, tarım sanayiine ve zamanla başka sanayi dallarına ya-tırım yapmaya teşvik edilecektir. Sanayi alanına yatırım yapacak koo-peratiflere devletçe yardım sağlanacaktır.

Özellikle toprak ve su ürünleri sanayinin ve tarım makine, araç ve gereçlerini, o arada tarım ilaçları ile sun'î gübre imal eden sanayinin çiftçiler, üreticiler elîyle kurulup geliştirilmesi sağlanacaktır. Köylü, kendisini sömüren traktör montaj sanayii yerine, kendisinin sahip ola-cağı gerçek bir traktör sanayii kurulmasına öncülük edebilecektir.

Böylelikle, tarımdan sanayie kaynak aktarması hızlandırılacak, ve bu kaynaklar geniş ölçüde, köylünün, üreticinin elinde kalacaktır. Tarım kesimindeki üretim artışından meydana gelen değerle kurulacak sanayiın başlıca sahibi köylü olacaktır. Köylü, hem tarımdan hem de sanayiden kazanarak, gelişen Türkiye'nin temel gücü olacaktır.

Sigortalar

8. Tarım kesimindeki yaygın kooperatifçilik hareketi çerçevesi içinde, aşamalı olarak çiftçiler için, tarım sigortası ve sosyal sigortalar kurulacaktır. Öylelikle, köylülerin, çiftçilerin, tabiat âfetleri karşısında veya kötü ürün yıllarında sefaletе düşmeleri önlenmiş; hastalıkta bakımları, yaşlılıkta rahat geçimleri ve zamanla, konut kredileri sağlanmış olacaktır.

Böylece birikecek olan sosyal sigorta fonları ile, kamu yatırımları için de büyük kaynaklar birikecek, sınaileşmemiz o yoldan da hızlandırılmış olacaktır.

9. Toprakları, toprak reformu gereğince kamulaştırılacak büyük toprak sahipleri, özellikle kendi bölgelerinde veya az gelişmiş bölgelerde plâna uygun sınaî yatırımlar yapmayı kabul ederlerse kamulaştırma bedelleri kendilerine yarı sürede ödenecek ve yeterli kredi yardımı yapılacaktır. Tarımdan sanayie kaynak aktarılmasında bu da önemli bir etken olacaktır.

Köykentler

10. Tarımda verimin yükselmesi, köylünün uygarlıktan ve sosyal hizmetlerden daha yeterli ölçüde yararlanabilmesi ve köylü gücüne dayalı bir sınaileşme hareketinin gelişebilmesi için gerekli altyapılar, tesisler, hizmetler, köy grupları arasında en elverişli merkezlerde yoğunlaştırılacaktır. Bu merkezler, dağınık köylerin zamanla kendiliklerinden toplulaşmasını ve kentleşme hareketinin düzenli olarak yürütmesini de sağlayacaktır. Aynı zamanda büyük kentlere aşırı nüfus akımı kendiliğinden yavaşlamış olacak; kentleşmede ve sanayiın dağılımında bölgeler arası adalet gerçekleştirilebilecektir.

KÖYKENT adı verilebilecek olan bu merkezler, çevre köylerine yollarla bağlanacağından, köylü, bu merkezlerdeki hizmetlerden, olanaklardan, günü gününe, kolayca yararlanabilecektir.

KÖYKENT'lerin ekonomik ve sosyal hayatına, o çevredeki köy kooperatifleri veya kooperatif birlikleri geniş ölçüde hâkim olabilecektir.

Tarım makinalarının bakım ve onarım atölyeleri, küçük sanatlar, bugünkü köy düzeyinin çok üstünde, yeterli sağlık ve eğitim kuruluş-

ları, meslek kursları, her türlü kültür, spor ve eğlence tesisleri, KÖY-KENT'lerde yoğunlaşabilecektir.

Böylece köylü, kendi şehirlerini kendisi yaratabilecektir.

KÖYKENT'lerdeki küçük sanayi, her bölgede, köylü gücüne dayanarak kurulacak olan büyük sanayiın toplanacağı merkezleri de besleyecektir.

Toprakları kendilerini geçindirmeye yetmeyen ailelerin gizli işsiz durumundaki üyelerine ve tarım teknolojisindeki gelişme dolayısıyla veya başka nedenlerle işsiz kalabilecek tarım işçilerine, kendi bölgelerinde kurulan KÖYKENT'lerdeki küçük sanayide veya hizmetlerde çalışabilmeleri için öncelik tanınacaktır.

Köylüye Dönük Eğitim

11.Köylüye dönük bir eğitim düzeni kurularak, bütün köy çocuklarının ve yetişkin çiftçilerin kooperatifçilik alanında, toplum kalkınması yöntemlerinde, tarım tekniği konusunda ve yan gelirler sağlayabilecekleri işkollarında eğitilmeleri ve daha bilgili çiftçilik yapabilmeleri sağlanacak; aynı zamanda, köylüye dayalı sınaileşme hareketi ilerledikçe, köylüler, sanayi eğitiminden geçirileceklerdir. Sınaileşmenin gerekli kıldığı teknisyen, ustabaşı, mühendis gibi eğitilmiş insan gücü, geniş ölçüde ve öncelikle mahallî köy çocukları arasından yetiştirilecektir.

Bugünkü eğitim düzeninde köy çocuklarının meslek öğrenimi yapmasını, ilkokul ötesi öğrenime geçmesini güçleştiren bütün engeller kaldırılacaktır.

İlköğrenimden yüksek öğrenime kadar bütün eğitim düzeylerinde kooperatifçilik ve toplum kalkınması öğretimine yer verilecektir.

Ayrıca kooperatifçilik ve toplum kalkınması önder ve uzmanları yetiştirmek üzere okul, kurs ve enstitüler açılacaktır.

Köye hizmet eden bütün devlet görevlileri de bu konularda eğitilecektir.

Böylece, KÖYE DÖNÜK BİR DÜZEN DEĞİŞİKLİĞİ ile, Türkiye'nin köylerindeki büyük insangücü, adaletli ve sıhhatli bir sanayi toplumunun başta gelen kurucusu olacaktır.

KOYLÜYE DÖNÜK DÜZEN DEĞİŞİKLİĞİ İLE İLGİLİ BAZI YÖNETSEL TEDBİRLER

1. Türkiye’de toprağın en iyi biçimde kullanılması sağlanacaktır.

Şimdiye kadar Türkiye’de buna dikkat edilmemiştir. Hayvancılığa elverişli fakat tarıma elverişsiz bazı yerlerde tarım yapılmakta, ya da verimli tarıma elverişli yerlerde hayvancılık yapılmaktadır. Pamuğa veya sebzeçiliğe elverişli yerde buğdaya geçildiği, en iyi tütünün yetişebileceği yerlerde başka tarım ürünlerinin uygulandığı; en verimli bazı topraklarda verimsiz işler yapıldığı, onların yanbaşıda, tarıma elverişli olmayan topraklarda ise, köylülerin tarımla hayatlarını kazanmağa çalıştıkları görülmektedir.

Bu gibi aksaklıkları ortadan kaldırmak için, Türkiye’nin toprak haritası çıkarılıp, fiziksel plânlaması yapılacak ve nerede ne yetiştirilmesi gerektiği, bilimsel ölçülerle saptanacaktır.

Toprak kullanımı böylece rasyonel esaslara bağlanırken, her bölgede en verimli olacak ürünlerin yetiştirilmesi, dış pazarlama ve döviz getirme olanağı yüksek olan veya çok işçi çalıştırmayı gerektiren tarım türlerine öncelik verilmesi gözönünde tutulacaktır. Çiftçileri bu amaçlara uygun tarım türlerine yöneltmek üzere teşvik edici tedbirler uygulanacaktır.

Sulama ve Drenaj

2. Gerekli sulama veya drenaj tedbirleriyle verimi yükseltilebilecek olan ovalar için sulama ve drenaj plânları öncelikle yapılarak uygulanacaktır. Konya, Karan, Muş, Iğdır, Çine — Söke, Çal — Çivril — Baklan, Acıpayam — Burdur ovaları ile Fırat ve Kızılırmak havzaları ve bunlara benzer daha birçok bölgelerde, böyle bir uygulama, Türkiye’de tarımsal verimliliği ve köylünün gelirini, az masrafla büyük ölçüde arttırmayı sağlayacaktır.

Ürünlerin Değerlendirilmesi

3. Tarımsal ürünlerin taban fiyatları yeniden ve adaletli ölçülerle saptanarak, köylülerin gelirleri yükseltilecektir. Taban fiyat saptanması ve devletçe destekleme alımları yapılması ülkemizin belli başlı bütün ürünleri için uygulanacaktır. Teşvikinde ulusal ekonomi yönünden yarar görülen ürünler için özel bir destekleme politikası izlenecektir.

Kooperatifler Bankası

4. Toprak değer baremleri yeniden saptanarak, çiftçilerin adaletli ve gerçekçi ölçülerle kredi alabilmeleri sağlanacaktır.

5. Tarım kesimindeki kooperatiflere kredi verilirken taşınmaz mal karşılığı aranmayacaktır. **Kooperatiflerin daha bol ve daha kolay kredi alabilmelerini sağlamak üzere bir kooperatifler bankası kurulacaktır. Tarım kredi kooperatifleri de bu banka ile birleştirilecektir.**

Yeni Örgütler ve Yönetime Katılma

6. Yaygın kooperatifçilik hareketinin gerçekleşme safhasına girmesiyle birlikte, **Ziraat Odaları kaldırılarak, Ziraat Odalarının görevi, kooperatif birliklerine devredilecektir.** Ziraat Odaları Birliğine köylülerden ödenti alınmasına derhal son verilecektir.

7. Köylüler, kooperatiflerinin veya kooperatif üst örgütlerinin seçeceği delegasyonlar yoluyla, Ziraat Bankasının, yeni kurulacak kooperatifler bankasının, Ziraat Donatım Kurumunun, Devlet Üretim Çiftliklerinin ve benzeri kuruluş ve işletmelerin yönetimine katılacaklardır.

8. Devletle kooperatif birliklerinin beraber çalışacakları bir **DIŞ TİCARET BİRLİĞİ** kurularak, kooperatif birliklerin ihracat ve ithalat faaliyetleri düzenlenecek ve kolaylaştırılacaktır.

Bu birliğe bağlı bir **DIŞ PİYASA ARAŞTIRMA, HABERALMA VE PAZARLAMA MERKEZİ** kurulacaktır. Bu merkezin, dış ülkelerdeki borsa- larla ve iş merkezleriyle sürekli ve süratli haberleşme bağlantısı bulunacaktır.

Devletin Ödevleri

9. Tarımsal hastalıklarla mücadelenin büyük yükünü Devlet yük- lenecektir.

10. Devlet veya kooperatifler ve kooperatif üst örgütleri eliyle, üretim bölgelerine göre yeterli soğuk depolar kurulacaktır.

11. Gübre sanayii, gene devlet veya kooperatif örgütleri eliyle, hız- la geliştirilecek ve bütün tarım kesiminde yeterli gübre kullanılması sağ- lanacaktır.

12. Türkiye'nin koşullarına en uygun tohumluk türleri üretilecek ve bunların kullanılmasında adalet sağlanacaktır.

* 13. Köylü katkısıyla yapılacak köy hizmetlerinde, köylüden para alınıp yıllarca iş yapılmadan bekletilmesi önlenecektir. Belirli bir süre

içinde yapılamayacak işler için köylüden para kabul edilmeyecektir. Belirli süre içinde iş yapılmazsa, köylüye faiz ödenecektir.

Yoksul köylerin katkı gücü olmaması, plân gereğince o köylere belirli hizmetlerin götürülmesini geciktirmeyecektir.

Köylülerin bu gibi hizmetlere katkısında kolaylık ve adalet sağlamak üzere, kendilerine kredi verilecektir.

14. Elektrik ücretlerinde yurt ölçüsünde eşitlik sağlanarak, elektrige, köylülerin kentlilerden daha yüksek ücret ödemeleri önlenecektir.

15. Köy yollarının yapımı hızlandırılacak ve sürekli bakımı sağlanacaktır.

16. Köylünün yakıt ihtiyacının karşılanması bir programa bağlanarak gerçekleştirilecektir.

17. Dar gelirli köylülerin arsa ihtiyacı karşılanacaktır.

Köy Gelirleri

18. Salma kaldırılarak köy gelirleri daha adaletli ve verimli duruma getirilecek, köyden toplanan gelir köye kalacaktır.

Yurt Dışındaki Köylüler

19. Yurt dışına işçi olarak giden köylülerin, yapacakları tasarruflarla, edinecekleri bilgi ve tecrübelerle gerek sınıflaşmamıza gerek köye dönük düzen değişikliğinin gerçekleşmesine her türlü katkıda bulunmaları ve önderlik yapmaları teşvik edilecek ve kolaylaştırılacaktır.

Köy Kurultayı

20. Belirli aralıklarla veya belirli konularda karar alınması gerektiğinde, bütün yetişkin köy halkı KÖY KURULTAYI olarak toplanıp, meseleleri görüşecek ve oylama ile karar alabilecektir. Böylelikle köylerimizde halkın yönetime katılması artırılarak köy düzeyinde de demokrasî geliştirilecektir.

Hak Aramanın Kolaylaştırılması.

21. Köylü kooperatif birliklerinin sosyal sigorta sistemi içinde bir sosyal hukuk sigortası kurulacak; ve köylüler, sosyal hukuk sigortası kadrosu içinde görev alan avukatların hizmetinden ücret ödemek-sizin yararlanabileceklerdir.

Toprak dâvalarının belirli kısa süreler içinde sonuçlandırılması sağlanacaktır.

Toprak dâvaları ile ilgili masraflar büyük ölçüde kısılacaktır.

Böylelikle, köylünün en büyük dertlerinden biri olan hak arama güçlükleri ortadan kalkmış olacaktır.

22. Toprak dağılımı yapılacak bölgelere öncelik tanınarak, kadastro işleri hızlandırılacak, bunun için gerekli teknik ve malî olanaklar sağlanacaktır.

23. Yapılacak vergi reformlarıyla varlıklı zümrelerden sosyal adalete ilkelerine uygun olarak alınacak vergi gelirlerinin yeterli bölümü, toprak reformunu hızlandırmak üzere kullanılacaktır.

24. Toprak reformu için kamulaştırılacak toprakların gerçek değerinin hesaplanmasında objektif kurallar uygulanacaktır.

SONUÇ

Cumhuriyet Halk Partisinin iktidarda öncelikle uygulayacağı bu KÖYLÜYE DÖNÜK DÜZEN DEĞİŞİKLİĞİ programı, Türkiye'nin yalnız tarım alanında gelişmesine değil, sınırlanmasına ve ekonomik yapı değişikliğine de hız katacaktır.

Ortanın. Solunda, köylüye dönük düzen değişikliği ile Türk köylüsü, kendi kendini sömürülmekten, yoksulluktan kurtarıp, mutluluğa ve refaha ulaşacağı gibi, Türk ulusunun ekonomik kurtuluşuna, Türk Devletinin güçlenmesine, ülkemizin çağdaş uygarlık düzeyine yükselmesine de ön safta hizmet etmiş olacaktır.

Bu düzen değişikliği ile, Türkiye'de demokrasi toprağa kök salacaktır; sosyal hukuk devleti çok daha geniş ve sağlam bir temele yerleşecektir.

Bu düzen değişikliği ile, Türkiye'nin toplumsal yapısı güçlenecektir; Türk toplumu, demokrasiye ve insanlık onuruna aykırı her türlü akıma karşı daha çok bağımsızlık kazanacaktır.

BÖLÜM: 2

Bağımsız Sanayi Toplumuna Geçiş

ORTANIN Solunda Cumhuriyet Halk Partisi, Türkiye'yi çağdaş uygarlık düzeyine yükseltebilmek için, halk çoğunluğunu yoksulluktan kurtarabilmek, Türkiye'nin bazı bölgelerinde hâlâ süregelen feodal yapı kalıntılarını yıkabilmek için, her alanda tam bağımsızlığımızı sağlayabilmek ve demokrasimize her bakımdan gerçeklik kazandırabilmek için, bütün kaynak ve olanakları birbiriyle uyumlu olarak harekete geçirip, Türkiye'yi kısa zamanda bir sanayi toplumu durumuna getirmek gerektiği inancındadır.

Bu nedenle, Cumhuriyet Halk Partisinin tarım politikası, orman politikası, Doğu politikası, doğal kaynaklar politikası, sosyal güvenlik politikası, kredi ve vergi politikası, dış ticaret politikası, eğitim politikası, birbiriyle bağlantılı ve tutarlı olarak, hep, Türkiye'nin ekonomik yapısını hızla değiştirerek, **Büyük ve Bağımsız Sanayi Toplumu'na** geçişi sağlama amacına yönelecektir.

Ortanın Solunda bir düzen değişikliğinin, Türkiye için somut ekonomik amacı budur.

İçerde Halkçı Dışarıya Milliyetçi

Bu amaca erişmek üzere, Cumhuriyet Halk Partisi, **İçerde Halkçı, Dışarıya Karşı Milliyetçi bir gelişme ve sınıllaşma tutumu izleyecektir.**

Gene bu amaca erişmek üzere, Cumhuriyet Halk Partisi, devlet önderliğinde ve özel girişime de serbestlik veren, fakat devletten ve özel kişilerden çok, geniş halk topluluklarının ortak yatırımlarına dayanan,

yabancılardan çok Türk ulusuna yarar sağlayan, bir sanayi devrimine girecektir.

Bu devrimci atılımın önündeki bütün yapısal, kurumsal ve kültürel engeller, Anayasa çerçevesi içinde köklü düzen değişikliğiyle, hızla ortadan kaldırılacaktır.

Bu düzen değişikliği ve yapısal değişiklikler sırasında, çalışan halk topluluklarının, yeni koşullara uyma güçlüklerini azaltmak üzere mümkün olan bütün tedbirler alınacaktır.

Cumhuriyet Halk Partisi, insan emeğinin sömürülmesine dayanan veya özgürlüğü kısıcı rejim ve yöntemlerle yürütülen bir ekonomik gelişmeyi ve sınaileşmeyi reddeder.

Cumhuriyet Halk Partisi, insan emeğinin ırısanlık onuruna yaraşır biçimde değerlendirilmesini, **İnsandaki yapıcı ve yaratıcı gücün özgürlük içinde ve toplum yararına harekete geçirilmesini**, yalnız sosyal adaletin değil, hızlı gelişmenin ve sınaileşmenin de gereği ve tek insanca yolu sayar.

Cumhuriyet Halk Partisi, öngördüğü düzen değişikliğiyle, Türkiye'nin kaynaklarını, işletilmeyen kapasitelerini ve insan gücünü, sınaileşme yolunda çok daha iyi değerlendirme olanağı bulunduğuna kanısındadır.

Sanayi toplumuna geçişin gerektirdiği düzen değişikliğiyle ilgili yöntemler ve tedbirler, CHP 1969 Seçim Bildirgesinin başka bölümlerinde de, yeri geldikçe açıklanmaktadır.

Sanayie Yönelme Eğilimi

Burada, sanayi toplumuna geçişin bazı temel ilke ve yöntemleri ile bazı yönetsel ve kurumsal tedbirleri belirtilmektedir:

1. Türkiye'nin bozuk düzeninde, ekonomik gelişmemize hiç bir katkısı olmayan, topluma hiç bir yararı dokunmayan işlerle, örneğin aracılık, arsa spekülasyonu ile, tefecilikle, permi ticareti ile, büyük ve kolay kazançlar sağlanabilmektedir. Üstelik kredilerden de, en geniş ölçüde, bu gibi işleri yapanlar yararlanabilmektedirler. En az vergiyi onlar ödemektedirler. Rizikoları da yok denecek kadar azdır.

O yüzden, sanayie yönelmesi gerekli ve mümkün olan pek çok yatırım kaynakları, bu gibi alanlara gitmektedir.

Bunun sonucu olarak, üretici halk sömürülmekte, haksız kazançlar ve sosyal adaletsizlik artmakta, sınaileşmemiz yavaşlamaktadır.

Yatırım yapabilecek güçte olanlar, bozuk düzenin sakat mantık ölçülerine göre haklı olarak, sanayie ancak, büyük araçlar kadar, tefeciler kadar, spekülâtörler kadar yüksek kârlar sağlayabileceklerse yönelmektedirler. Bunun istisnası pek azdır. Bu kadar yüksek kârlar arayınca da dış pazarlara çıkamamakta, dış pazarlarda rekabet gücü kazanamamaktadırlar.

O yüzden Türkiye’de iç pazara, iç tüketime dönük bir sanayi kurulmaktadır. Halk çoğunluğunun tüketim gücü ise, Türkiye’nin bozuk ve adaletsiz düzeninde, çok sınırlı kaldığı için, sanayiimiz pazar darlığı ile karşılaşmakta ve büyüyememektedir.

Düzen bozukluğu dolayısıyla sanayi ürünlerimizin ve tarımsal ürünlerimizin ihracatında büyük artış olamadığı için, hattâ son yıllarda önemli düşüşler başladığı için, sınaileşme hareketimizin dışardan getirilmesi gerekli yatırım malzemesi ile ve ham madde ile yeterince beslenmesi mümkün olmamakta, sanayiimiz o yüzden de cılız kalmaktadır.

Sınaileşmemizin en önemli dar boğazı bu nedenlerden doğmaktadır.

Bu dar boğazdan, bu çıkmazdan kurtulmak için, sanayi toplumuna geçişin birinci koşulu olarak, tefecilik, aracılık, arsa spekülasyonu, permi ticareti gibi işlerden kolay ve bol kazanç sağlama yolları kapatılacaktır. Bunun çareleri Bildirgenin değişik bölümlerinde gösterilmektedir. Bu gibi işleri çekici olmaktan çıkaracak düzen değişikliği tedbirleri alındıkça, iş yapmak ve yatırım güçlerini değerlendirmek isteyenlerde, sanayie yönelme eğilimi artacaktır.

Bu eğilim, ayrıca, ulusal sanayii, Kalkınma Plânının gösterdiği yönlerde geliştirici ve destekleyici bir vergi, gümrük ve kredi politikası ile desteklenecektir.

Sanayie Aktarılabacak Kaynak; Tarım

2. Türkiye gibi, nüfusunun üçte ikisi tarıma bağlı olan ve ulusal gelirinin yarıya yakını tarımdan sağlanan bir ülkede, sınaileşebilmek için, tarımdan sanayie kaynak aktarılması şarttır.

Ancak Türkiye’nin tarım kesimi, bugünkü düzende ve bugün bulunduğu düzeyde, tarımla geçinenleri bile besleyememektedir. Köylünün, üreticinin sömürülmesi ve yoksullaştırılması pahasına tarımdan bir ölçüde yapılabilen kaynak aktarmasının büyük bir bölümü ise, sanayie değil, sanayi dışı alanlara, bozuk düzen aracılığı ile veya tefecilikle yüksek kazançlar sağlayanlara, ya da lüks konut yapımına akmakta veya yurt dışına kaçmaktadır.

Tarımdan aktarılan kaynakların sanayi alanına sızabilen küçük bir bölümü ise, daha çok, kalkınmamıza katkısı düşük fakat kişisel açıdan kârlılığı yüksek olan sanayi dallarına takılıp kalmaktadır.

Sihahatli ve hızlı sınaileşmemizi engelleyen temel nedenlerden biri de budur.

Sınaileşmemizi bu nedenle ortaya çıkan kaynak yetersizliği dar boğazından kurtarabilmek için; tarım kesimini gerilikten ve sömürüden kurtarmak; köylünün, üreticinin, hem üretim hem de tüketim gücünü yükseltmek; tarımda kaynak birikimini hızlandırıp çoğaltmak; ve biriken kaynakları sanayie, sanayiın en verimli, gelişmemize en yüksek katkılı alanlarına yöneltmek gerekir.

Fakat bu amaçla uygulanacak düzen değişikliği tedbirleri, Türk ekonomisini tarıma dayalı kılma sonucunu da doğurmamalıdır. Tarımdan sanayie aktarılan kaynak oranında, Türk ekonomisinin tarıma dayalı bir ekonomi olmaktan çıkıp sanayi ekonomisi olması, nüfusumuzun tarım kesiminden sanayi kesimine geçmesi, ekonomik ve sosyal yapımızın bu yönde değişmesi de hızlandırılmalıdır.

Tarım kesiminde ve tarım - sanayi ilişkisinde böyle bir düzen değişikliğinin nasıl yapılacağı ve bundan köylünün de, tümüyle Türk halkının ve Türk ekonomisinin de nasıl yararlandırılacağı, Cumhuriyet Halk Partisi 1969 Seçim Bildirgesinin **Köylüye Dönük Düzen Değişikliği Bölümünde** anlatılmaktadır.

Sanayide Hedef Dış Pazarlar

3. Sınaileşmemiz önündeki bir başka dar boğazda bozuk dış ticaret düzeninden doğmaktadır. İthalâtçıların ve başka araçların çok sayıda olmaları ve yüksek kârlar elde etmeleri yüzünden, ulusal sanayimizde maliyet yükselmektedir. Dış ticaret alanında yapılacak düzen değişikliğiyle (bu konuda ayrıntılı bilgiler, Bildirgenin Dış Ticaretle ilgili bölümündedir) sanayimizde maliyet yüksekliğinin bu önemli etkeni ortadan kaldırılmış olacaktır. Öylelikle ihracata yönelen, dış pazarlarda rekabet gücü artan sanayi imalatı çoğalacaktır.

4. Sanayileşmemizin başlıca dar boğazlarından biri de döviz gelirimizin yetersizliğidir. Tarımsal verimi ve tarımsal ürünlerin aracısız ihracını arttırıcı, sanayide maliyeti düşürüp ihracatı teşvik edici, yeraltı kaynaklarımızı daha iyi değerlendiren, kaçakçılığı önleyici ve paramızın değerini koruyucu düzen değişikliği tedbirleriyle, ihracatımız ve ihracattan elde edilen döviz gelirimiz arttırılacak ve bu gelirler, verimsiz alanlara, gösteriş yatırımlarına, lüks tüketim sanayiine değil, Türkiye'de sihatli ve güçlü bir sanayiın kurulması amacına yöneltilecektir.

5. Türkiye'nin Ortak Pazarda tam üyeliğe geçişini hızlandırmak uğruna, ulusal sanayiimizin gelişme çağında korunmasız bırakılması, bu yüzden yıkılması veya uydu duruma düşmesi önlenecektir. Fakat bu korunmanın, gevşetici ve dış pazarlarda serbest rekabete hazırlanmayı geciktirici bir etken olmasına da imkân verilmeyecektir.

6. Çağımızın teknolojik ilerlemesine ayak uydurabilmek, Ortak Pazar üyeliğinde ezilmekten kurtulup bu üyeliği kendimize yararlı kılabilmek ve sanayide dış pazarlara çıkabilmek için, modern ve büyük işletmeler kurulması gereklidir. Bunu sağlamak üzere, bir yandan devlet kesiminin olanakları daha iyi değerlendirilirken bir yandan da, büyük halk topluluklarının ortaklaşa sanayi girişimlerinde bulunabilmeleri sağlanacaktır.

Sınai Yatırımlar Teşvik Edilecek

BU AMAÇLA

— Sermaye piyasasının gelişmesi, kamu yararını gözeten ve kontrolün belirli ellerde toplanmasını önleyen tedbirler alınmak şartı ile teşvik edilecektir.

— Para yatırımlara faiz yerine işletme kârı dağıtan bir büyük yatırım bankası kurulacaktır. Böylelikle bazı küçük tasarrufların ve bir kısım atıl özel sermayenin sınıaleşmemize, etkili olarak ve halk yararına katkıda bulunması sağlanmış, sermaye piyasası bu yoldan da geliştirilmiş olacaktır.

— Köylü ve çiftçiler kooperatif birlikleri kurmağa ve bu birlikler veya üst örgütleri eliyle sınai yatırımlar yapmağa teşvik edileceklerdir. Köylü gücüne dayanan sanayiın geliştirilmesine, tarım makineleri, araç ve gereçleri sanayiinden, orman, hayvan ve su ürünleri sanayiinden başlanacaktır.

— İşçiler, sendikaları aracılığı ile sınai yatırımlar yapmağa teşvik edileceklerdir.

— Memurlar, öğretmenler, kurulacak yardımlaşma kurumları veya üst kuruluşları eliyle sınai yatırımlar yapmağa teşvik edilecektir.

— Esnaf ve sanatkârların da aralarında birleşerek büyük işletmeciliğe geçmeleri teşvik edilip desteklenecektir. Bunun için kendilerine her türlü yardım sağlanacak, esnaf ve sanatkârların teknolojiideki veya ekonomik düzendeki değişmelere uymalarını kolaylaştırıcı tedbirler alınacaktır. O arada, kendilerini birleşip büyük işletmeler kurmağa özendirici yönde bir kredi politikası izlenecek, yeni teknolojiye ve daha yük-

sek düzeyde işletmeciliğe uyabilmeleri için eğitilmeleri sağlanacaktır.

7. Halk topluluklarınca veya devletçe kurulacak büyük işletmelerde veya kooperatifler tarafından kurulacak pazarlama, satış ve imalât kuruluşlarında, o bölgelerde aynı işkolu ile ilgili olan esnaf ve sanatkârlara öncelikle iş teklif edilmesi sağlanacaktır. Böylelikle, onların tecrübelerinden ve iş yeteneklerinden büyük işletmeciliğe geçiş sırasında da yararlanılabilecektir.

8. Büyük sınaî işletmeler kurulması teşvik edilmekle ve hızlandırılmakla beraber, özel kesimde fiilî tekelciliği kesin olarak önleyici tedbirler alınacaktır.

Fabrika Yapan Fabrikalar

9. Büyük işletmecilikle birlikte ağır sanayiın gelişmesine hız verilecektir. **Ülkemizde fabrika kuran fabrikalar kurulmasına, makina yapan makinalar yapılmasına**, devlet, hem kendisi öncülük edecek, hem de ortak yatırım yapacak halk topluluklarını ve genellikle özel girişimcileri buna teşvik edecektir. Bu arada, süratle ve ulusal sermaye ile bir büyük motor sanayii kurulacaktır.

10. Büyük sanayi ile küçük sanayi kuruluşları ve atölyeler arasında, yurt ölçüsünde organik bağlantı kurulacaktır. Sanayi toplumuna düzenli geçişte, sanatkârlara bu yoldan da önemli bir görev kazandırılmış olacaktır.

11. **Ekonomimizin temel niteliği KARMA EKONOMİ olarak devam edecektir**; ancak, karma girişimden, yani devletle özel girişim ortaklığından kesinlikle kaçınılacaktır. Devlet kesimi özel girişimleri engellemeyecek, fakat özel girişimler de devlet kesiminden beslenmeyecektir. Devlet kesimi, imkân oranında ve tasarruf sağlayacak durumlarda kendi işini kendi yapacaktır.

12. Hem devlet kesimindeki işletmelerin verimli ve kârlı çalışmalarını sağlamak, hem de sınaî demokrasiyi geliştirmek amacı ile, bütün iktisadî devlet kuruluşlarının yönetimine ve kârına, çalışanlar, etkili biçim ve ölçüde katılacaklar, kendi buluş veya çabalarıyla sağlanacak verim artışından pay alacaklardır.

İktisadî devlet kuruluşlarının yönetiminde, iktidarın siyasal baskı olanağını kaldırıp verimli çalışmayı ve plân disiplini sağlayıcı değişiklikler yapılacaktır. Böylelikle, iktisadî devlet kuruluşları, kaynak tüketir durumdan çıkıp kaynak üretir duruma gelebileceklerdir; yatırımlarını arttırabileceklerdir; ve geniş olanak ve tecrübeleriyle, Türk sanayiinde büyük işletmeler kurulmasına, daha yeterli ölçüde öncülük edebileceklerdir.

13. Devlet kesimine siyasal baskı olanakları kaldırılırken, özel kesimde devletin yön verici, plânlama disiplini sağlayıcı yetenekleri ve gücü arttırılacaktır. Özellikle kredi ve bankacılık sisteminde, devlete, bunun için gerekli yetkiler tanınacaktır. Devlet ulusal ekonomiye yön verebilmek ve iktisadî gelişmeye öncülük edebilmek için gereken ölçüde, AĞIR VE KİLİT SANAYİİ kendi elinde bulunduracaktır.

Ulusal Sanayi Koordinasyon Merkezi

14. Bütün sanayi işletmelerinin tam kapasite ile çalışabilmeleri için gerekli tedbirler alınacaktır. Bu amaçla devlet kesimindeki ve özel kesimdeki sanayi kuruluşlarının âtil kapasitelerini tam değerlendirmek üzere, bir ULUSAL SANAYİ KOORDİNASYON MERKEZİ kurulacak, bu merkez, nerede ne yapıldığını ve ne yapılabileceğini saptayacaktır ve gerek sanayi kuruluşlarının kendi aralarında gerek sanayi ile piyasa arasında sürekli ve sıhhatli bir haberleşme mekanizmasını etkin biçimde işletecektir. Bu merkez, ayrı ayrı kuruluşlar tarafından gerçekleştirilmeyecek büyük projeler için, ilgili kuruluşlar arasında işbirliği sağlayacaktır.

15. Yabancı sermaye düzeni değiştirilerek, yabancı sermayenin aşırı kârlar elde etmesi, köksüz ve gereksiz sanayiler kurması, iç kredi kaynaklarımızı tüketmesi, dışarıya, kâr transferi adı altında büyük ölçüde döviz götürmesi önlenecektir.

Yabancı sermayeye ancak kesin zaruret olan alanlarda ve yeterli ihracat yapması şartı ile izin verilecektir. Yabancı sermayeden çok yeni teknoloji ve bilgi ithal edilecektir.

Kuruluş veya işletme maliyetlerini yükselten veya ulusal politikamıza müdahale niteliği taşıyan koşullarla yabancı sermaye veya dış yardım kabul edilmeyecektir.

Bu kurallar ve ölçüler içinde yabancı sermaye veya dış yardım alınırken belirli ülkelere veya bloklara bağlanmaktan kaçınılacaktır.

16. Yeraltı kaynaklarımızın daah geniş ölçüde işletilmesi sağlanacaktır. Madenlerimizin Türkiye'de işlenmesi için gerekli sınaî yatırımlara hız verilecektir. Bu alana yabancı sermaye sokulmayacak, ancak gerekli durumlarda yeni teknoloji ve bilgilerin dışardan satın alınması yoluna gidilecektir.

Montaj Sanayiinden Gerçek Sanayie

17. Montaj sanayiinden gerçek sanayie hızla geçiş sağlanacaktır. Montajcılığın, ülkemizi sömürücü, döviz gelirlerimizi ipotek altına alıcı ve ulusal sanayiimizi köstekleyici yolda işlemesi önlenecektir.

18. Ham maddesi veya enerjisi yerli olan sanayi öncelik verilerek, sınılaşmemizde döviz tasarrufu sağlanacak ve ulusal sanayiimizin dış kaynaklara bağılığı önlenecektir.

19. İhracat olanağı bulunan ve ulusal savunmamızın daha geniş ölçüde kendi gücümüze dayanmasını sağlayacak olan konvansiyonel silâh sanayiimiz geliştirilecektir.

20. Yeni gelişmekte olan ülkelerin ihtiyacına uygun olarak çok işçi çalıştırmayı verimli kılan bir teknolojinin oluşturulabilmesi için, bu ülkelerle ve Birleşmiş Milletlerin ilgili örgütleriyle işbirliği olanakları araştırılacaktır.

İleri teknoloji kullanan başka bazı sanayi dallarına oranla insan emeğine daha çok ihtiyaç gösteren sanayi kollarına, o arada, geniş ihracat olanağı bulunan ve çağımızda önemi gitgide artan bir sanayi kolu olarak, elektronik sanayiine öncelik verilecektir.

21. Bildirgenin Sosyal Güvenlik Bölümünde belirtildiğı gibi, sosyal sigortalar yaygınlaşıp geniş halk topluluklarını kapsar duruma geldikçe, sosyal sigorta fonları da hızla büyüyecektir ve bu kaynaklar da Türkiye'de sınılaşmanın hızlanmasına ve büyük işletmeler kurulmasına geniş katkıda bulunacaktır.

22. Toprak reformu dolayısıyla bir kısım toprakları kamulaştıracak olan büyük toprak sahipleri, kamulaştırma bedelleriyle, plâna uygun sınıat yatırımlar yapmayı kabul ederlerse, kamulaştırma bedelleri kendilerine daha çabuk ödenecek ve gerekli kredi kolaylıkları da gösterilecektir. Böylelikle, toprak reformu, özel girişim eliyle de sınılaşmemizi hızlandırmış olacaktır.

Sanayi Odaları Ayrılacak

23. Sanayi Odaları ayrı bir kuruluş olarak örgütlenilecektir.

24. Sanayide standartlaşmayı ve nitelik denetimini sağlayıcı, maliyeti düşürücü, verimliliğı arttırıcı tedbirlere önem verilecektir. Millî Produktivite Merkezinin bu yönde daha etkili olması sağlanacaktır.

25. Adaletli ve dengeli gelişmeyi mümkün kılıcı bir gelir ve ücret politikasının demokratik yöntemlerle saptanıp izlenmesini sağlayabilmek, plânlı kalkınma çabaları ile toplu sözleşme düzeninin işleyişini uyumlu kılabilmek üzere, bir GELİR VE ÜCRET POLİTİKASI DANIŞMA KURULU kurulacaktır. Bu danışma kurulunda, hükümetin ve işçi ve işveren üst kuruluşlarının temsilcileri bir arada çalışacaklardır.

26. Eğitimde, sınılaşmanın isterleri ön plânda gözetilecektir. Yaygın bir işbaşında eğitim sistemi kurulacak; özel kesimdeki veya devlet

kesimindeki işletmelerin, Kalkınma Plânında belirtilmiş insangücü amaçlarına ve teknolojik gelişme isterlerine uygun işbaşında eğitim programları uygulamaları sağlanacaktır. Çıraklık eğitimi çağdaşlaştırılacak ve bir düzene bağlanacaktır. Teknik öğrenim teşvik edilecektir. İşletmecilik eğitimi yaygınlaştırılacaktır.

27. Sınaileşme, ekonomik olduğu kadar sosyal bir oluşumdur. Sanayi devrimini gerçekleştirmenin ve Türkiye’de bağımsız bir sanayi toplumuna geçişin sosyal sorunları, en az ekonomik sorunları kadar önem taşır.

Sanayi Devrimi ile Birlikte Sosyal Plânlama

Hızlı sınaileşme ile birlikte, çetin yerleşme sorunları, çevre ve kültür değişimi sorunları, insan ilişkileri ve gelir dağılımı sorunları, ortaya çıkar. Bu sorunlar zamanında çözülmezse doğacak sosyal gerilimler, toplumu kısa zamanda bir patlama noktasına getirebilir. Bunun sonucu olarak ya sınaileşme hamlesi veya demokratik rejim bir bunalıma ve çıkmaza sürüklenebilir.

Böyle tehlikeleri önlemek üzere, sanayi devrimi, çok yönlü bir sosyal plânlama ile birlikte yürütülmelidir. Kentleşme ve yerleşme sorunları, o arada konut ve arsa sorunları, sosyal güvenlik, sanayide insan ilişkileri sorunları, bir plân içinde düzenli olarak ele alınmalıdır.

ORTANIN SOLUNDA CUMHURİYET HALK PARTİSİ, ONUN İÇİN, BAĞIMSIZ SANAYİ TOPLUMUNA GEÇİŞ YOLUNDAKİ ATILIMLARINI, SOSYAL YÖNÜ DE EKONOMİK YÖNÜ KADAR AĞIR BASAN BİR PLÂN İÇİNDE, DÜZENLİ OLARAK YAPACAKTIR.

SONUÇ

Türkiye’nin bugünkü bozuk düzeninde ne gerçek ve sürekli bir sınaileşme, ne de sosyal adalet sağlanabilmektedir. Hele bu bozuk düzene sahip çıkan, Türkiye’nin bozuk düzenini büsbütün bozan Adalet Partisi iktidarı sırasında, sınaileşmemizin çıkmaza saplandığı; kamu kesiminin sanayi alanına yatırım gücünü, giderek yitirdiği, özel kesimin sanayi alanına yatırımlarının gerilediği, döviz gelirlerimizin gitgide azalmağa başladığı; ekonomide dışa bağılılığımızın, ulusal bağımsızlığımızı zedeleyip sarsacak ölçülere vardığı; işsizliğin, geçim zorluğunun, sosyal adaletsizliğin arttığı; toplumun hemen her kesiminde bunalımın yoğunlaştığı; ve bu olumsuz gelişmelerin ve bunalımın sonucu olarak, demokrasiyi yıkmak isteyen akımların güç ve cesaret kazandığı; matematik delilleriyle, resmî belgeleriyle veya elle tutulur, gözle görülür belirtileriyle ortaya çıkmıştır.

Ortanın Solunda Cumhuriyet Halk Partisi,

Türk Toplumunu sıhhatli, Türk halkını mutlu ve varlıklı kılabilmek için;

İşsizliği ve gizli işsizliği sona erdirebilmek için;

Türk Demokrasisini güçlendirebilmek için;

Türk Ulusunun bağımsızlığını sağlam temellere kavuşturabilmek için;

Türkiye'yi çağdaş uygarlık düzeyine ulaştırabilmek için;

Hızla sınaileşmek ve sanayi devrimini sosyal adalet içinde gerçekleştirmek gerektiği inancındadır.

Cumhuriyet Halk Partisi, bunu sağlayabilmek üzere, Anayasanın belirttiği koşullar içinde, ANAYASANIN GÖSTERDİĞİ YÖNDE ve 1969 Seçim Bildirgesinin değişik bölümlerinde açıklanan yöntemler, tedbirler ve araçlarla, TÜRKİYE'NİN EKONOMİK VE SOSYAL DÜZENİNİ DEĞİŞTİRECEKTİR.

TÜRK HALKININ ÜSTÜN YAPICI VE YARATICI GÜCÜNÜ VE TÜRKİYE'NİN ZENGİN DOĞAL KAYNAKLARINI BU AMAÇLA SEFERBER EDECEKTİR.

BÖLÜM : 3

İnsanca Bir Orman Düzeni

O RMAN, bir doğal hazinedir. Fakat Türkiye'nin bozuk düzeninde, bu hazinenin içinde yaşayan orman köylüleri, ülkemizin en yoksul insanlarıdır

Bu düzende, bazan ağaçlar, bazan oylar düşünülmüştür. Fakat ağaçların arasında, ormanların içinde yoksul ve çaresiz yaşayan insanlar düşünülmemiştir.

ORTANIN SOLUNDA İNSANLIK ANLAYIŞIYLA, Cumhuriyet Halk Partisi, **ORMANDA DA İNSANCA BİR DÜZEN KURACAKTIR.** Öncelikle insanı düşünen, insanı koruyan bir düzen olacaktır bu...

Kendileri orman bölgelerinde insanca yaşayabilir duruma geldikleri zaman, köylüler ormanları, devletin şimdiye kadar koruyabildiğinden çok daha iyi koruyacaklardır.

Anayasamız, Devlete, ormanların korunması ödevini verir. Çünkü ormanların korunması, toprak varlığımızın korunması demektir.

Fakat Anayasamız, Devlete, herkes için insanlık onuruna yaraşır bir yaşama düzeni kurma ödevini de verir.

Onun için, ormanları yakıp kesmek Anayasaya ne kadar aykırı iş, milyonlarca orman köylüsünü insanlık onuruna yaraşır bir yaşama düzeyinden yoksun bırakmak da Anayasaya en az o kadar aykırıdır.

Nitekim Anayasamız, Devletten, yalnız ormanların korunmasını değil, «ormanlar içinde veya hemen yakınında oturan halkın kalkındırılması» nı da istemiştir.

Ağaçlardan önce İnsanın devleti

Ortanın Solu düzeninde **DEVLET,** ağaçlardan önce, **İNSANLARIN DEVLETİDİR.**

Bu düzende, insanlarla birlikte, orman köylüleriyle birlikte, ormanlar da en sağlam güvenceye kavuşacaktır. Orman hazinemiz, orman köylüleri için de, tüm halkımız için de bir refah kaynağı olacaktır.

Plân döneminde yapılan araştırmalar, bütün yakılıp kesilmelere ve bakımsızlığa rağmen, Türkiye'nin orman varlığının küçümsenemeyecek ölçüde olduğunu; bu orman varlığı gereği gibi değerlendirilirse kalkınmamıza büyük katkıda bulunabileceğini ve Türkiye'ye geniş döviz geliri sağlayabileceğini göstermiştir.

Halkla Devlet Elele Vererek

Ortanın Solunda Cumhuriyet Halk Partisi, bu ORMAN VARLIĞINI, HALKLA DEVLETİN ELELE VERECEĞİ BİR DEMOKRATİK İŞLETMECİLİK ANLAYIŞI İÇİNDE DEĞERLENDİRECEKTİR.

Tüm orman varlığımızın değerlendirilmesini plâna bağlayarak; bu plânın uygulanması için gerekli yatırım kaynaklarını sağlayacaktır.

CHP, ormanlardan tarıma ve meyvacılığa, zeytinciliğe ayrılabilen bölgeleri, Adalet Partisi iktidarının düşündüğü gibi, bir avuç insanın mülkiyetine vermeyecek, doğrudan doğruya o bölgelerdeki orman ve dağ köylülerinin yararına sunacaktır.

Orman ürünleri endüstrisini, Adalet Partisi iktidarının düşündüğü gibi, yabancı sermayeye değil, kendi devletimize ve devlet yardımıyla orman köylülerimizin kooperatiflerine kurduracaktır.

Ortanın Solunda İNSANCA BİR ORMAN DÜZENİ şöyle kurulacaktır :

1. Orman tanımı, gerçekçi ve bilimsel esaslara göre yeniden yapılacaktır. Bu tanıma göre orman alanları yeniden saptanacak, orman olmayan yerler belli olacaktır.

Gerçekte orman olmadığı halde, yanlış olarak orman kapsamı içinde görünen ve tarım yapılmasında orman bütünlüğünü korumak veya selleri ve toprak kaymasını önlemek bakımından sakınca bulunmayan yerlerden, o bölgelerdeki topraksız veya az topraklı orman ve dağ köylüleri, ortanın solunda bir toprak reformunun adaletli koşulları içinde, tarım yapmak üzere yararlanabileceklerdir.

Orman alanı içinde kalması gerekmele beraber, üzerinde meyva veya zeytin ağaçları yetiştirilmesi orman bütünlüğüne zarar vermeyecek; ormandan beklenen yararları sağlamaya devam edebilecek topraklar ise, orman alanı olarak devlet mülkiyetinde alıkonulacak, fakat o bölgelerdeki orman köylüleri bu topraklarda, orman bütünlüğü bakımından uygun görülen ağaçları yetiştirerek gelirlerini kendilerine alabileceklerdir.

Halk yararına bu tedbirlerin, gerçek orman varlığını küçültmeden, gerçek ormanlara zarar verilmeden, hattâ orman varlığımızı zenginleştirerek uygulanması mümkündür.

2. Orman bölgesi içinde bulunmayan ve bugün üzerinde tarım yapılmayan dağ yamaçlarından bir kısmı - teraslama yapmak ve meyva ağaçları yetiştirmek üzere - dağ köylerinde yaşayanların veya onların kuracağı üretim kooperatiflerinin yararlanmasına tahsis edilecektir. Bunlar, ayrıca gerekli bilgi, teknik yardım ve ucuz kredi sağlanarak devletçe destekleneceklerdir.

3. Orman ve dağ köylülerinin hayvancılık, tavukçuluk, arıcılık ve tarıma ayrılacak alanlarda yoğun tarım yapmaları, el sanatlarıyla küçük sanatları geliştirmeleri teşvik edilecektir. Hayvancılık için ucuz yem ve bu gibi gelir kaynaklarını geliştirebilmeleri için gerekli teknik bilgi ile yeterli kredi sağlanacaktır.

Köye Dönük Düzendende de Yararlanacaklar

4. Genel olarak köylüler için düşünülen ve Bildirgenin Birinci Bölümünde açıklanan bütün düzen değişikliği tedbirlerinden mümkün olanlar, orman ve dağ köyleri için de uygulanacaktır. O arada, imkân varsa kendi bölgelerinde, buna imkân yoksa ve kendileri isterlerse, başka elverişli bölgelerde toprak reformundan yararlanmaları; yerinde toprak veya iş bulunamayanlara en uygun bölgelerde işçilik için veya yurt dışına işçi olarak gitmek için öncelik tanınması sağlanacaktır.

Sanayi ve küçük sanayi için gerekli altyapılar, kamu hizmetleri, eğitim ve sağlık kuruluşları, ilerde KÖYKENT haline gelecek uygun merkezlerde yoğunlaştırılarak, bu gibi kuruluş ve hizmetlerden, orman ve dağ köylüleri de yararlandırılacaktır.

5. Orman varlığımızın tam değerlendirilmesi plânlanarak, orman işletmeciliği genişletilecek ve bugünkünden çok daha fazla sayıda orman köylüsünün orman işletmeciliği hizmetlerinde çalışmaları ve daha çok kazanmaları sağlanacaktır.

6. Orman işletmesi, bir kamu iktisadî kuruluşu durumuna getirilecektir. Gerek orman işçileri gerek orman köylülerinin kuracakları çok yönlü kooperatifler ve üst kuruluşları, bu işletmenin yönetimine ve kârına katılacaklardır.

Aracılara İhtiyaç Kalmayacak

7. Orman ürünleri taşımacılığı ve yakacak veya yapacak odun pazarlaması gibi bütün hizmetlerin, orman köylüleri tarafından kurula-

cak kooperatifler ve kooperatif birlikleri eliyle yürütülmesi sağlanacak; bu amaçla kooperatiflere veya birliklerine kredi yardımı, araç ve gereç yardımı yapılacaktır. Böylelikle, ormanla ilgili işlerden çoğunda aracılara ihtiyaç kalmayacak ve şimdiye kadar araçlara giden gelirler de adaletli ölçülerle orman köylüsüne dağıtılmış olacaktır.

Şimdiye kadar bu hizmetleri yapanların tecrübesinden, teknik bilgi ve olanaklarından da kooperatifçilik düzeni içinde yararlanılacak, veya bu kimselerin, ekonomimize katkıda bulunabilecekleri başka alanlarda yatırım ve iş yapabilmeleri sağlanacaktır.

8. Orman ürünleri sanayiinin kurulması hızlandırılacaktır. Bu sanayi, bir kamu iktisadî kuruluşu durumuna getirilecek olan orman işletmesi veya orman köylülerinin kooperatif birlikleri ve üst kuruluşları tarafından kurulacaktır. Bu gibi yatırımlara girecek kooperatiflere devletçe geniş teknik yardım ve kredi yardımı yapılacaktır.

9. Orman işçilerinin çalışma koşulları adaletli ve insanca bir düzene bağlanacak, sosyal güvenlikleri sağlanacaktır. Kooperatifleşecek bütün orman köylüleri de, kooperatifler çerçevesi içinde geliştirilecek olan sosyal sigortaların kapsamına gireceklerdir. Böylelikle, orman köylüleriyle işçilerinin ve ailcelerinin, yaşlılıkta rahat geçimleri, hastalandıkları veya kazaya uğradıkları zaman ücretsiz bakımları sağlanacaktır.

10. Ormanlarımızı daha iyi değerlendirmek ve orman köylümüzü refaha ulaştırmak için alınacak bütün tedbirler, yapılacak bütün girişimler geniş kapsamlı bölgesel kalkınma plânlarına bağlanacaktır. Bu bölgesel plânlar bir bütün haline getirilerek Kalkınma Plânı içine yerleştirilecektir.

Gerekli Ödenek Bütçeye Konacak

11. Orman köylüsünün kalkınması, orman varlığımızın daha iyi değerlendirilmesi ve bu amaçlarla yapılacak düzen değişikliğinin, alınacak tedbirlerin uygulanabilmesi için gerekli ödenek Devlet Bütçesine konacaktır.

12. Orman köylülerinin konut ihtiyaçlarını karşılayacak yeterli orman ürünü ayırmada güçlük çekilen bölgelerde köylülere, devletçe elverişli yapı malzemesi sağlanacaktır.

13. Orman köylüleri için yeterli yakacak odun sağlanamayan yerlerde de köylülere elverişli yakıt sağlamak üzere gerekli tedbirler alınacaktır.

14. Bir yerin orman olup olmadığı konusundaki anlaşmazlıkların

çözümünde, mahkemelerin daha objektif ölçülere göre karar verebilmesini kolaylaştırıcı tedbirler alınacaktır.

SONUÇ :

Orman düzeninde yapılacak bu değişiklikler, orman köylüsünün insanca yaşama hakkı ile orman varlığımızın korunması gereği arasındaki sun'î çelişmeyi ortadan kaldıracaktır.

Bu düzen değişikliği ile, ORMAN KÖYLÜSÜ, YAŞAYABİLMEK İÇİN SUÇ İŞLER DURUMA DÜŞMEKTEN, suçluluk duygusu ve ezikliği içinde bunalmaktan, hapislerde sürünmekten kurtulacaktır.

BU DÜZEN DEĞİŞİKLİĞİ İLE, KÖYLÜ - DEVLET ORMAN YABANCILIĞI SONA ERECEKTİR. KÖYLÜ, DEVLETİ, KARŞISINDA DEĞİL, YANINDA GÖRECEKTİR. ORMAN, KÖYLÜNÜN RIZKINI KESEN DEĞİL, RIZKINI VEREN BİR KAYNAK DURUMUNA GELECEKTİR.

Bu düzen değişikliği ile, orman köylüsünün gücü, kendi yaşamının zenginleşmesi ve mutlulaşması yolunda, orman varlığımızın daha iyi değerlendirilmesi yolunda, orman ürünleri sanayinin gelişmesi yolunda seferber edilecektir.

BÖLÜM : 4

Çağdaş ve Halkçı Eğitim Düzeni

DÜNYA büyük ve hızlı bir çağ değişimi içindedir. Bu değişiklik, insanların dünya görüşlerini, değer ölçülerini, yaşamlarını, düşünce ve isteklerini etkilemekte, sarsmaktadır.

İnsanın, bu çağ değişimine kafa ve ayak uydurabilmesi, bu çağın insanı olabilmesi, eğitimde büyük değişikliklere bağlıdır.

Gelişmiş veya gelişme dönemine girmiş ülkelerde, tüm gençliğin, eskiyen eğitim düzenlerine karşı ayaklanması boşuna değildir. Bu, yeni yetişen kuşakların, yeni çağa gereğince hazırlanma zorunluğunu duyusundan ve geleneksel eğitim düzenlerini böyle bir hazırlık için yetersiz buluşundan doğan bir patlamadır. Daha doğrusu, bu ayaklanmış, yetişkinlere, zamarında yapılmış bir uyarıdır.

Gençlik, karşılaştığı sorunları cesaretle ve bilinçle ortaya koymakta bu sorunların çözümünü, ilkin, yetişkinlerden ve yetkililerden beklemektedir. Onlar çözüm yolları gösteremeyince de gençlik, çözüm yollarını bile kendi başına aramaktadır.

Bu durumda, eğitim, öncelikle ele alınması, üzerinde düşünülmesi gerekli bir sorun olmuştur.

Türkiye’de bu ihtiyaç, kendini çok açık olarak belli ediyor. Çünkü, Türk eğitim düzeni, Türkiye’yi de etkileyen çağ değişimini izleyebilmek şöyle dursun, çağımız isterlerinin gitgide daha gerisinde kalmaktadır.

Bunun en belirgin bir örneği şudur: Kalkınmamız yönünden büyük önem taşıyan fen ve tabiat bilimleri dalında yüksek öğrenim yapmak isteyen gençler, başka dallarda öğrenim yapmak isteyenlerin iki katıdır. Fakat fen ve tabiat bilimleri dalındaki öğretim kurumlarının kabul ettiği öğrenci sayısı, başka dallardakinin ancak yarısı kadardır.

Demek ki, gençler, kalkınmamıza en çok katkıda bulunabilecekleri alanlara yönelme eğilim ve hevesini göstermektedirler; fakat devlet ve üniversiteler, onların bu eğilim ve hevesini destekleyecek yerde kösteklemektedirler. Gençleri, okumuş işsizliği çekecekleri, kalkınmamıza yeterince katkıda bulunamayacakları alanlarda yüksek öğrenim yapmağa zorlamaktadırlar.

YAYGIN VE SÜREKLİ EĞİTİM

Dünyadaki değişiklik ve bilgideki gelişme, çok hızlı ve sürekli dir.

İnsanların, çocukluklarında, gençliklerinde edindikleri eğitimle ve bilgilerle, bu hıza ayak uydurabilmeleri mümkün değildir.

Fabrikadaki işçiden, devlet dairesindeki memura kadar, tarladaki köylüden, kürsüdeki öğretmene kadar, toplumda ödevi olan herkesin, çalıştığı sürece eğitilmesi, yeni bilgi ve yöntemleri öğrenmesi gereklidir.

Onun için, eğitim, yaygın ve sürekli olmalıdır ve toplumun tümünü kapsamalıdır.

Son Cumhuriyet Halk Partisi iktidarının hazırladığı, fakat Adalet Partisi iktidarının uygulamaya yanaşmadığı devlet personel reformu, devlet görevlilerinin, memurların, işlerinde, böyle sürekli ve sistemli bir eğitimden geçmelerini öngörüyordu.

Oysa personel reformu, kanun gereği olduğu halde, 4 yıldan uzun süredir ertelenmiştir ve devlet görevlileri, böyle bir eğitimden geniş ölçüde yoksun bırakılmışlardır.

Cumhuriyet Halk Partisi iktidarı, yeni teknolojinin eğitilmiş işgücünü gerekli kıldığını, işçilerin, teknolojiye hızlı gelişmeye göre, sürekli eğitilmesi gerektiğini gözönünde tutarak, sanayi işçilerinin iş başında eğitimini sağlayıcı iki yasa hazırlamıştı.

Bu yasalar da, en başta kendi yararlanacakları böyle bir iş başı eğitiminin değerini kavrayamayan bazı dar görüşlü iş adamlarının baskısı ile, Adalet Partisi iktidarının bu baskıya boyun eğmesi ile, Meclis Komisyonlarında uyutulmuştur.

Cumhuriyet Halk Partisi iktidarı, insanların çocukluktan başlayarak, yeni teknoloji isterlerine uygun, düzenli bir iş başı eğitimi görebilmelerini sağlamak ve geleneksel çıraklık kurumunu çağdaşlaştırmak üzere, bir çıraklık yasası hazırlamıştı. Bu yasa hâlâ Meclislerden çıkarılmamıştır.

Cumhuriyet Halk Partisi iktidarı, toplum kalkınmasını, kırsal topluluklar için, köylüler için, hayatın içinde bir eğitim hareketi olarak ön-

görüyordu. Adalet Partisi iktidarı ise, böyle bir toplum kalkınmasına da yönelmemiştir.

PLÂN UYGULAMASINDA EKSİKLİK

Eğitim düzenimiz, Plânın öngördüğü, gerekli kıldığı eğitilmiş insan gücü hedeflerinden gitgide uzaklaşmaktadır. Kalkınmanın, sınıflaşmanın temel unsuru olan, değişik düzeylerde yeterli teknik eğitimden geçirilmiş insan gücünü sağlamak için son yıllarda hiç bir gerçek çaba gösterilmemiştir. Adalet Partisi iktidarı, bu konuda, kendi hazırladığı Plânın kurallarına bile uymamıştır.

HALK ÇOCUKLARINA KAPANAN KAPILAR

Adalet Partisi iktidarı, çocukları, gençleri, teknik alanda yetiştirme, meslek edinme olanağına kavuşturucu eğitim kurumlarının kapılarını gitgide daraltmış veya büsbütün kapamıştır.

Hele yoksul halk çoğunluğunun çocuklarının yeterli bir eğitimden geçmeleri ve hayata daha iyi hazırlanmaları, büyük ölçüde güçleştirilmiştir.

Köylülerimizin ve tüm olarak halkımızın büyük çoğunluğu, ilkokuldan sonra çocuklarını okutamayacak kadar yoksuldur. Eskiden bir kısım köy çocukları, devletin meslek ve teknik okullarında parasız yatılı okuma olanağını bulurlardı. Bu olanaklar bir bir ortadan kaldırılmıştır.

Hemşire, sağlık memuru, tapu kadastro, maliye okulları, artık ancak ortaokulu bitirmiş çocukları alıyorlar. Sanat okulları, ilkokulu bitirenlere kapılarını kapatmıştır. Köy çocuklarının, kendileri için en yararlı bilgileri almak üzere gidebildikleri teknik tarım okulları bile, artık ilkokulu bitirmiş çocuklara kapalıdır. Askerî ortaokullar kapanmış, askerî liseler de kapanmaktadır. Böylelikle, subay kadromuzun köydeki kaynağı kurutulmaktadır.

Yeni açılan ilköğretmen okulları bile, ortaokulu bitirmiş öğrencileri almak üzere düzenlenmektedir.

Bu durumda, ilkokuldan sonra köylü kız çocuklarının gidebilecekleri, köy ebe okullarından ve köylü erkek çocukların gidebilecekleri imam - hatip okullarından başka meslek okulu kalmamaktadır. Oysa, imam - hatip okulları ile İslâm Enstitülerini bitirenlerden ancak çok küçük bir bölümü Diyanet İşlerinde görev almaktadırlar.

İlkokulu bitirmiş yoksul aile çocuklarına, meslek okullarının, teknik okulların kapılarının biribiri ardından kapanmasıyla doğan sosyal ada-

letsizliği ve eğitim dengesizliğini gidermek üzere, bu çocukların, meslek öğrenimine veya teknik öğrenime hazırlanabilmeleri için yeni tedbirler düşünülmemiştir. Bu çocuklara sağlanan burslarda da yeterli artış olmamaktadır. İmam - hatip okullarında parasız yatılı okuma olanağını bulanların oranı, teknik okullarla meslek okullarındakinden çok daha yüksektir.

Adaletsizlik bu kadarla da kalmamakta, meslek okullarını ve teknik okulları bitirenler, ne kadar yetenekli olurlarsa olsunlar, yüksek öğrenim yapma olanağı bulamamaktadırlar. Bu yüzden, toplum yapımızdaki sosyal adaletsizlik eğitim yoluyla da ağırlaştırılmış olmakta; ve birçok yurtaşımızın daha gençlik çağında karşılaştığı imkân eşitsizliği, onun bütün hayatını etkilemektedir. Gene bu yüzden, meslek okullarına, teknik okullara rağbet de arttırılamamaktadır. Üstelik, tekniker okulları da kapatılmaktadır.

Türkiye'nin iktisadi bakımından geri kalmış bölgelerinde, genellikle okullar da yetersiz olduğu için, bu bölgelerin liselerini bitirenlerden büyük bir kısmı, üniversite ve yüksek okulların giriş sınavlarında başarısız kalmaktadırlar. Bunlar, genellikle yoksul aile çocukları oldukları ve büyük kentlerden uzak bulundukları için, özel yüksek okullara da gidememektedirler.

Bu bölgelerin çocuklarından üniversiteye giriş sınavını kazananlar da, genellikle, mezunlarına yüksek kazanç sağlayan fakülte ve yüksek okullara girememektedirler. O yüzden, bölgelerinin yoksulluğu kendi geleceklerini de yoksullaştırmaktadır.

İktisaden geri kalmış bölgelerin, yüksek düzeyde eğitilmiş teknik eleman, hekim ve benzerlerini yeterince çekemeyişlerinde, o bölgelerin çocuklarından bu gibi alanlarda eğitim olanağı bulanların çok az oluşu da bir ölçüde rol oynamaktadır.

Böylelikle, yalnız değişik gelir gruplarının değil, değişik bölgelerin çocukları, gençleri arasındaki sosyal adaletsizlik de gitgide artmaktadır. Ve bölgelerarası adaletsizliğin zamanla giderilmesi, eğitimdeki adaletsizlik yüzünden de güçleşmektedir.

BÖLÜNEN GENÇLİK

Öte yandan, Cumhuriyet Türkiye'sinin eğitim felsefesinde temel ilkelere biri olan, eğitimde birlik ilkesi de gitgide zedelenmektedir.

Elbette, toplumun ihtiyacı olan din adamlarının yeterli sayıda yetiştirilmesi gereklidir. Fakat din eğitimi gören gençler de, lâik eğitim gören

gençler de, lâik Cumhuriyeti, Atatürk devrimlerini benimseyecek, dünya görüşleri bakımından çelişmeye düşmeyecek yönde yetiştirilmelidirler.

Oysa, eğitimdeki ikilik, dünya görüşleriyle de, değer ölçülerıyla de çelişen, birbirinden gitgide uzak düşen iki ayrı kuşak yetiştirmektedir. Atatürk Türkiyesinde gençlik ilk olarak bölünmekte, birbirine düşman gözüyle bakar duruma gelmektedir. Ulusal birliğimiz böylece temelinden sarsılmaktadır.

ÖZEL YÜKSEK OKULLARIN DURUMU

Hükümet, özel yüksek okulların durumu ile hiç ilgilenmemiştir. Oysa, çoğunlukla Adalet Partili üyelerden kurulu bir Senato Araştırma Komisyonu, yayınladığı raporda, özel yüksek okullar sorunu üzerine süratle eğilinmesi gerektiğini, bu okulların kanun hükümlerine uymadıklarını, belirli bir eğitim standardına ulaşmak için gereken çabayı göstermediklerini ortaya koymuştur. Öte yandan, birçok meslek kuruluşları, hattâ özel ve resmî kuruluşlar, özel yüksek okulların diplomalarına itibar etmemektedirler. Bu yüzden, şimdiden onbinlerce genç, masraf edip yıllarca öğrenim yaptıktan sonra, mesleklerini icra edememek gibi bir durumla karşı karşıya kalmışlardır.

Bütün bunlara rağmen, hükümetin, Millî Eğitim Bakanlığının, şimdiye kadar, özel yüksek okullar sorununa en küçük bir ilgi göstermemiş ve bu okullarda okuyan gençleri kaderleriyle başbaşa bırakmış olması, hükümet etme sorumluluğu ile ve iyiniyetle bağdaşmasa gerektir.

YÜKSEK ÖĞRENİM SORUNUNUN SAVSAKLANMASI

Öyle anlaşıyor ki, üniversite veya yüksek öğrenim reformunun savaşkanması, bir üçlü tertibin sonucudur. Bu tertibi yürütenler, başta hükümet olmak üzere, özel yüksek okulların sermayedarları ve bugünkü bozuk yüksek öğrenim düzeninde çıkarları bulunan bir kısım üniversite öğretim üyeleridir.

Bu durumu gören veya sezen gençler haklı bir tepki göstermektedirler. Fakat onların da tepkileri, zaman zaman ya gençlik heyecanı ile ölçüyü aşmakta, ya da, gençliğin iyiniyetli heyecanını kendi siyasal amaçlarına âlet etmek isteyenler tarafından istismar edilmektedir.

Cumhuriyet Halk Partisi, iktidara geldiğinde, yüksek öğrenim sorununu devrimci ve halkçı bir anlayışla ve ülkemizin hızlı sınılaşma ve kalkınma ihtiyacını gözönünde tutarak, ele almağa kararlıdır.

Cumhuriyet Halk Partisi, yalnız üniversiteleri ilgilendiren bir reformun yararlı olmayacağı, bütün yüksek öğrenimde köklü reformlar ya-

pılması gerektiği kanısındadır. Hattâ yüksek öğrenim alanındaki reformlar da, genel eğitim düzeni çerçevesinde ele alınmalı, eğitim düzenimizin tümünde, çağımızın, ülkemizin ve Anayasamızın isterlerine uygun değişiklikler yapılmalıdır. Eğitim düzenimizin tümünde yapılacak bu değişiklikler, sosyal ve ekonomik bir düzen değişikliği ile uyumlu ve tutarlı olarak gerçekleştirilmelidir.

EĞİTİMDE YENİ DÜZEN

Türkiye'de kurulması gerekli çağdaş ve halkçı eğitim düzeni,

- Eğitimde birlik sağlayıcı;
 - Eğitimde yaygınlık ve süreklilik sağlayıcı;
 - Eğitimde sosyal adalet ve imkân eşitliği sağlayıcı;
 - Eğitimle memleket ihtiyaçları ve Kalkınma Plânı amaçları arasında bağlantı saylayıcı;
- yönde olmalıdır.

Ortanın solunda Cumhuriyet Halk Partisi, böyle bir eğitim düzenini gerçekleştirebilmek için,

- Özgür insan yetiştiren,
- İnsan kişiliğine en üstün değeri veren ve insan kişiliğinin gelişmesini sınırlayıcı her engeli kaldıran,
- Herkesin eğilim ve yeteneklerini, herkesin yapıcı ve yaratıcı gücünü, insanlık ve toplum yararına değerlendirme olanağı sağlayıcı,
- Topluma birlik, canlılık ve sürekli atılım gücü veren, eğitim yöntemlerini ve sosyal tedbirleri uygulayacaktır.

Bu amaçlarla;

1. Anayasa ilkeleri ve bu ilkelerin dayandığı insanlık, toplum ve devlet anlayışı, milliyetçilik, devrimcilik, özgürlük ve adalet anlayışı, bütün eğitime temel olacaktır.

2. Halkımızın tümünü kısa zamanda okur yazar duruma getirmek üzere yaygın bir kampanya açılacaktır.

3. İlkokullardan başlayarak bütün eğitim kurumları, çocuklarda ve gençlerde, araştırmacılığı, serbest ve verimli tartışma, kendi kendini yetiştirme, ortak amaçlar için işbirliği ve sosyal hizmet eğilimini ve yeteneğini geliştirecektir.

4. Kalkınma Plânı ile eğitim plânlaması arasında sıkı ilişki kurulacak ve belirli alanlarda Kalkınma Plânının öngördüğü sayıda ve dü-

zeyde insan yetiştirmek için gerekli özendirici ve yönlendirici tedbirler alınacaktır.

Bir yandan bunun sağlanmasını kolaylaştırmak üzere, bir yandan da eğitim sorunlarının devrimci bir anlayışla ve çağdaş gelişmelere uygun ve sürekli olarak yeni çözümlere bağlanabilmesine yardımcı olmak üzere, her türlü siyasal müdahaleden uzak çalışabilecek bir «Millî Eğitim Araştırma ve Plânlama Enstitüsü» kurulacaktır.

5. Ailelerin, öğretmenlerin ve bilim adamlarının, eğitimde ve okul hayatında yeni yöntemler ve gelişmeler sağlanmasına daha etkin biçimde katkıda bulunabilmelerini sağlayıcı bir örgütlenmeye gidilecektir.

6. İşte eğitim ve eğitimde iş kuralına uyulacaktır. Bu kural gereğince, işyerleri, Kalkınma Plânı amaçlarına ve teknolojik gelişmenin istelerine uygun eğitim programları uygulamaya yöneltilecek; okullarda da, çocuklara ve gençlere, kuramsal bilgiler yanında, kendilerini hayata hazırlayıcı pratik bilgiler ve tecrübeler kazandırılacaktır.

7. Öğrencilerden isteklilerin, tatil aylarını toplum kalkınması çalışmalarında değerlendirmeleri plânlanacak ve bunun için gerekli olanaklar sağlanacaktır.

8. İlkokulu bitiren köylü çocukları için, köy gruplarının alt yapılarını ve kamu hizmetlerini toplayacak KÖYKENT'lerde (CHP Seçim Bildirgesinin «KÖYLÜYE DÖNÜK DÜZEN DEĞİŞİKLİĞİ» başlıklı 1'inci bölümünde, KÖYKENT'lere dair açıklamalarda bulunulmuştur) orta öğretim düzeyinde önderlik okulları açılacaktır. Bu önderlik okullarında, köy çocuklarına; temel eğitim ve genel kültür dışında, yeterli tarım eğitimi, kooperatifçilik ve toplum kalkınması önderliği eğitimi, sanayi işçiliğine geçiş için hazırlık eğitimi verilecektir.

9. Bütün orta öğretim kurumlarına da kooperatifçilik, toplum kalkınması önderliği, muhasebe, büro hizmetleri ve işletmecilik dersleri konulacaktır. Bu kurumlarda, ayrıca, isteğe bağlı sanat kursları açılacaktır.

10. Orta öğretim, çocukların eğilim ve yeteneklerini ortaya çıkarıcı ve eğilim ve yeteneklerine göre, onları daha yüksek öğrenime veya mesleğe yöneltici nitelikte olacak, eğitimle üretim arasında sıkı ilişki kurulacaktır.

11. Meslek okulları, köylerden ve başka kentlerden gelenler için parasız yatılı olacaktır. Belirli bir düzeyin üstünde başarı ile meslek okullarını bitirenlere, meslekleriyle ilişkili dallarda yüksek öğrenim yapma olanağı sağlanacaktır.

12. İlkokulla ortaokulun zamanla birleştirilerek 7 veya 8 yıllık temel eğitim veren okullar durumuna getirilmesi, bir programa bağlanıp aşamalı olarak gerçekleştirilecektir. Bu programın gerçekleşmesiyle birlikte, ilkokul öğretmenlerinin eğitim programları da değiştirilecektir.

Öte yandan, liseler de, gençleri, belirli dallarda yüksek öğrenime hazırlayıcı niteliğe kavuşturulacaktır.

13. Liseler arasında eğitim olanakları bakımından dengesizliği giderici tedbirler alınacaktır.

Bu sağlanıncaya kadar, okuduğu lisede yüksek öğrenime yeterince hazırlanamayan gençler için, büyük kentlerde, devletçe, yüksek öğrenim hazırlık kursları açılacaktır.

14. Yetişkinler veya çalışma zorunda olan gençler için, teknik okullarla meslek okullarında, liselerde ve yüksek okullarla üniversitelerde, akşam öğretimi yapılacaktır.

15. Bütün dar gelirli aile çocuklarının, yetenekleri ölçüsünde, en yüksek aşamalara kadar öğrenim yapabilmeleri devletçe sağlanacaktır. Dar gelirli aile çocukları için burslar ve yurtlar bunu sağlamağa yetecek kadar arttırılacaktır.

16. Üniversite ve yüksek okullarda akşam öğrenimi, ayrıca, mümkün olan bilim dallarında, yazışma yoluyla yüksek öğrenim yapılacaktır.

Böylelikle, üniversite ve yüksek okullar, bütün müracaatçıları alabilecek duruma gelmiş, yüksek öğrenim yapmak isteyen hiç bir genç, bu haktan yoksun bırakılmamış olacaktır.

17. Özel yüksek okulların eğitim düzenimizi bozucu ve eğitimde fırsat ve imkân eşitliğini daha çok zedeleyici sonuçları ortaya çıkmış ve toplum için büyük huzursuzluk kaynağı olmuştur. Bu nedenle, özel yüksek okullarda okumakta olan bütün öğrencilerin, üniversitelerde veya resmî yüksek okullarda, gündüz ve akşam öğrenimi yapmaları sağlanacaktır. Bu sağlandıkça, esasen varlıklarına ihtiyaç kalmayacak olan özel yüksek okullar tasfiye edilecektir.

Şimdiye kadar verilmiş özel yüksek okul diplomalarının intibaklarını sağlayıcı eğitsel tedbirler de alınacaktır.

18. Özerkliğe hiç bir şekilde dokunulmaksızın, üniversitelerin ve gençliğin haklı şikâyet ve isteklerini gözönünde tutan bir üniversite reformu yapılacaktır.

Bu arada;

— Bütün üniversitelerde tam gün çalışma sistemi uygulanarak, öğ-

retim üyelerinin bütün zamanlarını üniversite ve yüksek okullara vermeleri sağlanacaktır.

— Asistanlar ve öğrenciler de üniversite yönetiminde söz sahibi kılınacaktır.

— Üniversitelerde, dar gelirli aile çocukları için burslar, Kalkınma Planının insangücü amaçları da gözönünde tutularak arttırılacaktır. Ayrıca, dar gelirli aile çocukları için, üniversite hizmetlerinde çalışma olanağı sağlanacaktır.

— Bütün üniversitelerin tam özerkliği bir an önce gerçekleştirilecektir. Yüksek okullar da özerk üniversitelere bağlanacaktır.

— Üniversitelerde, özerkliği zedelemeyen bir denetim düzeni kurulacaktır.

— Değişik üniversitelerde değişik öğretim yöntemlerinin uygulanmasına imkân verilecek, ancak öğretim kadrolarının ücretleri arasındaki ayrımlıklar giderilecektir.

— Üniversitelerin toplum ve kalkınma ihtiyaçlarını karşılayıcı bilimsel araştırmalara daha geniş katkıda bulunmaları sağlanacaktır.

19. Genellikle eğitimde ve özellikle halk eğitiminde, modern eğitim teknolojisinin olanaklarından yararlanılacaktır.

20. Kamu personeli sürekli eğitimden geçirilecektir. Görevleri köyle ilişkili olan kamu personeli, ayrıca, kooperatifçilik ve toplum kalkınması alanlarında eğitilecektir.

21. Kooperatifçilik ve toplum kalkınması önder ve uzmanları yetiştirmek üzere okul, kurs ve enstitüler açılacaktır.

22. Yetişkin çiftçilerin kooperatifçilik alanında, toplum kalkınması yöntemlerinde, tarım tekniği konusunda ve daha bilgili çiftçilik yapabilecek yönde, ayrıca yan gelirler sağlayabilecekleri işkollarında yeterli eğitim görebilmeleri için her tedbir alınacak, kurslar açılacaktır.

Bu arada, Devlet Üretim Çiftliklerinde köylüye dönük eğitim çalışmaları yaygın ve etkin duruma getirilecektir. Tarım Bakanlığının ve köy kalkınması ile ilgili bütün kuruluşların, köylüye dönük eğitici çalışmalarına ve yayınlarına hız verilecektir.

Bu amaçla modern eğitim ve haberleşme araçlarından geniş ölçüde yararlanılacaktır.

Köylüye dayalı sanayileşme hareketi ilerledikçe, köylüler, sanayi eğitiminden de geçirilecektir.

23. Cezaevlerinde de, Kalkınma Plânının insangücü hedeflerine uygun meslek eğitimi programları uygulanacak; böylelikle, hükümlülerin, serbest kaldıktan sonra, çalışarak kendilerini kurtarabilmeleri ve ülkenin kalkınmasına katkıda bulunabilmeleri sağlanacaktır.

24. Çalışan anaların çocuklarını bırakabilecekleri kreşler ve ana okulları, sanayi merkezlerinden başlanarak bütün yurda yayılacaktır.

25. Konut durumu rahat çalışmaya elverişli olmayan ailelerin çocuklarına rahat okuma ve çalışma olanağı sağlayabilmek için, gereken yerlerde okullar, ders saatlerinden sonra da açık bulundurulacak veya bu durumdaki çocuklar için okuma ve çalışma odaları açılacaktır.

26. Bütün yurttaki kitaplıklar ve gezici kitap servisleri arttırılacaktır.

27. Okullarda, aileleri büyük masraflara sokan, eğitimi güçleştiren, okul kitabını bir ticaret aracı durumuna getiren çok ders kitabı yöntemi kaldırılarak, her ders için tek kitap yöntemi benimsenecektir.

Ancak, okul kitaplıkları zenginleştirilerek, öğrencilerin, ders kitabı dışında başka kitaplar da okuyarak bilgilerini geliştirmeleri teşvik edilecektir.

28. Öğretmenler ve üniversite öğretim üyeleri geçim zorluğundan kurtarılacaktır.

29. Öğretmen Yardımlaşma Kurumu kurulacaktır.

30. Öğretmenlere siyasal baskı yapılması önleneyecektir. Öğretmenlere verilmiş olan siyasal nitelikteki disiplin cezaları da kaldırılacaktır.

31. Bütün memur sendikalarıyla birlikte, öğretmen sendikalarının da hakları genişletilecektir. Sendikacılık çalışmaları dolayısıyla öğretmenlerin baskı altında tutulmalarına imkân verilmeyecektir.

SANAT VE KÜLTÜR

Sanat ve kültür hareketlerine devletin katkısında uzun yıllardır bir artma olmamıştır. Hattâ, 1950 öncesine göre, bu katkı çok yetersizdir.

Uygar bir toplumun güzel sanatlara ve genel kültüre maddî olanak ve zaman ayırması, ekonomik gelişmenin ileri aşamalarına ertelenemez. Maddî kalkınma, ancak, mânevi kalkınma ile birlikte yürürse, köklü ve sürekli olur. Mânevi kalkınmada da güzel sanatların ve genel kültürün büyük etkisi vardır.

Ancak, siyasal iktidarın sanat ve kültür hareketlerine katkısı, müdahale niteliğini ve ölçüsünü almamalı, güzel sanatlar alanındaki yara-

tıcı çalışmalar her türlü siyasal etki ve baskının dışında tutulmalıdır. Bu amaçla, özerk bir kamu kuruluşu niteliğinde, bir «Güzel Sanatlar Kurumu» kurulacaktır. Bu işlerle ilgili devlet daireleri ve kuruluşları, özerk «Güzel Sanatlar Kurumu» ile birleştirilecektir.

Bu Kurum;

— Batı musikisi kültürünü yurt ölçüsünde yayıcı ve Türk musikisinin, o arada halk musikisinin niteliklerini koruyup geliştirici çalışmalar yapacaktır.

— Tiyatroları bütün yurda yayacaktır.

— Bir ulusal film endüstrisi kurarak, sanatçılarımızın üstün yeteneklerini bu alanda da değerlendirecek ve Türk filmciliğini daha yüksek bir düzeye eriştirecektir.

— Yurt ölçüsünde sanat müzeleri açacak ve sanat sergileri düzenleyecektir.

— Halk sanatlarını geliştirecek ve halk sanatlarına daha geniş toplulukların katkısını sağlayacaktır.

Ayrıca, özel tiyatrolar üzerindeki bazı onur kırıcı veya sanat ve düşünce özgürlüğüne aykırı yönetsel sınırlamalarla aşırı mali yükler kaldırılacaktır.

Öğrenmeyi ve güzel sanatların gelişmesini engelleyici her türlü sansür kaldırılacaktır.

Spor Toto gelirleriyle kurulan yapılar çok amaçlı olacak ve bu yapılardan, yalnız spor çalışmaları ve gösterileri için değil, kültür ve sanat çalışmaları için de yararlanılacaktır.

B E D E N E Ğ İ T İ M İ V E S P O R

Genellikle yurdumuzda, beden eğitimi, okullarda, ikinci derecede faaliyet olarak tutma eğilimi vardır. Spor çalışmaları da, daha çok profesyonel sporculuğa yönelmektedir.

Oysa beden eğitimi ve spor, bütün insanların beden ve ruh sağlığı için gereklidir.

Bu bakımdan, okullarda beden eğitime ve spora daha çok ağırlık verilecek; amatör spor olanakları arttırılacak ve desteklenecektir. Günlük çalışmalarında bedenlerini yeterince işletme olanağını bulamayanların da beden eğitimi ve spor yapabilmeleri teşvik edilecektir.

Spor toto gelirleriyle kurulan yapılardan ve alanlardan bu amaçlarla da yararlanılacaktır.

O arada, semt ve mahallerde, çocuklar için oyun bahçeleri, gençler ve yetişkinler için spor salon ve alanları kurulacaktır.

İ Z C İ L İ K

Okullarda ve okul dışında izciliğe önem verilecektir. İzci örgütleri, izcilik eğitimi ve çalışmaları, daha çok halka dönük bir düzene bağlanacaktır.

Gerek toplum kalkınmasında, gerek çocukların ve gençlerin tatil aylarını değerlendirmede, izci kamplarından ve çalışmalarından daha geniş ölçüde ve bütün yurda yaygın olarak yararlanılacaktır.

SONUÇ :

Cumhuriyet Halk Partisinin yapacağı düzen değişikliği ile, sosyal adaletin temeli olan, eğitimde adalet ve imkân eşitliği ilkesi, yurdumuzda gerçekleştirilecektir.

Cumhuriyet Halk Partisinin eğitimde yapacağı düzen değişikliği ile, ülkemizde, Anayasa buyruğuna uygun olarak, «insanın maddi ve mânevi varlığının gelişmesi için gerekli şartlar» hazırlanmış olacaktır... Herkesin «bilim ve sanatı serbestçe öğrenmesi», herkesin okuyabilmesi, ve, maddi olanaklardan ne kadar yoksun olursa olsun her başarılı öğrencinin «en yüksek öğrenim derecelerine kadar» çıkabilmesi sağlanmış olacaktır.

Eğitimdeki bu düzen değişikliği ile ulusal birliğimiz ve demokrasi-miz güçlenecektir.

Cumhuriyet Halk Partisinin kuracağı bu çağdaş ve halkçı eğitim düzeni ile, kalkınmanın temel unsuru olan insan gücü, Türkiye'nin bir an önce BÜYÜK VE BAĞIMSIZ SANAYİ TOPLUMU'na geçiş yolunda, Türk halkının sömürülmekten ve yoksulluktan kurtuluşu yolunda tam değerlendirilip seferber edilebilecektir... Türk Ulusunun tüm yaratıcı gücü, bu düzenin değişikliği ile, ülkemizin, insanlığın ve uygarlığın yücelmesi uğrunda harekete geçebilecektir.

BÖLÜM : 5

Ulusal Dış Politika ve Ulusal Savunma Politikası

Ç AĞIMIZDA, iktisadî bakımdan güçsüz ülkelerin tam bağımsızlıklarını sağlayabilmeleri ve koruyabilmeleri düşünülemez.

Onun için, yolumuzu tıkayan dar boğazları açıp engelleri kaldırarak iktisadî gelişmemizi hızlandıracak ve Türkiye'nin iktisadî alanda dışa bağılıktan kurtulup bir an önce BÜYÜK VE BAĞIMSIZ SANAYİ TOP-LUMUNA GEÇİŞ'ini sağlayacak bir düzen değişikliği, halkımızın refah ve mutluluğunun gereği olduğu kadar, tam bağımsızlığımızın da gereğidir.

BİR DÜZEN DEĞİŞİKLİĞİ PROGRAMI niteliğindeki CHP. 1969 **SEÇİM BİLDİRGESİ'**nin iktisadî bölümleri, bu yönden, bağımsızlığımızı da yakından ilgilendirmektedir.

Öte yandan, Türkiye'nin bağımsızlığı ve hızlı gelişmesi, kendi iktisadî ve sosyal düzeninin değişmesine olduğu kadar, dünya barışının sürekliliğine, bloklar arası gerginliğin gevşemesine ve Türkiye'ye yönelebilecek dış tehlikelerin önlenmesine de bağlıdır.

Onun için, Cumhuriyet Halk Partisi, kışkırtıcı olmayan, Türkiye'yi bir dünya savaşında veya bir bölgesel savaşta hedef durumuna sokmayan ve oldu bitti tehlikeleriyle karşı karşıya bırakmayan, dünya barışına ve bloklar arası gerginliğin gevşemesine yardım eden, barışçı bir dış politika ve savunma politikası izlemeyi, bağımsız yaşayabilmenin de, iktisadî gelişmenin de gereği sayar.

Fakat her şeyin üstünde, ortanın solunda insanlık anlayışı ve ülküsüdür ki, Cumhuriyet Halk Partisini, böyle bir barışçı tutum izlemeğe yöneltir.

ULUSAL DIŞ POLİTİKA

Cumhuriyet Halk Partisinin bu temel görüşlere dayanan ulusal dış politikası şöyle özetlenebilir :

1 — Türkiye Devleti ittifaklarına bağlıdır, ittifak hükümlerine dikkatle uyar ve uyulmasını bekler. Türk Devletinin ittifakları esasta ulusal bağımsızlığı kabul eden devletler arasında yapılır. Her türlü ilişkide ve uygulamada eşitlik ve ulusal bağımsızlığa saygı göz önünde tutulur.

2 — Amerika Birleşik Devletlerine karşı da, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliğine karşı da düşmanlık güdülmemelidir.

3 — Türkiye, bütün komşularıyla dostça ilişkiler kurup geliştirmeli ve komşuları arasında iyi ilişkilerin gelişmesine hizmet etmelidir.

4 — Ortadoğu anlaşmazlıklarında Türkiye tarafsız kalmalıdır.

5 — Kaderini ve özgür olarak insanca yaşama umudunu Türkiye'ye bağlamış bulunan Kıbrıs Türk halkını her türlü tehlikeden, baskıdan ve yabancı egemenliğinden korumak, Türkiye için kaçınılmaz bir ödevdir. Ve Kıbrıs sorunu için bölge barışına da hizmet edecek bir çözüm yolu olarak, Kıbrıs'ın, bağımsız federatif devlet olması gereklidir.

ULUSAL SAVUNMA POLİTİKASI

Cumhuriyet Halk Partisinin ulusal savunma politikası da aşağıdaki ilke ve amaçlara dayanmaktadır :

1 — Ortak güvenlik sağlayıcı ittifak bağlantıları dışında bir ulusal savunma stratejisi ve politikası da izlenmelidir.

2 — Türkiye'deki bütün askeri tesislerde Türk Devletinin tam egemenliği ile bağdaşmayan hükümler ve teamüller düzeltilmelidir.

İkili anlaşmalarda bağımsızlık ilkesine ve Anayasaya kesin uygunluk sağlanmalıdır. Siyasal gücün, bu gibi komulardaki tasarruflarında, Anayasa ile Meclise tanınmış yetkileri hiç bir suretle aşması kabul edilemez.

Anayasaya göre Türkiye Büyük Millet Meclisinden alınması gerekli yetkiye dayanmayan tasarruflar ve anlaşmalar geçerli ve Türk Ulusunu bağlayıcı sayılamaz. Onun için, oldubitti olarak veya yanlışlıkla yapılmış Anyasa dışı tasarruflar ve anlaşmalar, kesin olarak, Türkiye Büyük Millet Meclisince görüşülüp karara bağlanmalıdır.

3 — NATO'nun Akdenizde kurmayı düşündüğü «Çağrı Gücü» gibi Türkiye'yi, kendi iradesi dışında tehlikelere ve maceralara sürükleyebile-

cek tertiplerden kesinlikle kaçınılmalıdır.

4 — Ulusal savunmamız, geniş ölçüde ulusal ekonomiye ve sanayie dayanmalıdır. Bu amaçla, ağır sanayi, elektronik sanayii, konvansiyonel silâh sanayii ve gemi yapımı geliştirilmelidir.

Özellikle ağır sanayi, iktisadî gelişmemizin olduğu kadar, ulusal savunmamızın da temeli olmalıdır; ve ağır sanayiimizin kurulup geliştirilmesinde, ulusal savunma ihtiyaçlarını her bakımdan son imkânına kadar sağlamak, kalkınma planlarının başlıca hedeflerinden biri olarak göz önünde bulundurulmalıdır.

5 — Silâhlı Kuvvetlerimizin vurucu gücü, ulusal sanayie bağlandığı ölçüde gelişmiş ve güvenlik altına alınmış olacaktır. Vurucu güçte bu gelişme ve güvenlik sağlandığı ölçüde, Silâhlı Kuvvetlerimizin mevcudu, aşamalı olarak azaltılmalıdır.

Bir yandan ulusal savunmamızı güçlendirici bir yandan da ulusal savunma ile hızlı ekonomik gelişme ihtiyaçlarını bağdaştırıcı tedbirler alınmalıdır.

6 — Silâhlı Kuvvetlerimizin, savaş teknolojisindeki gelişmeye uygun ölçüde ve biçimde eğitilmeleri en önemli mesele olarak gözönünde tutulmalıdır.»

BÖLÜM : 6

Doğuda Yeni ve Halkçı Düzen

Doğu Anadolu'nun geri kalmışlığı ve Doğu Anadolu halkının yoksulluğu, bu bölgenin doğal kaynaklarının yetersizliğinden ya da Doğu Anadolu insanının yeteneksizliğinden değildir.

Tersine, Doğu Anadolu'nun, şimdiye kadar gereğince değerlendirilmemiş zengin kaynakları ve Doğu Anadolu insanının, sınılandıkça ortaya çıkan üstün değer ve yetenekleri vardır.

GERİ KALMIŞLIĞIN VE YOKSULLUĞUN NEDENİ: İHMAL VE BOZUK DÜZEN

Doğu Anadolu'nun geri kalmışlığı ve Doğu halkının yoksulluğu;

1. Devletçe bu bölgenin ihmal edilmiş olmasından;
2. Bu bölgede çağ dışı bir bozuk düzen bulunduğundandır.

Cumhuriyet Halk Partisinin devletçi ve halkçı tutumu, geçmişte, bu bölgeye bir ölçüde sanayi ve kamu hizmetleri girmesini sağlamışsa da, Cumhuriyet Halk Partisinin iktidardan uzak kaldığı dönemlerde, Doğu bütün bütün kendi haline bırakılmıştır.

Düzen bozukluğunu giderici tedbirler almak, yalnız Doğuyu kalkındırmanın ve Doğu halkını kurtarmanın değil, Anayasanın da gereği olduğu halde, Adalet Partisi, bu yönde hiç bir adım atmamıştır. Doğunun bozuk düzenini değiştirmede başlıca araçlardan biri olacak toprak refor-

inu tasarısı, CHP tarafından 1965 başında Türkiye Büyük Millet Meclisine verildiği halde, yıllardır komisyonda uyutulmaktadır. Üstelik Adalet Partisi iktidarı, Doğuda da, dünya görüşüyle ve tutumuyla, halkı sömürenlerin, bozuk düzeni sürdürmekte çıkarı olanların yanında yer almıştır.

DÜZEN DEĞİŞİNCE YOKSULLUK VE SÖMÜRÜ KALKACAK

İnsanlar arasında olduğu kadar bölgeler arasında da adalet sağlamağa kararlı olan ortanın solunda Cumhuriyet Halk Partisi, yeni iktidarında, Devlet kaynaklarını, yatırımlarını ve kamu hizmetlerini, Doğuya daha geniş ölçüde yöneltecek ve DOĞU'DA YENİ VE HALKÇI BİR DÜZEN kuracaktır.

Cumhuriyet Halk Partisinin yapacağı düzen değişikliği ile, bu bölgede, üretim ilişkileri, ekonomik ve sosyal yapı, temelinden değişecektir; yere ve zamana göre biçim değiştirerek süregelen feodalizm ve derebeylik silinecektir; toprak köleliği kalkacak ve Doğu halkının tümü gerçek özgürlüğe kavuşacaktır.

ASAYİSSİZLİĞİN KAYNAĞI : BOZUK DÜZEN

Doğunun, yoksulluk dışında ve yoksulluğunu arttıran bir büyük derdi, asayişsizlik ve eşkiyalıktır.

Bunda da halkın suçu yoktur. Doğu halkı, aslında, uysal ve Devlete bağlı bir halktır. Yasalara saygılı olmağa istekli bir halktır.

Doğuda asayişsizliğin ve eşkiyalığın da kaynağı bozuk düzendir.

Baskıdan Kaçış

Feodal baskılar ve bu baskılardan Devlete ve adalete sığınarak korunabilmenin, kurtulabilmenin güçlüğü, hattâ yer yer imkânsızlığı, Doğuda eşkiyalığı doğuran düzen bozukluğu ile ilgili nedenlerden biridir. Bazı kimseler bu baskılardan ancak dağa çıkıp eşkiya olmakla kurtuluş yolunu görebilmektedirler.

Kaçakçılık

Doğuda eşkiyalığın, düzen bozukluğundan ileri gelen bir başka nedeni, kaçakçılıktır. Sınırlarda bir süredir yer yer alınan haşin, insanlık dışı tedbirler, örneğin bazı sınır bölgelerinde geniş alanların mayınlanması, kaçakçılığı önlememiştir. Azaltmamıştır bile... Bu tedbirler ancak, kaçakçılık yapanların sayısını azaltarak, bazı güçlü ve varlıklı kişilerin, feodal düzenden ve bölgede feodal yapıya teslim olmuş bazı siyaset

adamlarından veya bir kısım yöneticilerden güç alan kişilerin, kaçakçılığı kendi tekellerine geçirebilmelerine yaramıştır.

Bu güçlü kişiler, sınırlardaki tedbirler sertleşip engeller arttıkça, kaçakçılık için eşkiya ile sıkı işbirliğine yönelmişlerdir.

Sınır - Ötesi İlişkiler

Doğuda asayişsizliğin ve eşkiyalığın üçüncü bir nedeni de, bazı sınır bölgelerindeki toplulukların, gene düzen bozukluğu yüzünden, Doğunun Devletçe ihmali yüzünden, yalnızlık ve terkedilmişlik yüzünden, ülkemizin başka bölgeleriyle yeterince kaynaşıp bütünleşme olanağı bulamamış olmalarıdır.

Bu durum, sınır bölgelerindeki bazı aşiretleri ve toplulukları, ister istemez, sınır - ötesi çevrelerle, o çevrelerdeki bazı topluluklarla, aşiretlerle veya iş merkezleriyle, geleneksel ve bölgesel ilişkilerini yasa dışı yollardan sürdürmeğe mecbur etmektedir. Doğunun bazı yerlerinde eşkiyalık, ihmal ve zaruretlerin sürdürdüğü bu ilişkilerin bir sonucu olarak da işlemektedir.

DÜZEN DEĞİŞİNCE EŞKİYALIK SİLİNECEK

Cumhuriyet Halk Partisinin Doğuda kuracağı yeni ve halkçı düzenle, feodal haskılar kalkıp, halka dönük bir HAYIRLI DEVLET'in koruyucu eli Doğu Anadolu halkına uzandıkça; Doğu ekonomisinin geniş ölçüde ilkel ve feodal yapısı ve üretim ilişkileri değişip, halk, sömürülmekten ve güvensizlikten kurtuldukça; adaletli bir toprak mülkiyeti düzeniyle verimli ve ileri tarıma geçildikçe; sanayi gelişip yeni iş alanları açıldıkça; bütün sınır bölgelerini ülkemizin başka bölgeleriyle tam olarak kaynaştırıp bütünleştirici iktisadi ve sosyal atılımlar yapıldıkça; Doğuda asayiş sorunu kendiliğinden çözülecek, eşkiyalık silinip gidecektir.

TAASSUBUN VE KİŞİLERE BAĞLILIĞIN KAYNAĞI : BOZUK DÜZEN

Doğuda yer yer görülen taassubun ve güçlü kişilere aşırı bağlılığın da kaynağı, gene, bozuk düzendir.

Ashında Doğu halkı açık görüşlüdür, uyanıktır, cesurdur. Fakat bölgenin kendine özgü feodal yapısını sürdürmekte çıkarları olan kişiler; o yapıya dayanan geleneksel, dinsel güçlerini veya ekonomik çıkarlarını korumak isteyen kişiler; her türlü yenileşmeyi, üretim ilişkilerinde her türlü değişikliği, her türlü sosyal değişimi önleyebilmek ve kendi üstün -

kişilik efsanelerini yaşatabilmek için, halk arasında taassubu körüklerler.

Öte yandan, bu bölgede Devlet yönetiminin yetersizliği, bu yetersizlikten meydana gelen otorite boşlukları ve toprak dağılımının ileri ölçüdeki adaletsizliği, bölge halkının bir kısmını, özellikle toprak mülkiyetinden yoksun bulunanları, o güçlü kişilere aşırı bağımlı kılar.

Doğuda Cumhuriyet Halk Partisinin yapacağı düzen değişikliği, taassubun da kaynağını kurutacak ve Doğunun bazı yerlerindeki güçlü kişilerin egemenliğini kırarak o kişilere bağımlılığı ortadan kaldıracaktır.

BÖLÜCÜLÜĞÜN KAYNAĞI: BOZUK DÜZEN

Doğu halkının bölgeci, bölücü veya isyancı akımlara yatkın olduğu sanısı ise temelinden yanlıştır.

Bunlar da düzen bozukluğundan yararlananların veya yararlanmak isteyenlerin körüklemeye çalıştığı akımlardır.

Doğu halkı, bölgeci olmak şöyle dursun, bölgelerarası ayrılıkların ve eşitsizliklerin giderilmesini ve Doğunun ülke ekonomisiyle kaynaşmasını istemektedir... Bölünmek, kopmak şöyle dursun, ülkenin tümüyle bütünleşmeyi istemektedir... Devlete karşı isyancı olmak şöyle dursun, Devleti daha çok yanında görmenin, daha çok kendinden sayabilmenin özlemi içindedir.

Doğu'da bölgeçliği, bölücülüğü, isyancılığı körüklemeye çalışanlar, içerdeki ve dışardaki bazı çıkarıcı çevrelerdir. O arada bazı emperyalist devletlerle büyük petrol ortaklıklarıdır. Bir de bunlara, kimi bilmeden kimi bilerek âlet olan bazı sahte «solcu» lardır.

Cumhuriyet Halk Partisinin Doğuda kuracağı YENİ VE HALKÇI DÜZEN, bölge halkının kesinlikle reddettiği bölücü tertipleri büsbütün etkisiz kılacaktır.

DOĞUDA DÜZEN DEĞİŞİKLİĞİ NASIL GERÇEKLEŞECEK :

Doğu Anadolu'da, Cumhuriyet Halk Partisi, ortanın solunda bir düzen değişikliğini şöyle gerçekleştirecektir:

Toprak Reformu :

1. Toprak reformu uygulamasına, öncelikle ve derhal, toprak adaletsizliğinin yer yer aşırı ölçülere vardığı Doğu Anadolu'dan başlanacak; belirli kişilerin elinde toplanmış büyük topraklar —rahat geçimlerine ye-

tecek kadarı kendilerine bırakıldıktan sonra— bu bölgenin topraksız ve ya az topraklı köylüsüne dağıtılacaktır. (CHP'nin tasarladığı toprak reformunun temel ilkeleri, Bildirgenin «KÖYLÜYE DÖNÜK DÜZEN DEĞİŞİKLİĞİ» başlıklı Birinci Bölümünde açıklanmıştır.)

Belirli kişilerin köy sahibi olmasına veya köylülerin içinde yaşadıkları evlerin başkalarına ait olmasına son verilecektir.

KÖYLER, KÖYLÜLERİN, KÖY EVLERİ, İÇİNDE YAŞAYANLARIN OLACAKTIR.

Böylelikle, Doğuda yer yer süregelen feodal yapının yıkılması, toprak adaletsizliğine, ilkel üretim ilişkilerine dayanan yoksulluğun, sömürünün ve güçlü kişilere bağımlılığın sona ermesi sağlanacaktır.

2. Otlaklar, yaylaklar, kışlaklar, belirli kişilerin değil, devletin ve ya köylülerin mülkiyetinde bulunacak, köylüler bunlardan adaletli ölçülerle yararlanabileceklerdir.

Göçebe toplulukların veya aşiretlerin otlak, yaylak ve kışaklardan adaletli ölçülerle yararlanabilmeleri, yerleşik köylülerle sürtüşmeyi önleyici bir düzene bağlanacaktır.

Göçebeler İsterlerse Yerleşebilecek

3. Göçebe olarak yaşamakta güçlük çeken, göçbeliği bırakmak isteyen topluluklara veya aşiretlere, kendileri isterlerse, topluca yerleşme ve ağıl hayvancılığı ile veya tarımla, işçilikle veya sanatla geçinme olanakları sağlanacaktır.

Bu topluluklardan isteyenlerin kendi köy kuruluşlarını meydana getirmelerine, isteyenlerin de düzenli biçimde kentleşmelerine devletçe yardım edilecektir.

Göçbeliğe devam edenlerin çocuklarını yatılı bölge okullarında okutabilmeleri kolaylaştırılacaktır.

«Selef» Oyununa Son Verilecek.

4. Şimdiye kadar, daha çok, belirli güçlü kişilerin yararlanabildiği tarım kredileri, hayvancılık kredileri ve Et ve Balık Kurumu avansları, doğrudan doğruya çiftçilik veya hayvancılık yapan köylülere, onların kuracakları kooperatiflere verilecektir. Kredi kolaylıkları bakımından kooperatiflere öncelik tanınarak, ve gerekli teknik bilgi ve önderlik sağlanarak, bölgede kooperatifçiliğin hızla gelişmesi teşvik edilip desteklenecektir.

Kredi kaynaklarının kullanımındaki bu değişiklikle, bölgede «selef» adı altında yürütölen ve köylüyü insafsızca sömüren tefecilik ve aracılık yöntemleri de kalkmış olacaktır.

5. Bölgede kooperatifleşme gelişinceye kadar, Devlet teşvik edici bedeller ödeyerek, köylünün yetiştirdiğı bütün hayvanlara ve hayvan ürünlerine alıcı olacaktır. Köylülerin «selef» oyununa düşmesi bu yönden de önlenecektir.

Kooperatifçilik

6. Önce devlet eliyle, sonra, kooperatifçilik geliştikçe, kooperatifler eliyle, bölgede çok sayıda kombinalar, mandıralar, hayvan ürünleri fabrikaları ve yem sanayii kurulacaktır.

Köylülerin gerekli yer ve zamanlarda ağıl hayvancılığı yapabilmelerini kolaylaştıracı tedbirler alınacaktır.

Doğudan İhracat

7. Doğuda yatırım yapmaktan kaçınanların öne sürdükleri gerekçelerden biri, bu bölgede pazar darlığı bulunmasıdır. Oysa, **Türkiye'nin belki en geniş pazar olanakları bu bölgededir.** Çünkü bu bölgeye komşu veya yakın olan ve büyük petrol kaynakları bulunan ölkeler vardır. Bu ölkelerin birçok alanlarda üretimleri çok düşüktür, fakat satın alma güçleri çok yüksektir. Yiyeceklerini de, içeceklerini de, başka tüketim maddelerini de dışardan almak zorundadırlar ve alabilecek durumdadırlar.

Onun için, Doğı Anadolu da, geniş ölçüde ORTADOĞUYA DÖNÜK BİR DIŞ TİCARET PLÂNLAMASI yapılacak ve bu yönde derhal teşebbüse geçilecektir.

Şimdi, Doğudaki hayvanlarımızın çok büyük bir kısmı bu ölkelere kaçırılmakta, bundan ancak birkaç kişi yararlanmakta, kazanılan paralar ya yurt dışında bırakılmakta ya da karaborsadan yurda sokulmaktadır. Böylelikle paramızın değeri de büsbütün düşmektedir.

Kurulacak yeni düzende, kaçakçılık yapanlarla onların adamları, artık köylünün hayvanlarını ucuza kapatma olanağını yitirmiş olacaklardır. Devlet, köylüye daha yüksek paralar ödeyerek, sürülerin, hayvanların başlıca alıcısı durumuna gelecek ve hayvan ihracını —önce canlı hayvan olarak, fakat gerekli tesisler kuruldukça, et olarak— doğrudan doğruya Devlet yapacaktır. Kooperatifçilik geliştikçe, Bildirgenin «KÖYLÜYE DÖNÜK DÜZEN DEĞİŞİKLİĞİ» başlıklı Birinci Bölümünde

açıklanan sistem içinde, bu ihracat görevi kooperatiflere ve üst kuruluşlarına devredilecektir.

Ayrıca, Sovyetler Birliğine de bu bölgeden ihracatı geliştirici tedbirler alınacaktır.

Böylece hem bölge halkının geliri hem de ülkemizin döviz kazancı büyük ölçüde arttırılmış olacaktır.

Hayvancılık Ve Tarım

8. Doğu Anadolu ekonomisini, bir yandan yeni ve geniş dış ticaret ilişkileriyle zenginleştirirken, bir yandan da Türkiye'nin genel ekonomik yapısıyla kaynaştırıp bütünleştirmek üzere, **Doğu Anadolu ile ülkemizin başka bölgeleri arasında da sıkı ekonomik ilişkiler kurulacaktır.**

Özellikle, yurdun başka birçok bölgelerinin et ve her türlü hayvan ürünleri ihtiyacının geniş ölçüde bu bölgeden karşılanması, devlet önderliği ve yardımı ile bir düzene bağlanacaktır.

Doğu Anadolu'nun genellikle çok yüksek olan bir kısım arazisi tahıl ekimine elverişli değildir. Fakat, kendi ekmeklik buğdaylarını ve ihtiyaçları olan arpaları yetiştirmek zorunda kalan köylüler, 2000 - 3000 metre yükseklikte bile ekin yetiştirmeye çalışmaktadırlar. Verim, tabiatıyla, çok düşük olmakta; yer yer güze kadar yeşil kalan ekinler, genellikle, biçilmeden donmaktadır. Oysa bu topraklar, dünyanın hayvancılığa en elverişli toprakları arasındadır. Bu topraklarda hayvancılık geliştirilip teşvik edilecektir. Bölgeye en uygun hayvan nesileri oluşturulacaktır.

Bu nitelikteki topraklarda yaşayan köylüler, iç ve dış pazarlar geliştirilip hayvancılıktan ve hayvan ürünlerinden bol gelir sağlama olanağına kavuşturuldukça, bugün yapmak zorunda kaldıkları ve fakat verimli olmayan tarla tarımından vaz geçebileceklerdir. Buna karşılık bölge halkının ekmeklik buğday ve her türlü tahıl ihtiyacı, başka bölgelerden yeterince ve ucuz olarak karşılanacaktır.

Ayrıca, hemen her türlü tarım için geniş olanakları bulunan Haran, Muş, Iğdır Ovaları, Fırat ve Dicle Havzaları gibi alanların verimini arttırıp gerçek üretim gücünü ortaya çıkarmak üzere gerekli yatırımlar yapılacaktır.

Doğunun tarıma elverişli topraklarına en uygun tohumluk türleri araştırılıp yetiştirilecektir.

Bu tedbirlerle, Doğuda sık sık görülen kuraklık ve kıtlıkların doğurduğu açlığa da son verilmiş olacaktır.

Doğuda Sınaleşme

9. Doğunun feodal toplum yapısını, yer yer çok ilkel olan üretim ilişkilerini, bozuk ekonomik ve sosyal düzenini değiştirmenin, Doğu halkını, sömürölmekten, yoksulluktan, işsizlikten kurtarmanın ve gerçek özgürlüğe kavuşturmanın, en az toprak reformu kadar kestirme ve etkili bir yolu da, bölgeyi hızla sınaleştirmektir.

Bu amaçla Doğu Anadolunun ve kısmen de başka bölgelerimizin sırat mamöl ihtiyacını karşılayacak bazı fabrikaların Doğuda kurulması sağlanacaktır.

Bu arada, Doğuda, yakın dış pazarlara dönük imalat sanayii ve maden işletmeciliği de geliştirilecektir.

Doğunun sanayie elverişli olmadığı görüşü çok yanlıştır. Tersine, bu bölge, birçok sanayi dalları için Türkiye'nin en elverişli bölgesi sayılabilir. Çünkü :

— Daha önce de belirttiğimiz gibi, bu bölgenin, Ortadoğu'da geniş pazarlama olanakları vardır.

— Bol ve ucuz enerji üretimine elverişli akar suları vardır.

— Maden işletmeciliğine ve elektro - metalürji sanayiine elverişli çok zengin maden kaynakları vardır.

— İşsizlikten bunalan ve başka bölgelere sürekli göç etmek zorunda kalan çok sayıda çalışkan ve güçlü insanları vardır.

Doğunun bu kaynak ve olanakları, bölgenin hızla sınaleşmesi için harekete geçirilecektir.

Sağlanan bütün özendirici tedbirlere, bol kredilere, vergi bağışıklıklarına rağmen, özel girişim şimdiye kadar bu bölgeyi sınaleştirme yolunda bir çaba göstermemiştir. Öte yandan, bu bölgede kaçakçılıkla, aracılık ve tefecilikle ya da büyük toprak sahipliği veya kişisel nüfuz yoluyla bol para kazananlar bile, paralarını, ya yurt dışında bırakmışlar ya da başka bölgelere yatırmışlardır.

Onun için, bölgenin sınaleştirilmesi öncelikle devlet eliyle yapılacaktır. Devlet, hiç değilse daha bir süre için, Doğu Anadoluda, başka bölgelerde olduğundan daha çok yatırımcı ve işletmeci olmak zorundadır.

Fakat yukarıdaki maddelerde belirtilen düzen değişikliği tedbirleri ile köylü kooperatifçiliği geliştikçe —Bildirgenin Birinci Bölümünde belirtilen esaslar içinde— köylü kooperatifleri ve üst kuruluşları da sırat

yatırımlara teşvik edileceklerdir. Kooperatif girişimlerinde, hayvan ürünleri fabrikalarına ve yem sanayiine öncelik verilecek, öylelikle, köylülerin geleneksel hayvancılık faaliyetleriyle sınıışmeye katkıları arasında organik bir bağlantı kurulacaktır.

10. Bu bölgede, toprak reformu gereğince fazla toprakları kamulaştırılacak büyük toprak sahipleri, Doğu Anadolu'ya, Plânda öngörülen sanayi tesislerinden bazısını kurmağa razı olurlarsa, topraklarının kamulaştırma bedeli kendilerine daha çabuk ödenecek ve kredi kolaylıkları sağlanacaktır. Böylelikle, özel girişim eliyle de bölgenin sınııştirilmesi, ve Doğuda ödenecek toprak kamulaştırma bedellerinin Doğuda kalarak bu bölgenin kalkınmasına katkıda bulunması mümkün kılınacaktır.

11. Doğu Anadolu'dan Batıya maden ve sınıf mamül sevkinde, belirli bir dönem için, Devlet Demiryollarında indirimli tarife uygulanacaktır. Böylelikle, hem Devlet Demiryollarının, Batıdan Doğuya olduğu kadar Doğudan Batıya da tam kapasiteyle yük taşınması sağlanmış, hem de bu yoldan bölgenin sınıışmesi ve Doğu madenlerinin işletilmesi teşvik edilmiş olacaktır.

12. Sanayi için gerekli altyapılar, Doğuya, devletçe ve öncelikle yapılacaktır.

13. Dünyanın en iyi tütünlerinin yetiştiği bu bölgede tütüncülük teşvik edilecek, ve ihracata yönelen bir sigara sanayii kurulacaktır.

14. Doğunun elverişli yerlerinde, kooperatifler eliyle meyve ve sebze yetiştirilmesi, meyve ve sebze konserve fabrikaları kurulması ve bunların mamüllerinin komşu ülkelere satılması sağlanacaktır.

15. Ülkemizde afyonu ilâç ham maddesi olarak kullanan sanayi kurularak, gerek Doğu Anadolu'da gerek başka bölgelerimizde yetişen afyonun daha iyi değerlendirilmesi sağlanacaktır.

16. Transit yolları ve konaklama kuruluşları süratle tamamlanarak bölgede turizmin gelişmesi hızlandırılacaktır.

O arada, Van Gölü ve çevresi, Türkiye'nin ve Ortadoğu'nun başlıca turizm merkezlerinden biri durumuna getirilecektir.

Bölge Plânlaması

17. Genel Plânlanmanın gerçekçi olabilmesi ve yurttaki dengeli kalkınma sağlayabilmesi, bölgeler arası adaletsizliği süratle giderebilmesi ve yurdun her yerinde kaynak ve olanakların tam değerlendirilebilmesi

için, bölge plânlaması yapılacak; bu arada, **Doğunun kalkınması için gerekli bölge plânlamasına öncelik verilecektir.**

Bölge plânları, genel Kalkınma Plânının bütünü içine yerleştirilecektir.

Kamu Hizmetleri

18. Devlet yönetimi Doğuda yeterli duruma getirilecektir. Halka hizmet götüren kamu personelinin bu bölgede daha çok sayıda çalıştırılması ve halkla daha yakın ve sıcak ilişki kurması sağlanacaktır. **Doğu, memurlar için bir haksız sürgün bölgesi değil, bir şerefli vatan ve halk hizmeti alanı olacaktır.**

19. Cumhuriyet Halk Partisinin Doğu ile ilgili düzen değişikliği programı uygulandıkça, bölgede huzur ve asayiş kendiliğinden sağlanmış olacaktır. Fakat aynı zamanda, Doğunun en büyük dertlerinden biri olan huzur ve asayiş için gerekli güvenlik tedbirleri de alınacaktır. Bu tedbirler insanca yöntemlerle uygulanacaktır. Sınır bölgelerinde kaçakçılığı önlemek üzere alınan, fakat hiç bir yararı da görülmeyen insanlık dışı tedbirler kaldırılarak, sınırların güvenliği daha insancıl yollardan sağlanacaktır.

Kaçakçılık, daha çok, ekonomik tedbirlerle önlenecektir.

20. Adalette hak aramayı ucuzlatıcı, dâvaların kısa zamanda sonuçlanmasını sağlayıcı tedbirler alınacaktır. Doğuda mahkemeler yeterli sayıya çıkarılacaktır.

21. Sağlık hizmetlerini halka yeterli ölçü ve biçimde ulaştırmak için gerekli sayıda ve nitelikte sağlık personeli Doğuya çekilecektir. Sağlık ocaklarının tam kadro ile çalışmaları sağlanacaktır.

22. Veterinerlik hizmetleri, hayvancılık yapan köylülerin ayağına götürülecektir.

Eğitimde Hamle

23. Bazı Doğu illerinde okur - yazarlık oranı çok düşüktür. Orta öğretim kurumları sayıca da nitelik bakımından da yetersizdir. Bu yüzden, Doğu Anadolu halkının çocukları yeterince okuyamamaktadır. Doğu Anadolu liselerinden birçoğunu bitirenler, genellikle, yüksek öğrenim kurumlarına, hele fen ve tabiat bilimleri gibi ekonomik gelişmemize yüksek katkıda bulunabilecekleri ve yüksek gelir sağlayabilecekleri dallarda öğretim yapan yüksek öğretim kurumlarına girmekte çok güçlük çek-

mektedirler. Erzurum'daki Atatürk Üniversitesine bile, bu dallarda giriş sınavlarını, daha çok başka bölgelerden gelen gençler kazanabilmektedirler.

Eğitimdeki bu adaletsizlik, Doğunun ve Doğu halkının geleceğini de engellemektedir. Doğunun muhtaç bulunduğu teknik personeli ve doktorları Doğuya çekmekte karşılaşılan güçlüğü başlıca nedenlerinden biri de, Doğunun kendi çocuklarından bu alanlarda yüksek öğrenim yapma olanağını bulanların pek az oluşudur.

Eğitimdeki bu adaletsizlik ve dengesizlikleri gidermek, ve Doğunun hızla kalkınması ve sınıileşmesi için gerekli insangücünü yetiştirmek üzere, **Doğuda geniş bir kültür seferberliği** açılacak, eğitim kurumları süratle bölgenin ihtiyacını karşılar düzeye ve sayıya yükseltilecektir.

24. TRT'nin, bütün Doğu Anadolu'da en kolaylıkla dinlenen radyo istasyonlarından bir ağ kurabilmesi için ve gerek okul içi eğitime gerek halk eğitimine yeterli katkıda bulunabilmesi için, TRT'ye gerekli yardım yapılacaktır.

SONUÇ :

Cumhuriyet Halk Partisinin Doğuda kuracağı YENİ VE HALKÇI DÜZEN'de:

DOĞUNUN YÜZYILLARDAN BERİ SÜREGELEN SORUNLARINI KISA ZAMANDA ÇÖZEBİLMEK İÇİN;

DOĞUYU HIZLA, TÜRKİYE'NİN GELİŞMİŞ BÖLGELERİNDEN BİRİ DURUMUNA GETİREBİLMEK İÇİN;

DOĞU HALKINI YOKSULLUKTAN, EZİLMEKTEN, SÖMÜRÜLMekten KURTARABİLMEK İÇİN;

GEREKLİ ALTYAPI DEVRİMLERİ YAPILMIŞ OLACAKTIR.

Bunu sağlamak üzere, DEVLET DOĞUYA:

Jandarmayla, komandoyla, mayınla, silâhla, baskıyla değil,

Okulla, fabrikayla, yolla, suyla, ıslık ve enerjıyla, krediyle, kooperatifçilikle, sağlık hizmetleriyle ve

Hepsinin üstünde, sosyal adaletle ve halka dönük, halka yakın bir yönetimle gidecektir.

Doğu Anadolu halkı huzura ve gerçek özgürlüğe bu yeni düzende kavuşacak, insanca bİR yaşayış düzeyine bu düzende ulaşacaktır.

TÜRKİYE'NİN DOĞUSU İLE BATISI BU DÜZENDE TAM KAYNAşACAK VE BİR OLACAKTIR.

Cumhuriyet Halk Partisinin Doğuda kuracağı yeni ve halk düzenle DOĞUDA BİR ÇAĞ DEĞİşİMİ olacaktır.

BÖLÜM : 7

Doğal kaynaklarda ulusal düzen

Kendi topraklarımızın hazineleri olan doğal kaynaklar, vatanımız kadar bizimdir. Onun için, milliyetçi bir düzende, bu kaynaklar yabancılara verilemez.

Doğal kaynaklar sınırlıdır; insan çabasıyla bunlara yenilerinin eklenmesi mümkün değildir. Onun için bu kaynaklar tümüyle Türk ulusundur. Yerli veya yabancı kişisel çıkarlara bırakılamaz.

Ortanın solunda halkçı, devletçi ve milliyetçi Cumhuriyet Halk Partisinin doğal kaynaklar politikası, bu iki temel ilkeye dayanır.

Oysa, kurulu düzende ve bu düzeni büsbütün bozarak, ulusal yararları büsbütün aykırılaştırarak benimseyen Adalet Partisi iktidarı zamanında, doğal kaynakların değerlendirilmesi bakımından, bu ilkelere uyulmamaktadır.

Tersine, çok küçük bedeller karşılığında yabancıların, doğal kaynaklarımızı, kendi çıkarlarına uygun biçimde işletmelerine, sömürmelerini yurt dışına götürmelerine, gitgiderine ve sağladıkları yüksek kazançla artan ölçüde imkân verilmektedir.

Üstelik, yerli veya yabancı özel girişimcilerden çoğu, bu kaynakları genellikle israf etmekte, gereği gibi değerlendirmemekte, o yüzden bu kaynakların ulusal ekonomiye katkısı çok düşük kalmaktadır.

AP. nin Sakat Tutumu

Ekonomik gelişmemiz bakımından stratejik önem taşıyan bu kaynakların bulunmasında ve işletilmesinde, bozuk düzenin imkân verdiği ve Adalet Partisi iktidarının izlediği sakat tutum, bugün, birçok kapita-

list ülkelerde bile çağ dışı sayılan aşırı liberal ve her türlü sömürüye açık «gayrimillî» bir politikanın açık ve bağışlanmaz örneğidir.

Bu tutumun, bir devlet kuruluşu tarafından yapılan ve devlete büyük gelir sağlayacak olan petrol boru hattını, özel kişilere ve dolaylı olarak yabancılara devretmek gibi ifratlarından bazısı, ancak Cumhuriyet Halk Partisinin kamuoyunca da desteklenen muhalefeti ile ve iktidara geldiğinde derhal devletleştireceğini Kurultay kararı olarak açıklaması üzerine önlenebilmiştir.

Çağımızın kesin olarak isbat edilmiş bir gerçeği odur ki, doğal kaynaklarının önemli bir bölümünü yabancı kontrolüne kaptıran ülkelerin ne sınılaşabilmeleri, ne de gerçek bir kalkınma sürecine girebilmeleri mümkündür.

Derinliğine ve hızlı sınılaşma için gerekli bol ve ucuz enerji, bol ham madde ve malî kaynak, ancak, yeraltı servetleri yabancı sömürüsünden kurtarılıp ulusal amaçlara yöneltilebildiği zaman sağlanabilmektedir.

Ulusal bağımsızlık, yeraltı kaynaklarının millî olması ölçüsünde sağlanabilmektedir.

CHP. KARARLIDIR.

Ekonomiye kamu yararma yön verilebilmesi de, ancak, doğal kaynakların önemli bir bölümü devletçe işletilirse mümkün olabilmektedir.

Onun için, Cumhuriyet Halk Partisi doğal kaynaklarda bir ulusal ve devletçi düzen kurmağa karardır.

Doğal kaynakların, iç ve dış çıkar gruplarınca sömürülmesini önlemek, bu kaynakların gereğince değerlendirilmesini engellemez. Tersine, petrolde ve boraksda görüldüğü gibi, büyük yabancı ortaklıklar, başka ülkelerdeki üretimlerine rahat pazar bulabilmek ve fiyatları yüksek düzeyde tutabilmek için, bazan bu kaynakları gereği gibi değerlendirmekten kasıtlı olarak kaçınmaktadırlar.

Türk Devletinin gücü ve tecrübesi, Türkiye'nin uzman ve teknisyen kadrosu, ülkemizin doğal kaynaklarını yeterince değerlendirebilecek durumdadır.

Cumhuriyet Halk Partisinin doğal kaynaklarda kuracağı ulusal ve devletçi düzende, doğal kaynaklarımız, kendi ulusal gücümüzle, bugünkünden çok daha iyi değerlendirilebilecek, kalkınmamıza çok daha büyük katkıda bulunabilecektir.

Doğal kaynaklarda yeni düzen nasıl kurulacak ?

1. Türkiye'de yeraltı ve yerüstü doğal kaynaklar yeterince geliştirilmiş ve üretime alınmış değildir. Kalkınmamıza çok önemli katkısı olabilecek el değmemiş doğal kaynaklarımız da vardır. Bunların geliştirilmesi ve kısa sürede üretime alınması, Türk halkının refah ve mutluluğuna, Türk ekonomisinin gelişmesine katkıda bulunacak duruma getirilmesi, Cumhuriyet Halk Partisinin doğal kaynaklar politikasının temel amacı olacaktır.

Bu amacın gerçekleştirilmesinde devlete önemli görevler düşecektir.

2. Bu kesimin stratejik önemi nedeniyle, **Doğal Kaynakların işletilmesine yabancı sermaye sokulmayacaktır.** Daha önce gelmiş bütün yabancı petrol ve maden işletmeleri de en kısa zamanda millileştirilecektir.

3. Petrol, devlet eliyle aranacak, üretilecek, arıtılacak, taşınacak ve dağıtılacaktır.

4. Madenler genel olarak devlet eliyle işletilecek ve bunların gene devlet eliyle aranmasına hız verilecektir.

Ancak devlet eliyle işletilmesi ekonomik olmayan madenlerin, kooperatifler, halk ortaklıkları, sendikalar veya —yabancı sermaye ile ilişkili bulunmamak şartıyla— kişisel girişim tarafından işletilmesine izin verilecektir. Özel işletmecilik, mukavele ile ve sıkı devlet kontrolü altında yapılacaktır.

5. Türkiye'de çıkarılan madenlerin Türkiye'de işlenmesi esastır. Bunu mümkün kılıcı tedbirler alınacak, tesisler kurulacaktır.

6. Ekonomik değeri olan madenlerin süratle işletilmesi için gerekli tedbirler alınacak, bunlardan önemli olanların Türkiye'de işlenmesi sağlanacaktır.

Bunlardan, doğuda ve genellikle az gelişmiş bölgelerde bulunan madenlerin işletilmesine öncelik verilecektir.

7. Maden alanlarının yol ihtiyacına öncelik verilecektir.

SU ÜRÜNLERİNDE HALKÇI DÜZEN

Açık deniz ve tatlı su balıkçılığını köylü veya halk kooperatiflerinin yapmaları sağlanacaktır. Bu amaçla ve genel olarak su ürünlerini değer-

lendirmek üzere kurulacak kooperatiflere her türlü malî ve teknik yardım yapılacaktır.

Bütün balıkçılık bölgelerinde, devlet veya balıkçılık kooperatifleri eliyle yeterli soğuk depolar yapılacaktır.

Kooperatiflerin konserve fabrikaları kurmaları ve su ürünleri ihracatı yapabilmeleri sağlanacaktır.

ULUSAL ENERJİ VE YAKIT POLİTİKASI

Cumhuriyet Halk Partisi, enerji ve yakıt konusunda da ulusal kaynaklara dayanan, onların gelişmesine öncelik veren bir politikanın yararlı ve bağımsız sanayi toplumuna geçiş için gerekli olduğu inancındadır.

Bu inançla :

1. Bir ulusal enerji ve yakıt politikası saptanarak, bu alanda düzensizliğe son verilecek, öz kaynaklarımızdan en yaygın ve ekonomik biçimde yararlanılması sağlanacaktır.

2. Az gelişmiş bölgelerde, o arada Doğuda sınılaşmayı hızlandırmak, köylerde ve «köykent» lerde küçük sanayi geliştirmek için gerekli enerjiyi buralara hızla ulaştırmak üzere tedbirler alınacaktır.

3. Ulusal sanayimiz, mümkün olan en geniş ölçüde, kendi enerji kaynaklarımıza dayanacak, sınılaşma için gerekli bol ve ucuz enerji üretimini hızlandırılacak, ekonomimizin dışa bağılılığı bu yoldan da azaltılarak bağımsız sanayi toplumuna geçiş hızlandırılacaktır.

4. Türkiye Enerji Kurumu (T.E.K.) süratle kurulacak ve bütün Türkiye'de elektrik için tek ücret uygulanacaktır.

BÖLÜM : 8

Verimli ve adil bir ekonomi düzeninin ilke ve araçları

Türkiye'nin bozuk ekonomi düzeni, sağcı Adalet Partisi iktidarında büsbütün bozulmuştur.

Bu düzende,

• Plân disiplini sağlanamamakta, ulusal ekonomiye toplum yararına yön verilememektedir.

• Kalkınma hızı yetersiz kalmakta, Türkiye'nin, gelişmiş ülkelerle, hattâ gelişmeğe başlamış ülkelerden birçoğuyla arasındaki açıklık gitgide büyümektedir.

• Kalkınma hızı yetersiz kaldığı gibi, değişik sektörlerde sağlanan hızlar, Plân hedeflerine de ülkenin ihtiyaçlarına da uymamaktadır. Örneğin, yapı ve ulaştırma alanlarındaki gelişme Plân hedeflerini çok aşarken, sanayi ve tarım alanlarındaki gelişme, Plân hedeflerinin çok gerisine düşmektedir.

• Kaynaklar tam değerlendirilememekte, üstelik verimli alanlara yöneltilmemektedir.

• Üretim kapasitemiz tam olarak değerlendirilememektedir.

• Üretilen mal ve hizmetlerle toplumun ihtiyaçları arasında uyum sağlanamamaktadır.

• İşsizlik ve gizli işsizlik sorunu çözilememektedir.

• Piyasa mekanizması iyi işlememekte, birçok alanlarda üreticinin eline geçen satış bedeli ile tüketicinin ödediği fiyat arasında büyük farklar ortaya çıkmaktadır. Genellikle köylü, ürünlerini yok pahasına satarken, halk o ürünleri ateş pahasına almaktadır.

• Herkesin üretime katkısı ve topluma yararlığı oranında ulusal gelirden pay almasını mümkün kılacak bir gelir dağılımı sağlanamamaktadır.

• Sosyal adalet gerçekleşmemekte, halkın çoğunluğu yoksulluktan kurtulamamaktadır.

• İthalât ve ihracat gelirlerimiz arasındaki açıklık gitgide büyümekte, hattâ, son yıllarda ihracat gelirimiz düşmektedir.

• Ekonomide dışa bağılılığımız ve yabancı sömürüsü artmaktadır.

• Yeni buluşlar ve teknolojiadaki yeni gelişmeler Türkiye'ye zamanında ve yeterli olarak aktarılamamaktadır.

Türk ekonomisindeki bu büyük sakınca ve aksaklıklar, hızlı gelişmeyi, sosyal adaleti engelleyen eğilimler, ancak bir köklü düzen değişikliğiyle giderilebilir.

Cumhuriyet Halk Partisinin yapacağı ortamın solunda düzen değişikliğinin ekonomi alanındaki temel amaçları şunlardır :

1. Ekonomik güç geniş ölçüde halkta toplanmalıdır.
2. Topluma yararı, kalkınmaya katkısı olmayan işlerle yüksek kazançlar elde etme yolları kapanmalıdır.
3. Halkın yapıcı ve yaratıcı gücü harekete geçirilerek, verim yükseltilerek ve bütün kaynakların tam işlenmesi, üretim kapasitesinin tam değerlendirilmesi sağlanarak kalkınma hızı arttırılmalıdır.
4. Devlet, ekonominin tümünü toplum yararına yönlendirebilecek ve bütün sektörlerde Plân disiplini sağlayabilecek yetkilerle, olanak ve araçlarla donatılmalıdır.
5. Dış ekonomik ilişkilerde ulusal yarar her şeyin üstünde gözetilmeli, ekonominin dışa bağılılığı hızla azaltılmalı, Türkiye'nin sömürülmesi önlenmelidir.
6. Türkiye'nin bağımsız ve büyük sanayi toplumuna geçişi hızlandırılmalıdır. Bunun için, montajcılık yerine gerçek sanayi geliştirilmeli, bir yandan yeni teknolojiye dayanan büyük işletmeler kurulurken, bir yandan da tekelcilik ve yabancı sermaye egemenliği önlenmelidir.
7. Tüm halkımızın yaşama düzeyini yükseltici, işsizliği azaltıcı, gelir dağılımında adalet sağlayıcı tedbirler alınmalı, reformlar yapılmalıdır.

Bu amaçlara erişmek üzere, insan - toprak - orman ilişkilerinde, sanayide, halk topluluklarının ekonomik amaçlı örgütlenmesinde, doğal kaynakların değerlendirilmesinde, enerji ve yakıt politikasında ve eğitimde yapılacak düzen değişiklikleri, Bildirgenin bundan önceki bölümlerinde açıklanmıştır.

Bunlarla birlikte, iç ve dış ticaret, bankacılık ve kredi, vergileme, plânlama gibi, ekonomik hayatın ve gelişmenin araçlarını meydana getiren konularda da düzen değişiklikleri yapılmalıdır. Öylelikle, bu araçların, birbirleriyle uyumlu ve temel amaçlarla tutarlı olarak, etkili, verimli ve adaletli işlemesi sağlanmalıdır.

Bunları gerçekleştirirken, «fiyat mekanizması» esas itibariyle korunacak ve fakat büyük ölçüde ıslah edilecektir. Fiyat mekanizmasının kıt

kaynakları verimli alanlara yöneltici görevini yapamadığı alanlarda ve yapamadığı ölçüde DEVLET'İN DÜZENLEYİCİ eli ekonomiye yön verecektir. Devlet bu görevini demokratik yollardan ve etkili biçimde yerine getirecektir.

Fiyat mekanizmasının gelir dağılımında etkinliği ve sosyal adaleti kendiliğinden sağlaması çok daha güçtür. Bu gerçeği gözönünde tutarak, bu alanda DEVLET'e daha önemli görevler düşeceği kabul edilmektedir. CHP olarak, devletin bu görevini yerine getirebilmesi için başta toprak, reformunun ve personel reformunun bir an evvel gerçekleştirilmesi olmak üzere, kredi ve bankacılık düzeninde, vergi düzeninde, kamu harcamaları düzeninde köklü değişiklikler yapılması gereğine inanıyoruz.

Ekonominin saydığımız araçlarının kullanılışında yapılacak düzen değişikliklerine, Bildirgenin başka bölümlerinde de gereken ölçüde değinilmiştir.

Bu Bölümde, Cumhuriyet Halk Partisinin, bu konularda öngördüğü düzen değişiklikleri toplu ve daha ayrıntılı olarak anlatılmaktadır.

İÇ VE DIŞ TİCARET DÜZENİ

Kalkınmamızı sınırlayıp güçleştiren en önemli dar boğazlardan biri DÖVİZ KİTLİĞİ'dir. Hızlı kalkınma, bir süre için, dış ülkelerden büyük çapta yatırım malzemesi ve ham madde ithalini gerekli kılmakta, fakat bu konuda dış ödeme güçlükleriyle karşılaşmaktadır.

Dış ticaretteki ve genel olarak ekonomimizdeki düzen bozukluğu yüzünden ihracatın ve ihracata dönük üretimin yeterince geliştirilememesi bu güçlüğü arttırmaktadır.

Adalet Partisi iktidarının düzeni büsbütün bozan tutumu ve dış ödemelerle ilgili başarısız politikası ve kaynak israfı, Türkiye'nin döviz kıtlığını, dış ödeme güçlüklerini, normal sayılabilecek ölçülerin çok üstüne çıkarmıştır.

Ihracat ve ithalatın örgütlenmesindeki bozukluklar, bazı ihracat ürünlerimizin dış değerlerini düşürmekte ve ihracatta gereksiz tıkanıklıklar yaratmaktadır; ithal mallarının maliyetini çok yükseltmektedir; büyük ölçüde döviz kaçırılmasına; bir avuç büyük aracı haksız kazançlar sağlarken, geniş üretici topluluklarının yoksul kalmasına, hattâ gitgide yoksullaşmasına yol açmaktadır.

Dış ticaret rejimlerinin Plân hedeflerinden uzaklaşması, disiplinsiz, istikrarsız ve keyfi olarak yürütülmesi ise, hem büyük döviz israfına ve dış gelir kaynaklarımızın daha kısırlaşmasına sebep olmakta, hem de, ekonomiye hiç bir katkıda bulunmadan hattâ ekonomimizi engelleme pahasına haksız kazançlar elde edilmesi, «kota milyonerleri», «permi tüccarları» yaratılması sonucunu doğurmaktadır.

Onun için, Türkiye'deki dış ticaret düzeni, bir KISIR DÜZEN olduğu kadar, bir VURGUN DÜZENİ de olmaktadır.

Üstelik bu düzende, kredi kaynaklarımızın da büyük bir kısmı dış ticaret vurgunlarında kullanılmaktadır.

Bozuk dış ticaret düzeni yüzünden ve Adalet Partisi iktidarı sırasında bu düzenin büsbütün bozulması nedeniyle, son yıllarda,

- Sanayimiz büyük güçlüklerle karşılaşmağa,
- İhracat gelirimiz gitgide azalmağa,
- Paramızın değeri düşmeğe,
- İçeriye ve dışarıya kaçakçılık artmağa,

başlamıştır.

Bir yandan dış ödeme ve ithalât güçlüklerimiz artarken, bir yandan da, bir örtülü ithalât aracı olan montaj ve paketleme kuruluşlarının hızla yayılması sonucu, ithalâtımızda gereksiz bir genişleme olmaktadır. Üstelik bu kuruluşlar, Türkiye'nin bir gerçek sınaileşme sürecine girmesini geciktirip güçleştirmekte ve sun'î fiyat yükselişlerine sebep olmaktadır. Bu fiyat yükselişleri, köylünün, üreticinin, çalışanların sırtına yüklenmektedir. Birçoğu paketleme kuruluşları niteliğindeki ilaç sanayi ürünlerinde, montaj yoluyla yapılan traktör ve kamyonlarda görülen aşırı yükseklikteki fiyatlar, bu duruma birer örnektir.

Gene dış ödeme ve ithalât güçlükleri karşısında hükümet, ekonomik gelişmemize zarar verecek ve bağımsızlığımızı zedeleyebilecek kadar ağır koşullarla dış yardım aramağa mecbur olmaktadır. Türk ekonomisinin dışa bağılılığı bu yüzden artmakta ve uzamaktadır.

Cumhuriyet Halk Partisi, Türk ekonomisini güçlendirmek ve dışa bağılılıktan kurtarmak, bağımsız ve büyük sanayi toplumuna geçişi hızlandırmak, üretici halkın sömürülmesine ve yoksulluğuna son vermek, Bildirgenin Birinci Bölümünde anlatılan köylüye dönük düzen değişikliğini gerçekleştirmek, kaçakçılığı önlemek ve Doğuyu bir an önce kalkındırmak için, dış ticaret düzenini de değiştirmenin gerekli olduğuna inanmaktadır.

Cumhuriyet Halk Partisi, bugünkü

VERİMSİZ, KISIR, VURGUNCU VE BAĞIMSIZLIĞIMIZI ZEDELİYİCİ DİŞ TİCARET DÜZENİ
yerine,

VERİMLİ, EKONOMİYİ GELİŞTİRİCİ, HALKÇI BİR DİŞ TİCARET DÜZENİ
kuracaktır.

Bu yeni düzende,

- İhracat gelirleri arttırılacaktır;

● İhracat yolsuzlukları önlenecek ve ihracat mallarından elde edilecek gelirlerin geniş ölçüde üreticilere ve imalatçılara kalması sağlanacaktır;

● İthalât, gelişmemizin gerekli kıldığı alanlarda ve ölçülerde tutulacaktır;

● İthalâtın üretimde ve sanayide maliyeti yükseltici etkisi azaltılacaktır;

● Kaçakçılık, gizli transferler ve rejim dışı ithalât gibi, döviz gelirlerimizin azalmasına veya israfına yol açan kanallar tıkanacaktır;

● Paramızın dış değeri korunacaktır;

● Dış ticaretin yurt içi gelir dağılımını olumsuz yönde ve sosyal adaletsizlikleri arttıracak biçimde etkilemesi önlenecektir;

● Türkiye en kısa zamanda dış yardıma muhtaç bir ülke olmaktan ve Türk ekonomisi dış kaynaklara bağılıktan kurtarılacaktır.

Öte yandan, bu amaçlara bir an önce erişmeyi kolaylaştırmak üzere,

● İhracata dönük bir tarım politikası izlenerek, tarım ürünleri arasında ihracata elverişli olanların üretimi öncelikle arttırılacak; kredi, pazarlama, sulama, örgütlenme gibi konularda devletin desteği, bu ürünlerde yoğunlaştırılacaktır.

● İhracata dönük sanayi dallarının da öncelikle geliştirilmesi sağlanacaktır. Devlet bu endüstrilerden bazılarını kendisi kuracak, bazılarını da kooperatiflerin ve genel olarak halk kesiminin kurmasını destekleyecektir. Özel girişim, öncelikle bu sanayi dallarına yatırım yapmağa özendirilecektir.

● Temel mallarda ve ara mallarda ulusal sanayi kurularak veya geliştirilerek ithalât ihtiyacı azaltılacaktır.

● Montaj ve paketleme sanayiinden gerçek sanayie geçiş hızlandırılacaktır.

DIŞ TİCARETTE YENİ DÜZENİN ÖRGÜTLENMESİ VE İŞLEMESİ

Dış ticarette Cumhuriyet Halk Partisinin kuracağı yeni düzenin örgütlenmesi ve işlemesi şöyle olacaktır:

1. Bildirgenin Birinci Bölümünde anlatılan nitelikte kooperatifçilik geliştikçe, tarımsal ürünlerin ihracatını, üreticilerin kooperatif birlikleri veya üst kuruluşları yapacaktır.

2. Devletle kooperatif birliklerinin ve üst kuruluşlarının birlikte çalışacakları bir DIŞ TİCARET BİRLİĞİ kurularak, kooperatif birliklerinin ve üst kuruluşlarının ihracat ve ithalât faaliyetleri düzenlenecek ve kolaylaştırılacaktır.

Bu Birliğe balğı bir DIŞ PİYASA ARAŞTIRMA, HABERALMA VE PAZARLAMA MERKEZİ kurulacaktır. Bu MERKEZ'in dış ülkelerdeki borsalarla ve iş merkezleriyle sürekli ve süratli haberleşme bağlantısı bulunacaktır.

3. Özel kesimdeki sanayi kuruluşları, kendi ihracat ve ithalâtlarını, aracısız olarak kendileri yapmağa teşvik edileceklerdir. Devlet bunun için kendilerine gerekli yardımı yapacaktır. Böylelikle özel sanayiiimiz, ham maddesini ve yatırım malzemesini daha ucuza elde edebileceği için, daha düşük maliyetle çalışabilecek ve daha çok ihracat yapabilecektir.

4. Devlet kesimi, kendi ithalât ve ihracatını, aracısız olarak, kendisi yapacaktır.

5. İthal edilecek malın dışardaki satıcısının bir devlet kuruluşu veya uluslararası tekel olması durumunda, veya takas yoluyla ticarete gitme zorunluğu ortaya çıktığı zaman, ulusal çıkarlarımızı korumak amacıyla, bizde de o malın ithalâtını devlet veya konuyla ilgili bir kamu kuruluşu yapacaktır.

İÇ TİCARETTE YENİ DÜZEN

İç ticarete verimli ve adaletli bir düzen kurmak, iç ticaretin kamu yararına uygun işlemlerini sağlamak üzere,

1. Dürüst tüccarın haksız rekabet yoluyla ezilip cezalanmasını önleyen tedbirler alınacaktır;

2. Anadolu tüccarının ve yeni yetişen genç ve dinamik iş adamlarının, büyük merkezlerde kümelenmiş tekelci kuruluşlar ve güçlü çıkar grupları tarafından ezilmeleri önlenecektir. Bu amaçla banka kredilerinin, döviz imkânlarının dağıtımında ve meslek kuruluşlarının örgütlenmesinde gereken değişiklikler süratle gerçekleştirilecektir;

3. Özel tekeller önlenecektir;

4. Kooperatifçilik yoluyla, üretici halk, kendi üretimiyle ilgili ticarî faaliyete yöneltilecektir.

BANKACILIK VE KREDİ DÜZENİ

Ülkemizin bankacılık ve kredi düzeni son derecede bozuktur. Bankalarımız, ulusal ekonominin beklediği, sıhhatli gelişmenin gerektirdiği görevleri yerine getirememekte; tersine, kıt kredi kaynaklarının geniş

ölçüde verimsiz alanlara akmasına ve çok adaletsiz bir şekilde dağıtılmasına âlet olmaktadırlar.

Kredi mekanizması, ekonomiye kamu yararına yön vermenin, plân disiplini sağlamanın başlıca araçlarından biri olmak gerekirken, bugünkü düzende, kredi mekanizması bu bakımdan da etkili değildir.

Genellikle dar kişisel çıkarlar açısından ya da kısa vadeli kurumsal kârlılık düşünceleri ile yönetilmekte olan bankalarımız, ulusal ekonominin hızlı ve sıhhatli gelişmesi için veya sosyal adaletin sağlanması için Plânda belirtilen ilke ve hedeflere hemen hiç uymamaktadırlar.

Bankalarımızdan çoğu, bazı baskı ve çıkar gruplarının, büyük it-halâtçı veya ihracatçıların, genel olarak büyük araçlarla spekülâtörlerin ve tefecilerin aşırı etkisi altındadır.

İkinci Beş Yıllık Plânda «Teşkilatlanmamış Kredi Piyasası» diye adlandırılan ve korkunç bir soygun ve sömürü mekanizması olan tefecilik piyasası, bankalarca, hattâ bir ölçüde devlet bankalarınca beslenmektedir.

Bankaların kendi kredi işlemleri bile, bir çok hallerde, zaten yüksek tutulan faiz hadlerine çeşitli adlarla eklenen komisyon ve benzeri yükümlülüklerle büsbütün pahalanmakta ve tefecilik niteliğini almaktadır.

Bu yüzden bankalarımız geniş halk topluluklarından, çoğunlukla dar ve orta gelirli yurttaşlardan topladıkları mevduat ile, o halk topluluklarının sömürülmesine ve yoksullaştırılmasına âlet olmaktadırlar.

Bütün bunlardan daha üzücü bir durum da, kredi kaynaklarımızdan büyük bir bölümün, bugünkü bozuk düzende Türkiye'yi sömüren yabancı sermaye çevrelerine aktarılmasıdır.

Bankalarımız mevcut yasaların boşluklarından yararlanarak ve bazan da yasaları hiçe sayarak ellerindeki kredi imkânlarını çok pahalıya satabilmekte ve bu yüzden büyük kârlar sağlamaktadırlar.

Cumhuriyet Halk Partisi, kaynakları verimsiz alanlara yönelten, tefeciliği ve iç ve dış sömürüyü destekleyen, kalkınmamızı ve sınılaşmamızı köstekleyen bu

VERİMSİZ VE ADALETSİZ BANKACILIK VE KREDİ DÜZENİ
yerine,

KALKINMAYI HIZLANDIRICI VE SOSYAL ADALETİ GELİŞTİRİCİ BİR BANKACILIK VE KREDİ DÜZENİ
kuracaktır.

Bu amaçla,

1. Bugünkü bozuk bankacılık ve kredi düzeninde büyük bölümü tefecilere, spekülâtörlere, büyük araçlara ve yabancı sermayedarlara

giden kredi kaynakları, kalkınmamızı destekleyecek alanlarda çaba gösteren üreticilere, kooperatiflere, çiftçilere, millî sanayicilere, esnaf ve sanatkârlara (özellikle, bütün bu topluluklardan, aralarında birleşerek büyük yatırımlar yapacak, büyük işletmeler kuracak olanlara) kaydırılacaktır.

2. Trımda, demokratik yöntemlerle işletilen kontrollü kredi mekanizması ve donatım kredisi sistemi geliştirilecektir.

3. Gene tarımda, kredi mekanizması, çok yönlü kooperatifçiliği teşvik edip destekleyici yönde işletilecektir. Kooperatiflere kredi verirken taşınmaz mal karşılığı aranmayacaktır.

Kooperatiflerin daha bol ve daha kolay kredi alabilmelerini sağlamak üzere bir KOOPERATİFLER BANKASI kurulacaktır. Tarım Kredi Kooperatifleri de bu bankayla birleştirilecektir.

4. Para yatırımlara faiz yerine işletme kârı dağıtan bir büyük yatırım bankası kurulacaktır. Böylelikle bazı küçük tasarrufları ve bir kısım âtıl özel sermayenin sınılaşmamıza, etkili olarak ve halk yararına katkıda bulunması sağlanmış, bu yoldan sermaye piyasası da geliştirilmiş olacaktır.

5. Bankaların ikramiye dağıtması yerine, tasarrufu teşvik edici yüksek faizler ödemeleri veya belirli sosyal hizmetler yapmaları sağlanacaktır.

6. Bankaların hangi alanlara ne kadar ve nasıl kredi verecekleri, mevduat ve kredi faiz hadleri, Kalkınma Plânının amaç ve ilkelerine uygun olarak, devletçe kararlaştırılacaktır.

Bütçe ve Maliye Politikası

Güçlü ve mutlu bir Türkiye'nin yaratılabilmesi için gerekli düzen değişikliklerinin, kurumsal ve yapısal devrimlerin başarıya ulaşması, ancak etkili bir bütçe politikası uygulamakla ve ciddi bir vergi reformu ile mümkün olacaktır.

CHP, ortanın solunda bir tutumla, devlet bütçesinin de, mahallî idareler bütçelerinin de gelir kaynaklarını ve bu gelirlerin kullanılış biçim ve alanlarını büyük ölçüde yeniden düzenlemek ve geliştirmek gerektiğine inanmaktadır. Kamu gelirleri arttırılmalı ve sosyal adaleti sağlayıcı, üretkenliği arttırıcı yönde yeniden düzenlenmelidir. Kamu giderlerinde tasarruf sağlayıcı bir tutum izleyerek ve görülen kamu hizmetiyle ödenek arasında yakın ilişki kurarak kaynak israfını büyük ölçüde önlemek de mümkündür.

Adalet Partisi iktidarının elinde devlet bütçesinin açıkları her yıl artmakta ve ulusal ekonominin dengesini bozarak hayat pahalılığını artmasına, paramızın iç ve dış değerinin azalmasına yol açmaktadır. Kısır devlet harcamaları PAHALI DEVLET YÖNETİMİ'ne yol açmakta, her yıl daha büyük ölçüde kaynak israfına sebep olmaktadır.

Bugünkü düzende devlet bütçesi hem gelirler yönünden, hem harcamalar yönünden sosyal adalet ilkesiyle bağdaşması imkânsız sonuçlar yaratmakta; ayrıca, ekonomik hayat üzerindeki etkisi çalışma şevkini kırıcı ve verimliliği sınırlayıcı yönde olmaktadır.

Verimli ve adaletli bir ekonomi düzeni kurmaya kararlı olan CHP, böyle bir düzenin kurulmasında kullanılabilecek en önemli araçlardan biri olan «Bütçe ve Maliye Politikası» konusunda, sosyal adalet ve verimlilik ilkelerini gözönünde bulundurarak aşağıdaki tedbirleri alacaktır:

1. Devlet Bütçesi, hızlı kalkınmanın ve gerekli düzen değişikliklerinin gerçekleştirilmesini mümkün kılacak düzeylerde hazırlanacak; fakat, bütçelerin bir kaynak israfına yol açması önlenecektir.

2. Bütçelere konan ödeneklerle hizmetin maliyeti ve yaratılan değer arasında sıkı ilişki kuran modern bütçe teknikleri uygulanacaktır.

3. Bütçelerin ekonomik anlamda denk ve gerçekçi bir tutumla hazırlanması sağlanacaktır.

4. Kamu fonlarının, devlet bütçesi kanalıyla besleme özel sektör yaratmak için kullanılması kesin olarak önlenecektir.

5. Bütçe ödeneklerinin, çeşitli hizmetlere ve değişik bölgelere dağıtımında bölgeler ve gelir gurupları arasındaki farkların azaltılması ve sosyal adalet ilkesine uygun davranılması sağlanacaktır.

6. Kamu kesiminin mali kaynaklarını geliştirebilmek için Kamu İktisadî Kuruluşlarının yeniden düzenlenmesi çalışmaları hızlandırılacak ve bu kuruluşların en kısa zamanda kaynak yaratan kurumlar durumuna getirilmesi sağlanacaktır.

7. Adaletli bir vergi reformu yapılarak, varlıkların daha çok, yoksul halkın daha az vergi ödemesi sağlanacaktır.

8. Tarımda da vergi reformu yapılarak yüksek gelirli büyük çiftçilerin daha çok vergi ödemesi sağlanacaktır. Bu alandaki vergileme yöntemleri, ülkemizin yapısı ve tarım kesiminin özellikleri gözönünde bulundurularak basitleştirilecektir.

9. Zaruri ihtiyaç maddeleri üzerinden bugün alınmakta olan ağır vergiler gözden geçirilecek, dar gelirli ve zaruri ihtiyaç maddelerinden bile yoksun bırakan uygulamalara son verilecektir.

10. Buna karşılık, lüks tüketim maddeleri ve gösteriş amaçlı harcamalar vergilendirilerek yüksek gelirlilerin kamu giderlerine ve kalkınmanın külfetlerine ekonomik güçleriyle orantılı olarak katkıda bulunmaları sağlanacaktır.

11. Tasarruf bonusu kaldırılacak ve bugünkü sistem beş yıllık bir süre içinde tümüyle tasfiye edilecektir.

12. Vergi kaçırmanın yolları etkili biçimde kapatılacak ve vergi yönetimi yeniden düzenlenerek etkili bir örgüt durumuna getirilecektir.

13. Vergi ödemede vatandaşa kolaylık sağlanacaktır.

14. Vergi verimliliğini arttırmak üzere, ekonominin kurumsallaşması hızlandırılacaktır.

15. Gider vergisi değiştirilecek ve bugünkü olumsuz etkileri önlenecektir. Hem sosyal adalete, hem sıhhatli sanayileşmeye ters düşen ve dürüst sanayiciyi güç durumda bırakan bugünkü gider vergisi sistemi yerine, memleketimizin özelliklerine uygun, hızlı sanayileşmeyi ve sosyal adaleti bir arada sağlayacak yeni bir sistem getirilecektir.

16. Esnaf ve sanatkârları defter tutma külfetinden kurtaran, kolay ve âdil bir vergileme yöntemi getirilecektir.

17. Emlâk vergileri, hem vergi adaletini sağlayacak, hem de mahalli idarelerin ve belediyelerin mali güçlerini arttıracak şekilde yeniden düzenlenecektir.

18. Salma kaldırılarak köy gelirleri daha adaletli ve verimli duruma getirilecektir ve köyden toplanan gelir köye kalacaktır.

Plânlama

Türkiye, 1962'den başlayarak, plânlı kalkınma dönemine girmiştir. Türkiye'nin kalkınmasını uzun vadeli plânlara çerçevesinde yürütmek bir Anayasa buyruğu, Devlet Plânlama Teşkilâtı ise bir Anayasa kuruluşudur.

Buna rağmen, Adalet Partisi iktidarı, plânı da, Devlet Plânlama Teşkilâtını da, plânsız, keyfi ve partizanca yönetimin bir aracı olarak kullanmaktadır.

Adalet Partisi hükümeti, kendi zamanında hazırlanan ve kendi sorumluluğu altında yürütülen İkinci Beş Yıllık Kalkınma Plânının bile birçok ilkelerine uymamaktadır.

Devlet Plânlama Teşkilâtı, bu iktidarın elinde, motor sanayii ve petro-kimya sanayii gibi, petrol üretme ve arıtma kuruluşları veya maden-

lerimizin işlenmesi gibi en önemli alanlara yabancı sermayeyi getirmekte, onlara, ulusal çıkarımıza aykırı imtiyazlar vermektedir.

Ayrıca, çoklukla yoksul halktan toplanan vergilerin yüz milyonlarca lirası, her yıl, özel sektörü teşvik ve destekleme fonları adı altında, yine plânlama örgütünün aracılığı ile ve parlamento denetimi dışında, besleme bir özel sektör yaratmak için dağıtılmaktadır.

Böylece, plânlama, bozuk düzeni büsbütün bozan, gelişmemizi dar boğazlara ve çıkmazlara sürükleyen, sosyal adaletsizliği derinleştiren, ulusal bağımsızlığımızı zedeleyen bir tutum içine girmiş bulunmaktadır.

Öte yandan, 7 yıllık deneme, plânlama düzeni ve yöntemleri bakımından da bazı eksiklikleri ortaya çıkarmıştır.

O arada, plânlamanın yurt ölçüsünde geniş bir temele dayanmadığı; ekonomide plân disiplini sağlayacak yöntem ve araçlar oluşturulmadığı için plânın kâğıt üstünde kalabildiği görülmüştür.

Cumhuriyet Halk Partisi, iktidara geldiğinde, plânı, Anayasa gereği olan sosyal ve ekonomik reformların yapılmasında, ekonomiye toplum yararına yön verilmesinde, bağımsız ve büyük sanayi toplumuna geçilmesinde ve ortanın solunda İNSANCA BİR DÜZEN kurulmasında en etkili bir araç olarak kullanacaktır.

Her yönüyle düzen değişikliği, iyi hazırlanmış, gerçekçi, geniş kapsamlı plânlara çerçevesinde gerçekleştirilecektir.

Bu amaçla alınacak tedbirler ve izlenecek yöntemler aşağıda gösterilmiştir :

1. Plânların ve uygulama programlarının hazırlanışına halkın katkısı arttırılacaktır. Plân uygulamasında da halkın, özellikle üreticinin, sanayicinin, işçinin daha sıkı işbirliği sağlanacaktır.

2. Plân uygulamasının bütün aşamaları kamuoyuna ayrıntılarıyla açıklanacak, uygulamadaki başarıların veya aksaklıkların kamuoyunca tartışılması teşvik edilecektir. Uygulamada aksaklıklara, başarısızlıklara yol açan yöneticiler, kurumlar veya kuruluşlar üzerinde kamuoyu baskısı daha etkili olarak duyurulacaktır.

3. Bugün plânlama yönünden Türkiye'nin bir büyük eksikliği de şudur :

Plânlama ile Türkiye ölçüsünde ne yapılacağı bilinmekte, fakat nerede nelerin yapılacağı bilinmemektedir.

O yüzden de topraklarımız, doğal kaynaklarımız ve bölgesel olanaklarımız gereği gibi değerlendirilememektedir.

Bu eksiklik giderilmek üzere, Devlet Plânlama Teşkilâtına bağlı bir FİZİK PLANLAMA GRUBU kurulacak, ve bu grup, bütün bakanlık veya kuruluşların uzmanlarından ve olanaklarından yararlanarak, kısa zamanda, Türkiye'nin bir TOPRAK HARİTASI'nı çıkaracak ve FİZİKSEL PLANLAMA'sını yapacaktır.

4. Genel plânlanmanın gerçekçi olabilmesi ve yurttaki dengeli kalkınma sağlayabilmesi, bölgeler arası adaletsizlikleri sür'atle giderebilmesi ve yurdun her yerindeki olanak ve kaynakları tam değerlendirebilmesi için, bölge plânlanmasının gerekli olduğu kesinlikle ortaya çıkmıştır.

Oysa bu yönde Cumhuriyet Halk Partisi hükümetleri zamanında girilen yararlı denemeler, Adalet Partisi iktidarınca durdurulmuş bulunmaktadır.

Cumhuriyet Halk Partisi, iktidara geldiğinde, az gelişmiş bölgelere, o arada doğuya öncelik vererek, BÖLGE PLANLARI hazırlanmasını sağlayacaktır. Bu bölge plânları, genel kalkınma plânının bütününü içine yerleştirecektir.

Bölge plânlarına dayalı olarak her yörede yapılacak çeşitli sektör faaliyetleri biribirleriyle tutarlı programlar içinde yürütülecektir. Valilerle kaymakamların yetkileri bunun için gereken ölçüde arttırılacaktır.

5. Gerekli sulama ve drenaj tedbirleriyle verimi yükseltilebilecek olan ovalar için sulama ve drenaj plânları öncelikle yapılarak uygulanacaktır.

6. Gerçekçi ve yeterli plânlanmanın temel koşullarından biri, doğru verilere, bilgilere, rakamlara dayanmaktır.

Bu yönden de Türkiye'nin iki eksiği vardır.

Birincisi, siyasal iktidar, Devlet İstatistik Enstitüsünü etkisi altında tutma olanağını bulabilmektedir. Devlet İstatistik Enstitüsüne, bunu önlemeğe yetecek ölçüde özerklik sağlanacaktır.

İkincisi, bugüne kadar ihmal edilen özerk bir EKONOMİK VE SOSYAL ARAŞTIRMA KURUMU kurulacaktır.

7. Teşvik ve destekleme fonları, yalnız, Anayasaya uygun düzen değişikliğini gerçekleştirici ve plân amaçlarına uygun halk yatırımlarını ve kooperatifleşmeyi destekleyici yönde kullanılacaktır.

8. Plânlanmanın kâğıt üstünde kalmaması ve etkinlik kazanabilmesi için, bildirgenin çeşitli bölümlerinde açıklanan tedbirler ve yöntemlerle, plân disiplini sağlanacaktır.

BÖLÜM : 9

İnsanca bir çalışma düzeni

CUMHURİYET Halk Partisi, çalışanların ezilmesi, sömürülmesi, yoksul bırakılması pahasına bir kalkınmayı reddeder. Çalışanların haklarını alabilmelerini; güvenlik ve huzur içinde yaşayabilmelerini; işleri ne olursa olsun, topluma hizmet eden kimseler olarak eşit itibar görmelerini; insanca bir düzenin, adaletli bir kalkınmanın ve sosyal hukuk devletinin gereği sayar.

Bunların sağlanması, hızlı kalkınma zorunluğu ile çelişmez. Çünkü onurlu bir halk, emeğinin hakkını alabildiği, huzur ve güvenlik içinde yaşayabildiği ve toplumda hakkı olan itibarı bulabildiği ölçüde verimli çalışır. Nitekim ileri ve demokratik sanayi ülkelerinde daha iyi çalışma koşullarına kavuşan Türk işçilerinin, iş verimlerini büyük ölçüde arttırdıkları görülmektedir.

Çalışanların, emekleri karşılığını adaletli ölçülerle alarak yaşama düzeylerini ve satın alma güçlerini yükseltmelri, onların ekonomiye canlılık katmalarını da sağlar.

CHP.'nin Çalışanlara Hizmetleri :

Cumhuriyet Halk Partisi, kuruluşundan beri ve bütün iktidar dönemlerinde, çalışanların haklarına ön plânda önem vermeyi, sosyal adalet içinde kalkınmanın gereği olduğu kadar, bir insanlık ödevi de bilmiştir. İşçi haklarıyla ve sosyal güvenlikle ilgili yasaların büyük çoğunluğu Cumhuriyet Halk Partisi iktidarlarınca çıkarılmıştır.

Son iktidarı sırasında ise, Cumhuriyet Halk Partisi, bir yandan işçilere toplu sözleşme ve grev haklarını tanıyarak ve en ileri ölçüde sendikacılık hak ve özgürlükleri sağlayarak, bir yandan da, 440 sayılı kanunla, iktisadî devlet kuruluşlarında işçilerin yönetime ve kâra katılmaları çağırını açarak, çalışma hayatında bir düzen değişikliği yapmıştır.

Gene son iktidarı sırasında, Cumhuriyet Halk Partisi, esnaf ve sanatkarların çalışma koşullarını, örgütlenmelerini ve haklarını düzenleyen

bir kanun çıkartmıştır. Esnaf ve sanatkârlarla serbest meslek adamlarının sosyal sigortalara bağlanması için gerekli hazırlıkları yapmıştır.

Son iktidarı sırasında, Cumhuriyet Halk Partisi, ayrıca kamu hizmeti görevlileri için bir personel reformu yapmak üzere bütün hazırlıkları tamamlamış, bir kanun tasarısı hazırlayarak Meclise sunmuştur.

AP. İktidarının Engelleme ve Savsaklamaları :

Fakat Adalet Partisi iktidarı, dört yıllık iktidarı süresince, çalışma hayatıyla ilgili bu konularda hiç bir yeni adım atmamıştır.

Personel reformu kanunlaştığı halde, dört yıldır uygulanamamaktadır.

Adalet Partisi iktidarı, dört yılda, işçi haklarını bir adım ileri götürmediği gibi, işçilere tanınmış haklardan bazısının uygulanmasını savsaklamış; hükümet yetkilerini genellikle işçiler aleyhine kullanmış; Cumhuriyet Halk Partisince hazırlanan bazı yasaları da ya işçiler aleyhine bu dayarak çıkarmış veya Meclislerde yıllarca engelleyerek bu yasaların çıkmasını önlemiştir.

Adalet Partisi iktidarının, gerek işçilerle gerek kamu hizmeti görevlileriyle ve esnaf ve sanatkârlarla ilgili engelleme, savsaklama ve sapırmalarına şu örnekler verilebilir :

— 1964 yılında, Cumhuriyet Halk Partisi iktidarınca çıkarılan 440 sayılı yasanın açık hükümlerine rağmen, iktisadî devlet kuruluşlarında çalışanlara, kârdan pay dağıtılmamış; çalışanların buluş veya çabalarıyla verim artışı sağlanması halinde, gene kanun gereği olan ikramiyeler verilmemiştir.

İşçilerin yönetime katılmaları da 440 sayılı yasanın gereği olduğu halde, bu yasa hükmü, kuruluşlardan pek azında ve çok yetersiz biçim ve ölçüde uygulanmıştır. Sadece, bazı büyük işletmelerin yönetim kurullarında bir işçi temsilcisi bulundurmakla yetinilmiştir. O temsilciyi de işçiler değil, sendikalar seçmektedir.

Oysa iktisadî devlet kuruluşlarında işçilerin yönetime ve kâra etkin biçimde katılmaları, daha ileri ölçüde sosyal adaletin ve sınaî demokrasinin gerçekleşmesini sağlayacağı gibi, bu kuruluşlara partizanca baskı ve müdahaleleri de önleyecektir. İşçilerin işlerin daha çok benimseyerek verim artışına daha çok katkıda bulunmalarını sağlayacak, devlet işletmelerinin daha verimli çalışmalarını mümkün kılacaktır.

— Cumhuriyet Halk Partisi Hükümetinin hazırlayıp Meclise sunmuş olduğu yeni İş Kanunu, uzun gecikmeyle ve işçiler aleyhinde değişikliklerle çıkarılmıştır. Kanunda yapılan bir değişiklikle, küçük işyerlerinde çalışan işçilerin kanun kapsamına girmeleri önlenmiştir. Küçük işyerlerinde çalışanlar genellikle toplu sözleşme hakkından yararlanma olanağını da bulamadıkları için, haklarını koruyamamakta, insanca bir

çalışma düzenine ulaşamamaktadırlar. Öte yandan az işçi çalıştırarak, İş Kanunu kapsamı dışında kalmanın mümkün olması, iktisadî bakımdan verimli olmayan çok küçük işyerlerinin çoğalmasına da yol açmaktadır.

— Budanarak çıkarılan yeni İş Kanununun bazı hükümleri de ya çok geç uygulanmış ya hiç uygulanmamıştır. Örneğin, yeni asgari ücret sistemi, kanunun yürürlüğe girişinden iki yıl gibi uzun bir zaman sonra işletilmeğe başlanmıştır. Sakatlara ve eski hükümlülere iş verilmesi yolundaki hükümler ise hâlâ uygulanmamaktadır.

— Son CHP iktidarı tarafından çok ilerici bir zihniyetle hazırlanmasına rağmen, Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunu ile yeni Sendikalar Kanununda, uygulamanın ortaya çıkardığı bazı aksaklık ve eksiklikler görülmüştür. Bunları giderici yasa değişikliklerini yapmak üzere, son Cumhuriyet Halk Partisi hükümeti, 25 Ocak 1965'te bir Çalışma Meclisi toplayarak işçi ve işverenlerin de görüşlerini almış ve gerekli hazırlıkları yapmıştır. Fakat Adalet Partisi hükümeti, bu hazırlıkları sonuçlandırma üzere de hiç bir adım atmamıştır.

— Son Cumhuriyet Halk Partisi Hükümeti, iktidardan ayrılmadan önce, bir tarım iş kanunu ile ilgili bütün hazırlıkları tamamlamıştı. Fakat Adalet Partisi hükümeti bu kanunu da hâlâ çıkarmamıştır.

— Tarım iş kolunda iş ve işçi bulma aracılığını düzenlemek üzere Cumhuriyet Halk Partisi iktidarının hazırlayıp Meclise sunmuş olduğu kanun tasarısı komisyonlardan bile çıkarılmamıştır.

— Gene Cumhuriyet Halk Partisi iktidarınca hazırlanan iş başında eğitimle ilgili kanun tasarıları da komisyonlarda engellendiği gibi, çıraklık kanunu tasarısının görüşülmesi yıllardır sonuçlandırılmamıştır. Bu yüzden sınaileşmenin ve yeni teknolojilere ayak uydurabilmenin temel koşullarından olan insan gücü eğitimi büyük ölçüde aksamaktadır.

— Çıraklık kanunu çıkarılsa veya çıraklığın tanımını yapan bir kanun Meclislerden geçirilse, esnaf ve sanatkârlar, yanlarında çalıştırdıkları çıraklar için yüksek sigorta primleri ödeme külfetinden kurtulacaklardır. Adalet Partisinin ihmalciliği, esnaf ve sanatkârları bu imkândan da yoksun bırakmıştır.

— Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu, yeni Sendikalar Kanununun sağladığı olanaktan yararlanarak sendikaların yatırım yapmasını kolaylaştırıcı bir yasanın Meclisden geçirilmesini istemiştir. Böyle bir yasanın geçmesi ve işçilerin ortak yatırımlara özendirilmesi, sınaileşmemizi kolaylaştıracağı gibi; işçilikle sermayedarlığın birleşmesini, böylelikle sınıf ayrılıklarının azalmasını ve toplum yapımızın sıhhatlenip güçlenmesini hızlandıracaktır. Fakat özel girişimciliği küçük ve güçlü bir zümrenin tekelinde tutmak isteyen, halk girişimciliğini engellemek için

elinden geleni yapan Adalet Partisi iktidarı, böyle bir yasa çıkmasını önlemiştir.

— Grevlerin ertelenmesi ancak belirli durumlarda mümkün olduğu halde, Adalet Partisi hükümeti, bu yetkiyi kanunun çizdiği sınırlar dışında, olur olmaz kullanarak grev hakkının işlemlerini, işçilerin bu haktan yararlanmasını büyük ölçüde güçleştirmiştir.

— İşsizlik sigortası, Plân gereği olmasına rağmen, hâlâ kurulmamıştır. Bir ara, Adalet Partisi hükümeti, çok yetersiz bir işsizlik sigortası kanunu tasarısı hazırlayıp, bunun karşılığında, işçiler için en büyük güvenlik etkeni olan kıdem tazminatı kurumunu kaldırmağa da kalkışmıştır. Ancak bazı sendikaların ve Cumhuriyet Halk Partisinin karşı çıkması üzerine, şimdilik kıdem tazminatına dokunmaktan vazgeçmiştir.

— Adalet Partisi hükümeti, yurt dışındaki işçilerimizin hakları, durumları ve güvenlikleri konusunda yapılması gerekenleri de geniş ölçüde ihmal etmiştir.

— Kamu hizmeti görevlileriyle ilgili personel reformu için Cumhuriyet Halk Partisi iktidarınca hazırlanan ve dört yıldan uzun bir süre önce çıkan kanun hâlâ uygulanmamaktadır. Bu yüzden kamu personeli verimli, adaletli ve demokratik bir çalışma düzenine kavuşamadığı gibi, birçok durumlarda işçi — memur ayrımı da yapılamamaktadır. O yüzden, beden işçiliği yapan birçok kimseler işçi haklarından yararlanamamaktadırlar. Kamu kesiminde çalışanlardan bazıları ise ne işçi ne de memur haklarından yararlanabilmektedirler.

— Esnaf ve sanatkârların ve serbest meslek adamlarından birçoğunun sosyal sigortalara bağlanmaları hâlâ gerçekleşmemiştir. Bunu gerçekleştirmek üzere Meclise bir kanun bile getirilmemiştir. Ancak avukatların sosyal sigortalara bağlanmaları sağlanmış, fakat bu konuda da, emeklilik hakkı bakımından, sigortalı işçiler aleyhine haksızlık yapılmıştır.

— Son Cumhuriyet Halk Partisi Hükümeti, büyük sanayi ile küçük sanayi kuruluşları arasında, yurt ölçüsünde organik bir bağlantı kurmak üzere girişimde bulunmuş, bu amaçla bazı pilot bölgeler seçerek harekete geçmişti. Adalet Partisi hükümeti, bir yandan sanatkârların iş yapma olanaklarını genişletip kazançlarını yükseltecek, öbür yandan sınıllaşmamızı hızlandıracak bu hareketi de durdurmuştur.

CHP'nin Çalışma Düzeninde Yapacağı Yeni Atılım ve Reformlar :

Cumhuriyet Halk Partisi, iktidara geldiğinde, işçilerle ilgili yeni çalışma düzeninin eksikliklerini gidermek ve daha yüksek bir düzeyde gerçekleşmesini sağlamak üzere; personel reformunu uygulayarak kamu hizmetleri görevlilerinin çalışma düzenini değiştirmek ve devlet yönetimini daha iyi işler duruma getirmek üzere; esnaf ve sanatkârları sosyal

güvenliğe, daha verimli çalışma, daha çok kazanma olanaklarına kavuşturmak üzere, yeni atılımlar ve reformlar yapacaktır.

Bu atılım ve reformlar, yalnız sosyal adaleti ve sosyal güvenliğı yaygınlaştırıp geliştirmekle, adaletli bir çalışma düzeni kurmakla kalmış olmayacak; ekonomide ve yönetimde verimliliğı de arttırmış, gelişmeyi ve sınılaşmeyi hızlandırmış olacaktır.

CHP.'nin, çalışma alanında, insancıl ve sosyal olduğı kadar iktisadî amaçlara da yönelerek yapacağı atılım ve reformlar aşağıda gösterilmektedir.

ÇALIŞMA DÜZENİNDE İŞÇİLERLE İLGİLİ YENİ ATILIMLAR

1. Tarım iş kanunu çıkarılacak ve tarım işçilerinin de sosyal güvenlikleri sağlanacaktır.

2. Bütün işçiler İş Kanunu kapsamına alınacaktır.

3. Tarım iş kolunda iş ve işçi bulma aracılığını düzenleyen kanun çıkarılacaktır.

4. Toplu İş Sözleşmesi, Grev Lokavt Kanunu ile İşçi ve İşveren Sendikaları Kanununda uygulamanın ortaya çıkardığı aksaklıklar ve eksiklikler giderilecektir. O arada grev erteleme yetkisinin hükümetlerce kötüye kullanılmasını önleyici tedbirler alınacaktır.

5. Adaletli ve dengeli gelişmeyi mümkün kılıcı bir gelir ve ücret politikasının demokratik yöntemlerle saptanıp izlenmesini sağlayabilmek, plânlı kalkınma çabaları ile toplu sözleşme düzeninin işleyişini uyumlu kılabilmek üzere, bir «Gelir ve Ücret Politikası Danışma Kurulu» kurulacaktır. Bu danışma kurulunda, hükümetin ve işçi ve işveren üst kuruluşlarının temsilcileri bir arada çalışacaklardır.

6. İktisadî devlet kuruluşlarında çalışanların yönetime ve kâra gerçek biçim ve ölçüde katılmaları, kendi buluş ve çabalarıyla elde edilecek verim artışından pay almaları sağlanacaktır. Yönetime katılma yalnız yönetim kurul ve komiteleri düzeyinde değil, işyeri ve atölye düzeyinde de gerçekleştirilecektir.

7. İşçi - memur ayırımı kesin olarak yapılacak, kamu kesiminde çalışan herkesin ya işçi ya memur olarak hakları güvenceye bağlanacak, görevinin niteliğı yönünden işçi sayılması gereken herkesin kesin olarak işçi statüsüne geçmesi, bütün işçi haklarından yararlanması sağlanacaktır.

8. Başkasının arabasında alışan şoför, esnaf sayılmayacak, işçi sayılacak ve işçilerin bütün haklarından yararlanacaktır.

Şoförlerin çalışma koşulları, sıhhatli bir hayat sürmelerini ve yeterince dinlenebilmelerini sağlayacak biçimde düzenlenecektir. Öylelikle yorgunluktan ileri gelen kazalar da önlenilecektir.

9. Sakatlara ve eski hükümlülere, büyük işyerlerinde belirli oranlarda iş verilmesi yolundaki İş Kanunu hükmü derhal işler duruma getirilecektir. Bu hükümden yararlanacak kimselerin gerekli meslek eğitiminden geçmeleri de sağlanacaktır.

10. İş başında eğitim sistemi yaygın biçimde kurulacak; özel kesimdeki ve devlet kesimindeki işletmelerin, Kalkınma Plânındaki insan gücü amaçlarına ve teknolojik gelişme isterlerine uygun işbaşında eğitim programları uygulamaları sağlanacaktır.

11. Çıraklık kanunu çıkarılarak, çırakların çalışma koşulları, adaletli, sıhhatli, ekonomik bakımdan verimli bir düzene bağlanacak; çıraklık eğitimi çağdaştırılacaktır.

12. Tarım kesiminden kopanların veya ekonomik nedenlerle kopması gerekenlerin nerelere ve hangi işlere ne ölçüde yönelebilecekleri plânlanacaktır. Bu plân, yeterli iş bulma ve meslek eğitimi hizmetleriyle ve özendirici tedbirlerle uygulanacaktır.

13. Yabancı ülkelere giden işçilerin hakları daha iyi korunacak, hepsinin sosyal güvenlikleri tam olarak sağlanacak ve Ortak Pazar ülkelerinde, bu ülkelerin birbirlerine tanıdıkları bütün işçi haklarından ve iş bulma olanaklarından yararlanabilmelerine çalışılacaktır.

Yurt dışındaki işçilerimizin tasarruflarını, Türkiye'ye, kendileri için de kârlı olacak biçimde, daha geniş miktarda göndermeleri ve Plân amaçlarına uygun halk yatırımlarında değerlendirmeleri kolaylaştırılacak ve teşvik edilecektir.

Yurt dışındaki işçilerimizi, ülkemizi hızla kalkındırmak ve sanileştirmek için gerekli alanlarda meslek eğitimi görerek yurda dönebilmelerini, ve döndüklerinde, dışardayken edindikleri bilgi ve tecrübelerle veya gördükleri meslek eğitimine uygun işler bulabilmelerini kolaylaştırıp düzenleyici tedbirler alınacaktır.

14. Bir işçi yardımlaşma kurumu kurulabilmesini ve işçilerin sendikaları eliyle kooperatifler kurabilmelerini, plan amaçlarına uygun sınaî yatırımlar yapabilmelerini, öylelikle, gelirlerindeki artışın mümkün kılacağı tasarruflarını demokratik halk işletmeciliği yoluyla, kalkınmamızı ve sanileşmemizi hızlandırmak üzere değerlendirebilmelerini, kolaylaştırıp teşvik edici tedbirler alınacaktır.

15. Devlet sektörüne bütün işçilerin İş ve İşçi Bulma Kurumu aracılığı ile alınmaları kanun hükmü haline getirilerek işe almada adalet sağlanacaktır.

KAMU HİZMETİ GÖREVLİLERİ İÇİN YENİ ÇALIŞMA DÜZENİ

Dengeli ve adaletli bir çalışma düzenini her kesimde kurabilmek için, kamu hizmeti görevlilerinin hakları ve iş güvenlikleri, işçilerinki kadar sağlam esaslara bağlanmalıdır.

Kamu hizmeti görevlilerini siyasal baskıdan ve maddî sıkıntıdan kurtarmak, onların huzur içinde çalışabilmeleri ve halka daha iyi hizmet edebilmeleri için de gereklidir.

Cumhuriyet Halk Partisince, kamu hizmeti görevlileri için kurulacak yeni çalışma düzeni, onların daha huzur içinde çalışmalarını sağlayacağı kadar, onları, hizmetinde bulundukları Türk halkı için daha çok ve daha verimli çalışmaya, halka eşit, güleryüzlü ve anlayışlı davranmaya da yöneltici nitelikte olacaktır.

Dört Yıldır Uygulanmayan Kanun :

Bunları sağlamak üzere, Cumhuriyet Halk Partisi, iktidardan ayrılmadan önce bir personel reformu tasarısı hazırlayarak Meclise sunmuştu. Bu kanun 4 yıldan uzun bir süre önce yürürlüğe girdiği hâlde hâlâ uygulanmamaktadır.

Oysa, hukuk devletinin temel ilkelerinden biri, kanunların uygulanmasıdır.

Kanunları uygulama durumunda bulunan ve devlet yönetiminin, halk hizmetinin başlıca unsurları durumunda olan kamu hizmeti görevlilerine, kendi haklarıyla ve çalışma düzenleriyle ilgili kanunun yilardır uygulanmaması, hukuk devletini temelinden sarsmaktadır.

Cumhuriyet Halk Partisi, çıkmış bir kanunun yıllarca ertelenmesinin Anayasaya aykırı olduğu kanısındadır. Bu kanı ile Anayasa Mahkemesine başvurmuş bulunmaktadır.

Devlet adına halka hizmet eden görevliler, yıllarca kanunî haklarından yoksun bırakılmakla, güvensizlik ve huzursuzluk içine düşmüşlerdir.

Kamu hizmeti görevlilerini avutmak üzere, Adalet Partisi iktidarı, son dört yılda, bu hizmetlilerden ancak bir kısmının aylıklarına «avans» adı altında yüzde 10'la 15 arasında zam yapmıştır. Devletin, dört yıldır, kendi memurlarına «avans» adı altında para ödemesi, üstelik bundan bir kısım memurları yararlandırıp bir kısmını yararlandırmaması da, bugünkü iktidar elinde devlet yönetiminin ciddilikten ne kadar uzaklaştığını gösterir.

Kaldı ki bu avansların maddî bir değeri de kalmamıştır. Çünkü Adalet Partisi iktidarı zamanında, hayat en az yüzde 35 pahalılaşmıştır. İstanbul gibi büyük kentlerde hayat pahalılığı daha da artmıştır. Yüzde 35'in üstünde hayat pahalılığı, bir kısım kamu hizmetleri görevlilerine «avans» adı altında verilen yüzde 10-15 zamları fazlasıyla silip götürmüştür.

Köylülerimizin çoğunluğu gibi, kamu hizmetleri görevlileri de, son dört yılda, refaha kavuşmak, yaşama düzeylerini yükseltebilmek, hattâ koruyabilmek yerine, yoksullaşmış, bundan 4-5 yıl önceki yaşama düzeylerinin çok altına düşmüşlerdir.

Hükümet, reformu ertelemeinin gerekçesi olarak, bunun maddî yükünün ağırlığını, devletin bu yükü taşıyamayacağını ileri sürmüştür. Oysa, devlet harcamalarındaki israfı, gereksiz personel çalıştırılmasını ve bazı kimselerin adaletsiz yüksek ücretlerle kayırılmasını önlemek şartıyla, devlete hemen hiç yük olmaksızın, bu reformun uygulanabileceği isbat edilmiştir.

Kaldı ki, yürürlükte bulunan fakat uygulanmayan reform kanunu, kuru bir zam kanunu değildir. Bunun çok ötesinde unsurlar getirmektedir. Bu kanun, gereği gibi uygulanırsa, kamu hizmeti görevlilerinin kadri, başta bulunan siyaset adamlarının keyfine bağlı olmaktan çıkarılacaktır ve kamu hizmetleri çok daha yeterli biçimde yürütülebilecektir.

Personel Reformu Neden Ertelendi?

Adalet Partisi iktidarının yıllardır, Anayasaya aykırı olarak, kanun gereği durumuna gelmiş bir reformu erteleme, ister istemez akla şu ihtimalleri getirmektedir :

— İktidarın başında bulunanlar, devlet yönetiminde, devlete ve halka dürüst ve tarafsız olarak hizmet edecek görevliler yerine, iktidar partisine hizmet edecek «kapukulu» zihniyet ve davranışında kimseler görmek istemektedirler.

Şimdiye kadar, bütün baskılara rağmen, kamu hizmeti görevlilerinden, devlet memurlarından büyük bir kısmı «kapukulu» durumuna getirilemedilerse, bu, içlerinden çoğunun, her türlü baskıya göğüs gerebilecek, her türlü tehdit altında bile ödev ve sorumluluklarını üstün tutabilecek kadar kendi kendilerine de devlete ve millete de saygılı kişiler olduklarıdır.

— Adalet Partisi iktidarı, devlet yönetiminin bazı kilit mevkilerine getirdiği adamlarını, bugünkü bozuk personel düzeni içinde, geniş maddi olanaklarla tatmin edebilmektedir. Personel reformunun getireceği adaletli ve objektif ücret rejimi bu kapıyı kapatacaktır. İktidar, bu nedenle de, reformu uygulamaktan kaçınıyor olsa gerektir.

Ertelemenin Sakıncaları :

Personel reformunun bugüne kadar uygulanmayışından şu sakıncalar ortaya çıkmaktadır :

— Kamu hizmeti görevlileri, içine düştükleri huzursuzluk ve küskünlük dolayısıyla, verimli çalışma gücünü yitirmektedirler.

— Görevliler üzerindeki partizanca baskılar, devletin halka hizmetinde de büyük partizanlıklara ve eşitsizliklere yol açmakta ve halkın devlete güvenini sarsmaktadır.

— Personel reformunun öngördüğü modern yönetim düzeni kurulamadığından plan uygulaması da, devletin halka hizmeti de geniş ölçüde aksamaktadır.

— Bazı kamu hizmeti görevlilerinin memur mu işçi mi oldukları ayırt edilememektedir. Fiilen işçilik yaptıkları hâlde memur sayılanlar veya toplu sözleşme görüşmeleri sırasında işçi nitelikleri taşıma konusu olanlar vardır. Bu yüzden toplu sözleşme hakkının uygulaması büyük ölçüde aksamaktadır. D ve E cetvellerindeki bazı görevliler, hele birçok hizmetli ise, ne memurların ne de işçilerin haklarından ve güvencelerinden yararlanabilmektedirler.

— Kamu hizmeti görevlileri gerçek bir sosyal güvenlik düzenine kavuşamamaktadırlar.

KAMU HİZMETİ GÖREVLİLERİ İÇİN YENİ ÇALIŞMA DÜZENİ

İşçilerin çalışma düzenini Anayasaya uygun olarak değiştirmiş olan Cumhuriyet Halk Partisi, yeniden iktidara geldiğinde kamu hizmeti görevlilerinin de çalışma düzenini değiştirecektir.

Kamu hizmeti görevlileri için kurulacak yeni çalışma düzeninde, şunlar sağlanacaktır :

1. Kamu hizmeti görevlilerinin işe alınmaları, işten çıkarılmaları, emekliye ayrılmaları, terfi veya terfihleri objektif ölçülere ve kurallara bağlanacaktır. Bu gibi özlük işlemleri, kamu hizmeti görevlilerinin kendi temsilcilerinin de katılacağı kurullar eliyle yapılacaktır. Böylelikle iktidardaki siyaset adamları, şimdiye kadar olduğu gibi, siyasal ve kişisel ölçüler kullanarak, bu görevlileri baskı ve tehdit altında tutamayacaklardır.

2. Halkın kamu hizmeti görevlileri üzerindeki denetimi daha etkili kılınacaktır.

3. Kamu hizmeti görevlilerinin sicilleri kendilerine bildirilecektir.

4. «Memurin muhakemat» kurumu kaldırılacaktır.

5. Bütün devlet dairelerinde sürekli hizmet içi eğitim yapılacak, terfi ve terfihler, ve daha yüksek görevlere geçiş, gerek hizmetteki gerek bu eğitimdeki başarıya göre olacaktır.

6. Askerlikte er olarak geçen hizmetler kıdem ve emeklilik için hizmet süresinin hesabında ve terfide dikkate alınacaktır.

7. Ücretler arasındaki dengesizlik ve adaletsizlikler kaldırılacak, ve kamu hizmeti görevlileri, daha iyi yaşama olanaklarına kavuşturulacaklardır.

8. Kamu hizmeti görevlilerinin sosyal güvenlikleri yeterli ölçü ve biçimde sağlanacaktır.

9. Kamu hizmeti görevlilerinin sendika hakları genişletilecek, sendika üyeliği ve yöneticiliği daha sağlam güvencelere bağlanacaktır.

10. Kamu hizmeti görevlilerinin kooperatifler kurabilmeleri, kooperatifleri, yardımlaşma kurumları veya sendikaları eliyle, plân amaçları

na uygun sınaı yatırımlar yapabilmeleri teşvik edilip kolaylaştırılacaktır.

HALK HİZMETİNDE MEMUR

Eskiden Türk halkı, kamu görevlilerini ve genel olarak aydın bürokrasiyi, kendinden uzak, kendine yabancı görürdü. Kendi üstünde ayrı bir sınıf gibi görürdü. Gerçekten, Osmanlı devrinin bir süre devam eden alışkanlıkları da, halkla, halk hizmetinde olması gereken görevlileri birbirinden uzak düşürüyordu.

Fakak kamu hizmeti görevlileri bugün her zamankinden daha çok, halkın bir parçası olmanın bilincine ermişlerdir.

Artık memurun kapukulluğu devresi kapanmış ortak çileler ve halktaki genel bilinçleniş, halk hizmetinde memur tipini ortaya çıkarmaya başlamıştır.

Bu, Türk toplumunun ve Türk demokrasisinin gelişmesinde çok ileri bir aşamadır.

Cumhuriyet Halk Partisi, yapacağı personel reformu ile, bu oluşumu hızlandıracak, halka daha iyi hizmet eden, halkla daha çok kaynaşan bir kamu hizmeti görevlileri kadrosunu devlet yönetiminde etkili kılacaktır.

Böyle bir kadro, çok partili demokratik rejimin gereği olan iktidar değişiklikleri yüzünden kamu hizmetlerinin aksamasını önleyecek, yönetimde süreklilik sağlayacaktır.

Kamu hizmeti görevlilerinin çalışma düzeninde böyle bir değişiklik, devlet çarkının işleyişini hızlandıracak, plân uygulamasında başarıyı büyük ölçüde arttıracaktır.

ESNAF VE SANATKÂRLAR İÇİN YENİ ÇALIŞMA DÜZENİ

Esnaf ve sanatkârlar, ekonomimizin ve çalışma gücümüzün temel unsurları arasında yer alırlar.

Sermayedar ve işveren olarak görünmekle birlikte, kendileri de, yanlarındaki işçiler veya çıraklar gibi, çalışarak, emekleriyle, hayatlarını kazanırlar.

İş hayatının canlılığında, üretilen malların halka ulaşmasında, halk için belirli hizmetlerin yerine getirilmesinde ve üretim için kullanılan araç ve gereçlerin onarım ve bakımında, büyük rol oynarlar.

İçlerinden bir çoğu, yanlarında yetiştirdikleri çıraklarla, ayrıca, meslek eğitimine de geniş katkıda bulunurlar.

Bozuk Düzen Esnaf ve Sanatkârı da Ezliyor .

Türkiye'deki bozuk düzen, esnaf ve sanatkârın büyük çoğunluğunu da ezmekte, yoksul bırakmaktadır.

Esnaf ve sanatkârların başlıca müşterileri, köylüler, işçiler, memurlar, dar ve orta gelirli vatandaşlardır. Onlar sömürülmekten ve yoksulluktan kurtulmadıkça, onların satınalma gücü yükseltilmedikçe, hele bir yandan hayat pahalılığı artmağa devam ettükçe, esnaf ve sanatkârların da iş alanları genişleyemez, kazançları artamaz. Dar ve orta gelirli halk toplulukları yoksullaştıkça, esnaf ve sanatkâr da yoksullaşır.

Onun için, Cumhuriyet Halk Partisinin, dar ve orta gelirli halk topluluklarını, köylüleri, işçileri, kamu hizmeti görevlilerini sıkıntıdan, sömürüden, yoksulluktan kurtarmak üzere yaptığı ve yapacağı düzen değişiklikleri, bu toplulukların olduğu kadar esnaf ve sanatkârın da yararınadır. Onun da refahı için gereklidir.

Genel Düzen Değişikliğinin Esnaf ve Sanatkâra Yararı :

Bu halk topluluklarını olduğu kadar esnaf ve sanatkârları da gerçekten düşünen bir iktidarın yapması gereken şeyler vardır.

En başta, üreticiden, köylüden ürünleri, çok düşük fiyatla alıp esnafa yüksek fiatla devreden büyük aracı zümre ortadan kaldırılmalı, veya, hiç değilse azaltılmalı ve makûl kârlarla yetinir duruma getirilmelidir. Montaj sanayinin aşırı derecede yüksek fiatlarla piyasaya mal sürmesi önlenmelidir. Bunlar yapılmadıkça, vatandaşların büyük bir bölümü, esnafı, pahalılığın, geçim zorluğunun başlıca sorumlularından biri saymağa devam eder ve halk arasında esnafa karşı haksız bir tepki uyanır.

Tefeciliği sona erdirici, üreticiyi yoksulluktan kurtarıcı, daha çok üretip daha çok kazanır duruma getirici tedbirler alınmalıdır. Bu tedbirler, bildirgemizin «Köylüye Dönük Düzen Değişikliği» bölümünde anlatılmıştır.

Satın alma gücü, Cumhuriyet Halk Partisinin yapacağı düzen değişikliği ile yükselcek olan köylüler, ihtiyaçlarını daha geniş ölçüde satın alabilecekleri için böyle bir düzen değişikliğinden en az köylüler kadar esnaf ve sanatkârlar da yararlanacaktır.

ESNAF VE SANATKÂRLA İLGİLİ DÜZEN DEĞİŞİKLİĞİ NASIL GERÇEKLEŞECEK?

Cumhuriyet Halk Partisi, ayrıca, doğrudan doğruya esnaf ve sanatkârların da durumunu düzeltici bir düzen değişikliği yapmağa kararlıdır.

Bu konudaki iyiniyetini ve kararlılığını, Cumhuriyet Halk Partisi, son iktidar döneminde esnaf ve sanatkârların çalışma koşullarını düzenlemek ve iyileştirmek için çıkarttığı kanunla göstermiştir.

Bildirgemizin başka bölümlerinde yeri geldikçe kısmen açıklanan, esnaf ve sanatkârlarla ilgili düzen değişikliğini, Cumhuriyet Halk Partisi aşağıdaki tedbirlerle gerçekleştirecektir :

1. Esnaf ve sanatkârlar sosyal güvenliğe kavuşturulacaktır. Şimdi, esnaf ve sanatkârlardan bazısının yanlarında çalışan işçiler ve çıraklar sigortalı oldukları hâlde, kendileri böyle bir imkândan yoksundurlar. Cumhuriyet Halk Partisinin, iktidardan ayrılmadan önce esnaf ve sanatkârları da Sosyal Sigortalar kapsamına almak üzere yaptığı hazırlıklar, dört yıllık Adalet Partisi iktidarınca ele alınmamış ve sonuçlandırılmamıştır.

Cumhuriyet Halk Partisi, iktidara geldiğinde bunu derhal sağlayacaktır. Bütün esnaf ve sanatkârlar Sosyal Sigortalar kapsamına alınarak, hastalıklarında ücretsiz bakım olanağına kavuşacakları gibi, sakatlandıkları veya yaşlandıkları zaman kendilerine emekli aylığı da bağlanacaktır. İşçiler için uygulanan bütün başka sigorta hizmet ve ödeneklerinden onlar da yararlanacaklardır.

O arada kendilerine konut kredisi de verilecek, ve isteyenler bu krediyi işyeri yaptırmak üzere kullanabileceklerdir.

2. Çağdaş ekonominin ve teknolojinin hızına ayak uydurabilmek için, esnafın iş yerini ve iş hacmini büyütmesi; sanatkârların da işlerini büyülterek veya aralarında birleşerek, sanayiciliğe geçmeleri gereklidir.

Bunun için kendilerine her türlü yardım sağlanacak, esnaf ve sanatkârların teknolojiye veya ekonomik düzendeki değişikliklere uymalarını kolaylaştırıcı tedbirler alınacaktır. O arada, kendilerini birleşip büyük işletmeler kurmağa özendirici yönde bir kredi politikası izlenecek, yeni teknolojiye ve daha yüksek düzeyde işletmeciliğe uyabilmeleri için eğitimleri sağlanacaktır.

Genel olarak esnaf ve sanatkârların kredi ihtiyaçları daha geniş ölçüde karşılanacaktır.

3. Büyük sanayi ile küçük sanayi kuruluşları ve atölyeler arasında, yurt ölçüsünde organik bağlantı kurulacaktır. Büyük sanayi işletmelerinin imalât için ihtiyaç duyacakları bazı parçaları, yurdun değişik bölgelerine dağılmış küçük sanayi kuruluşlarından ve atölyelerden sağlamaları bir düzene bağlanacaktır. Bunu kolaylaştırıcı standardizasyon tedbirleri alınacaktır.

Sanayi toplumuna düzenli geçişte, sanatkârlara bu yoldan da önemli bir görev kazandırılmış olacaktır.

4. Halk topluluklarının veya devletçe kurulacak büyük işletmelerde veya kooperatifler tarafından kurulacak pazarlama, satış ve imalat kuruluşlarında, o bölgelerde aynı işkolu ile ilgili olan esnaf ve sanatkârlara öncelikle iş teklif edilmesi sağlanacaktır. Büyük işletmeciliğe geçiş sırasında, esnaf ve sanatkârların tecrübelerinden ve iş yeteneklerinden bu yolla da yararlanılmış olacaktır.

5. Esnafın, satacağı malları, mümkün olduğu kadar aracısız veya az aracıdan geçerek alması, öylelikle daha ucuza elde edip daha ucuza satabilmesi, satışını ve kazancını bu yoldan arttırması sağlanacaktır.

Esnafın, bu amaçla toptan alım yapabilecek biçimde örgütlenmesine yardım edilecektir.

6. Esnaf ve sanatkârları defter tutma külfetinden kurtaran, kolay ve adil bir vergileme yöntemi getirilecektir.

7. Çırakların çalışması ve eğitimi, çağdaş isterlere uygun bir düzene bağlanacaktır.

Cumhuriyet Halk Partisinin bu amaçla tamamlamış olduğu bir kanun tasarısı meclisten geçmemektedir.

Bu kanun çıkmadıkça, sosyal sigortalar kapsamına giren bazı küçük işyerlerinde çırakların sigorta primleri de esnaf ve sanatkâra yük olmaktadır.

Cumhuriyet Halk Partisinin son iktidarı sırasında çıkarılan Sosyal Sigortalar Kanunu, çıraklar için ödenecek sigorta primini, kaza ve hastalık sigortasına inhisar ettirerek asgarî ölçüde tutmuştu. Özel kanununa göre «çırak» tanımı içine giren işçilere başka sigortaların uygulanmayacağını belirtmişti. Fakat, çıraklık kanununun bir türlü çıkmavışı, çıraklarla ilgili bu bağışıklık hükmünün de uygulanmasını önlemekte, o yüzden esnaf ve sanatkârlar, çırakları için yüksek primler ödemeğe mecbur kalmaktadırlar.

Dördüncü Karma Hükümet zamanında bir Adalet Partili Bakan, bu bağışıklığı işler duruma getirebilmek için, esas kanunun çıkmasını beklemeden, sadece «çırak» tanımını yapacak, kimlerin çırak sayıldığını belirleyecek birkaç maddelik bir kanun tasarısının Meclise sunulacağını söz vermişti. Bu söz bile tutulmamıştır.

Cumhuriyet Halk Partisi, iktidara gelir gelmez, çıraklığın tanımını yapan bir kanunu meclise getirecek, çıraklık kanununun da en kısa zamanda çıkmasını sağlayacaktır.

S O N U Ç .

Cumhuriyet Halk Partisinin izleyeceği bu çalışma politikasıyla, çalışma alanında yapacağı bu düzen değişiklikleri, reformlar ve yeni atılımlarla, Türkiye'de insanca bir çalışma düzeni kurulacaktır... Emekle-

riyle hayatlarını kazananlar arasındaki hak dengesizlikleri ortadan kalkacaktır... Sosyal adalet içinde kalkınmanın başlıca gereklerinden biri yerine getirilmiş, Anayasamızın çalışanlar için öngördüğü koşullar sağlanmış olacaktır.

Çalışarak, emekleriyle hayatlarını kazananların, refahları ve mutlulukları kadar, kalkınmamıza katkıları da büyük ölçüde artmış olacaktır.

BÖLÜM : 10

Sosyal güvenlik düzeni

Sosyal güvenlik, insan mutluluğunun, insanca bir toplum düzeninin ve sıhhatli kalkınmanın gereğidir.

Anayasamıza göre «**HERKEŞ SOSYAL GÜVENLİK HAKKINA SAHİPTİR.** Bu hakkı sağlamak için sosyal sigortalar ve sosyal yardım teşkilâtı kurmak ve kurdurmak devletin ödevlerindendir.»

Bu ödevin yerine getirilmesi, bir sosyal hukuk devletinin önde gelen koşullarındandır.

Hastalıkta, sakatlıkta, yaşlılıkta, işsizlikte ve benzeri durumlarda insanların yalnız ve çaresiz kalmaları veya yalnız ve çaresiz kalma kaygısı içinde yaşamaları, onları, ruhi bunalımlar yaratıcı huzursuzluklara sürükleyebileceği, kendi kendine güvenden yoksun bırakabileceği gibi, başkalarına bağımlı da kılabilir.

Sosyal güvenliği olmayanlardan bazıları, geleceklerini kurtarabilme kaygısı ile, bozuk düzenin çarkları arasında kendi kendilerine çırpınırlar. Aradıkları güvenliği toplumda bulamadıkları için, başlarının çaresine bakaraklar, bencilleşirler. O yüzden toplumda birlik ve dayanışma da sağlanamaz.

Toplumun sıhhat ve huzuru, birliği ve dayanışması, en başta, herkesi kapsayan bir sosyal güvenlik düzeni kurulmasına bağlıdır.

İnsanların mutluluğu kadar özgürlüğü de, sosyal güvenliklerinin sağlanması oranında gerçekleşebilir.

Cumhuriyet Halk Partisi, geçmiş iktidar dönemlerinde, sosyal güvenlik yolunda ileri adımlar atmıştır. Fakat Adalet Partisi iktidarı, Türk toplumunu, sosyal güvenlik yolunda bir adım bile ileri götürmemiştir.

Bu alanda henüz yapılacak çok şey vardır. İşçilerle birlikte, köylülerin, esnaf ve sanatkarların, serbest çalışan meslek adamlarının ve bütün kamu görevlilerinin de sosyal güvenliğe bağlanmaları; değişik sosyal güvenlik rejimleri arasında denge ve eşitlik sağlanması gerekir.

İşçilerle aileleri için kurulan sosyal sigortalar örnek alınarak kurulacak bir sosyal güvenlik düzeni, devlete yük de olmayacaktır. Tersine, böyle bir sosyal güvenlik düzeni, tasarrufu arttırarak kamu yatırımları için geniş kaynaklar toplanmasını mümkün kılacak ve halka dayalı sınaileşmeyi hızlandıracaktır.

Cumhuriyet Halk Partisinin kuracağı, bütün toplumu kapsayan sosyal güvenlik düzeni aşağıdaki tedbirlerle gerçekleştirilecektir:

1. Kooperatifçilik hareketinin gelişmesiyle birlikte, köylüler ve çiftçiler, aşamalı olarak, sosyal sigortalar kapsamı içine alınacaktır.

2. gene kooperatifçilikle bağlantılı olarak, tarım sigortası da kurulacaktır. Öylelikle, köylülerin, kötü ürün yıllarında sıkıntıya düşmeleri önlenecektir.

3. Bütün işçiler, o arada tarım ve orman işçileri, sosyal sigortalar kapsamına alınacaklardır.

4. Esnaf ve sanatkârlar ve serbest meslek adamları sosyal sigortalar kapsamına alınacaklardır.

5. Emekli Sandığına veya başka resmî sosyal güvenlik kurumlarına bağlı olanların sosyal güvenlikleri arasındaki eşitsizlik ve dengesizlikler giderilecektir.

Bir sosyal güvenlik kurumundan ayrılıp başka bir sosyal güvenlik kurumuna bağlananların bütün kazanılmış hakları korunacaktır.

Bütün resmî sosyal güvenlik kurumlarının, kısa zamanda tek bir çatı altında toplanması sağlanacaktır.

6. Herkesi kapsayan bir sağlık sigortası kurularak herkesin hastalıkta ücretsiz bakımı sağlanacaktır. Bu ölçüde bir sağlık sigortası kuruluncaya kadar, devlet, bütün dar gelirli yurttaşların ücretsiz bakımını üzerine alacaktır.

Sağlık sigortası ile ilgili bütün sağlık kuruluşları, yönetim ve denetimine sigortalıların etkili biçim ve ölçüde katılacakları bir kurum eliyle işletilecektir.

7. İşsizlik sigortası kurulacaktır.

8. Bütün sosyal sigortaların ve sosyal sigortalarla ilgili bütün kurum ve kuruluşların yönetim ve denetimine, sigortalılar etkili biçim ve ölçüde katılacaklardır.

9. Sosyal Sigortalar Kurumu tarafından ham madde de yapan bir büyük ilaç sanayii kurulacaktır.

10. 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun emeklilikle ilgili hükümleri derhal değiştirilerek, sigortalıların 55 yaşından itibaren veya 25 yıllık sigortalılık süresinden sonra emekliye ayrılabilmeleleri sağlanacaktır. Emeklilik aylığının oranı % 70'e çıkarılacaktır. Hayat pahalılığındaki ve genel ücret düzeyindeki yükselişlerle emekli aylıkları arasında ilişki kurulacaktır.

11. İşyeri güvenliği ve işçi sağlığı ile ilgili tedbirlerle ihmalcı davranan işyerlerinin, yeterli tedbirler almaları daha etkili müeyyidelerle bağlanacaktır.

Tedbirlerin denetlenmesi ve müeyyidelerin uygulanması ile Sosyal Sigortalar Kurumu yetkili kılınacaktır.

İşverenin ihmalden doğan iş kazalarında ve meslek hastalıklarında, sakatlık veya hastalığın nitelik ve ölçüsüne ve işverenlerin kusur ve ihmaline göre ne tazminat ödeneceği —şimdiye kadar mahkemelerce verilmiş hükümler de gözönünde tutularak— bir cetvele bağlanacaktır. Sakatlanan veya hastalanan işçilerin, haklarını tam olarak elde edebilmelerini kolaylaştırıcı tedbirler alınacaktır.

Bu cetvelin uygulanmasında doğabilecek uyuşmazlıkların çözümü için işçi adına teşebbüste bulunmağa, işçinin bağlı olduğu sendika yetkili kılınabilecek ve gerekirse işçinin hakkını alabilmesi için işçi adına kanun yollarına başvuruabilecektir.

12. Toprak reformu gereğince yapılacak kamulaştırmanın dışında kalan küçük veya orta boy toprak sahiplerinden, yaşlılık, sakatlık veya sürekli hastalık gibi nedenlerle çiftçiliği bırakmak ve topraklarını devlete satmak isteyenler olursa, bunlara, kendileri tercih ettikleri takdirde, toprak bedeli ödenmek yerine, emeklilik aylığı bağlanacaktır.

13. Emekliye ayrılanlardan veya sakatlananlardan isteyenlerin huzur içinde yaşayabilecekleri ve her türlü bakımlarını sağlanacağı esenlik evleri kurulacaktır. İsteyenler, emekli veya malûllük aylıklarının bir kısmıyla masrafına katılacakları bu esenlik evlerinde yaşayabileceklerdir.

14. Sanayi merkezlerine öncelik verilmek üzere, bütün yurttaki çocuk yuvaları ve ana okulları kurulacaktır. Çalışmak isteyen anneler, çalışma saatlerinde çocuklarını bu çocuk yuvalarına veya ana okullarına bırakabileceklerdir.

15. Bütün sigortalıların ucuz ve sıhhatli biçimde tatillerini geçirebilecekleri sosyal turizm kuruluşları açılacaktır.

16. Sosyal konut kredileri arttırılacaktır. Büyük yapı kooperatif-

leri kurulması ve bu kooperatiflerin birlikler meydana getirerek yapı malzemesi sanayiini de geliştirmesi sağlanacaktır.

Sosyal konut kredilerinin taksitleri, herkesin ücretine veya ödeme gücüne göre, gelirinin belirli bir yüzdesini aşmayacak ölçüde ayarlanacaktır.

17. Dar gelirli halkın yaşama koşullarını düzeltmeğe, maddi ve mânevi yönden zenginleştirmeğe yardımcı olmak; kentlere yeni yerleşenlerin çevreleriyle ve yeni yaşama koşulları ile uyuşmalarını kolaylaştırmak ve hızlandırmak; güç durumdaki yurttaşları kişisel yardımlara muhtaç olmaktan kurtarmak; işsizlerin, sakatların ve eski hükümlülerin iş bulmalarına, sanat ve meslek edinmelerine yardım etmek; sosyal etkenler veya ruhî dengesizlikler yüzünden suçluluğa yönelenleri suç işleme eğiliminden kurtarmağa çalışmak; gerekli aile ilgisinden yoksun çocukların ve gençlerin iyi yetişmelerini sağlamak üzere, bir SOSYAL HİZMET ÖRGÜTÜ kurulacaktır.

Geniş bir HALK GÖNÜLLÜLERİ kadrosunun da bu örgüte yardımcı olması sağlanacaktır.

Bu örgütte görevli veya gönüllü olarak çalışacak olanlar, insan ilişkileri, sosyal hizmet ve toplum sorunları konularında eğitimden geçirileceklerdir.

★★★

Cumhuriyet Halk Partisinin kuracağı
sosyal güvenlik düzeniyle,

**TÜRK TOPLUMUNDA DAHA ÇOK BİRLİK VE
DAYANIŞMA SAğLANACAKTIR.
TÜRK TOPLUMU DAHA SAğLAM,
DAHA SAĞLAM OLACAKTIR.**

Bu düzende,

TÜRK TOPLUMUNUN İNSANLARI,

**GELECEğE GÜVENLE BAKACAKLARDIR...
BİRİBİRLERİNE DAHA ÇOK BAğLANACAKLARDIR...
DAHA MUTLU, DAHA GÜÇLÜ, DAHA ÖZGÜR OLACAK-
LARDIR.**

BÖLÜM : 11

Sosyal konut, arsa ve kentçilik düzeni

Huzur ve güvenlik duyarak yaşanabilen bir ev, insan mutluluğunun ve dirliğinin, aile birliğinin, iş veriminin temelidir.

Cumhuriyet Halk Partisinin yapacağı düzen değişikliği, herkese, huzur ve güvenlik içinde yaşayabileceği bir ev, bir konut sağlayacaktır.

Nüfusumuz ve köylerden kentlere akın arttıkça, konut sorunuyla birlikte, arsa ve kentçilik sorunları büyük önem kazanmaktadır.

Kentlerde yeni hayata atılanlara ve köylerden kentlere göç edenlere iş ve yeterli geçim olanağı sağlamak kadar, onları sıhhat, sükûnet ve huzur içinde barınabilecekleri evlere kavuşturmak da gereklidir.

Öte yandan, kentçilik düzeni de insan mutluluğu ile, insanların beden ve ruh sağlığı ile, ve sıhhatli bir toplum yapısı ile yakından ilgilidir.

Smaileşmeyle ve kentleşmeyle gelen yaşama hızı ve güçlükleri, bir yandan insanca ve adaletli bir çalışma düzeni ile, bir yandan da, kentlerin insan mutluluğunu ve sıhhatini gözeterek kurulması ve herkesin evinde sükûnet ve rahatlık bulabilmesi ile giderilebilir.

BOZUK DÜZENDE ARSA VE KONUT

Fakat Türkiye'deki genel düzen bozukluğu, konut, arsa ve kentçilik alanlarında da kendini bütün ağırlığı ile duyurmaktadır.

Türkiye'nin bozuk düzeninde, arsa, vatandaşın konut ihtiyacını karşılamak için bir araç olmanın çok ötesinde, bir aşırı kazanç aracıdır. Konut yapımı da, genellikle, bir ticarî kazanç yoludur.

Smaileşme Engelleniyor

Bu yüzden dar ve orta gelirli yurttaşın ev sahibi olması, hattâ rahat yaşayabileceği bir evde kira ile oturabilmesi çok güçleştiği gibi, smaileş-

memiz de ağırlaşmaktadır. Çünkü, parasını arsa veya yapıda değerlendirerek, yani toprağa, taşa gömerek, büyük kazançlar sağlamak o kadar kolaydır ki, yatırım yapabilecek durumda kimselerden çoğu, paralarını sanayie değil, arsa ve yapıya yatırmayı tercih etmektedirler.

Arsa düzeninin bozukluğu, konut sorununun çözümünü güçleştiren etkenlerin başında gelmektedir. Bazı yerlerde, birkaç yüzbin liralık bir yapı için milyonlarca lira arsa bedeli ödenmesi gerekmektedir.

Şehirlerin merkezî yerlerindeki veya gelişme yönlerindeki arsaların değeri büyük hızla artmaktadır. 1960'dan bu yana arsa fiyatları yüzde 300'le 1000 arasında artış göstermiştir.

Bu yüksek değer artışları, arsa sahibinin hiç bir emeği geçmeksizin, iktisadî gelişmeye hiç bir katkısı olmaksızın gerçekleşmektedir.

Ankara Sanayi Odasının yayınladığı «Türkiye'nin Endüstrileşme Sorunu» adlı incelemede açıklandığına göre, sanayi alanına yapılacak yatırımın, arsa veya yapıya yapılacak yatırımdan daha kazançlı olabilmesi için, yılda en az yüzde 25 kâr getirmesi gerekir. Bu kadar yüksek kâr arayan bir sanayi ise, içerde ve dışarda pazar darlığı ile karşı karşıya kalmaktadır.

Konut Yatırımı Arttığı Hâlde

Konut Açığı Büyüyor

Sınailişmemize hız katabilecek yatırım kaynaklarının büyük bir bölümü, bu durumda, yapı alanına yönelmektedir.

Örneğin, 1968 yılında, sanayide ve tarımda kalkınma hızı, plân hedefinin çok altında kaldığı hâlde, yapı kesiminde plân hedefi çok aşılmıştır.

Yapı kesiminde plân hedefinin büyük ölçüde aşılmasına rağmen, har- kın konut ihtiyacını karşılama yolunda ileri bir adım atılmış değildir. Hattâ, Adalet Partisi Hükümetince hazırlatılan 1969 programında açık- ça yazıldığı gibi, «artan konut yatırımlarına rağmen konut açığının bü- yümekte olduğu» görülmektedir. Çünkü konut yatırımları, çoklukla, lüks konut yapımına yönelmektedir.

1969 programında konut yatırımlarının 4 milyar 175 milyon lira ola- cağı hesaplanmıştır. Geçmiş yılların sonuçları gösteriyor ki, gerçek har- cama, bunu aşacaktır. Üstelik gecekondular bu hesaba dahil değildir.

Konut yapımına yönelen bu kadar geniş kaynaklara rağmen, dar ge- lirliler için ancak yılda birkaç bin sosyal konut yapılabilmektedir.

Düzenli bir sosyal konut ve arsa politikası izlenerek, yılda 3-4 mil- yar liralık yatırım ile Türkiye'nin konut sorununu temelinden çözmek, ko- nut açığını kapatmak mümkündür. Fakat Türkiye'nin bozuk düzeninde —gecekondular da hesaba katılırsa— burdan çok daha fazla kaynak ko-

nut yapımına gittiği hâlde, konut açığımızın yıldan yıla büyümesi, düzen bozukluğunun acı bir sonucudur.

Gecekondular Çoğalıyor

Konut sorununun sosyal adalet anlayışı içinde çözüme bağlanamaması yüzünden, gecekondu sayısı hızla artmaktadır; milyonlarca yurttaşımız, suçluluk duygusu ve güvensizlik içinde ve evlerinin her an yıktırılması tehdidi altında yaşamağa mecbur bırakılmaktadır.

Gecekonduların yıkımında görevlendirilen ekiplerin üyeleri bile, genellikle gecekonduarda yaşayan kimselerdir.

Şimdi Ankara nüfusunun üçte ikisi gecekonduarda oturmaktadır. Bozuk düzen değişmezse, bu oran bütün büyüyen kentlerde hızla artacaktır. Örneğin, 15 yıl sonra Ankara'da her 5 kişiden 4'ü gecekonduya yaşıyor olacaktır.

CHP.NİN KURACAĞI DÜZEN

Cumhuriyet Halk Partisi, konut, arsa ve kentçilik düzenini de halkçı bir tutumla değiştirmeye kararlıdır.

Kurulacak yeni düzende, konut alanına giden yatırımlardan toplum için en yüksek yararın elde edilmesi sağlanacak; arsa, bir spekülâtif kazanç yolu olmaktan çıkarılacak; düzenli ve sıhhatli bir kentleşme yolu açılacaktır.

Gecekondu, Türk toplumunun ihtiyaçlarından doğmuş bir gerçek olarak kabul edilecek; ve Türk halkının, gecekondu yapımında ortaya çıkan yapıcı ve yaratıcı gücü, adaletli ve hukuki bir düzen içinde değerlendirilecektir.

Cumhuriyet Halk Partisi, gecekondu ve konut sorununu, ev yıkımı yoluyla değil, düzenli ve adaletli ev yapımı yoluyla, bir sosyal konut ve arsa politikasıyla çözecektir.

Ortanın solunda bir sosyal konut, arsa ve kentçilik düzeni kurmak üzere aşağıdaki tedbirler alınacaktır :

1. Konut kredileri öncelikle, belirli gelir dilimlerinin altındaki yurttaşlara, sosyal sigortalar kapsamına girenlere ve ancak sosyal konutlar yapılmak üzere verilecektir.

Cumhuriyet Halk Partisinin yapacağı düzen değişikliği ile, sosyal sigortalar kapsamına esnaf ve sanatkârlar, serbest meslek adamları ve, köylü kooperatifçiliği geliştikçe, köylüler de gireceğinden, sosyal sigortaların konut kredisi olanaklarından yararlanmalar büyük ölçüde artacaktır.

Bu tedbirlerle, dar ve orta gelirliilerin konut ihtiyacını kısa zamanda karşılamak mümkün olacaktır.

2. Sosyal konut kredilerinin taksitleri, herkesin ödeme gücüne göre, gelirinin belirli bir yüzdesini aşmayacak ölçüde ayarlanacaktır.

3. Arsa ve konutlar için kamulaştırma ve vergileme değeri birleştirilecektir. Arsa ve konut yoluyla aşırı kazanç olanakları kapanarak, yatırım kaynaklarının bu alandan çok sanayiye yönelmesi hızlandırılacaktır.

4. Lüks konut yapımına fazla kaynak gitmesini önleyici tedbirler alınacaktır.

5. Gecekondularda kira ile oturanlar ev sahibi yapılacaktır. Gecekondu ticareti önlenecektir.

6. Hiç kimsenin evi, hiç bir gerekçeyle, barınabileceği uygun yer gösterilmeden yıkılmayacak, kamulaştırılmayacaktır.

7. Belirlenen yerlerde kendi evini kendi yapana yardım edilecek, bu evlerden kurulu mahallelerin altyapı hizmetleri, sıhhi şartları ve güzelliği için devlet teknik ve mali yardımda bulunacaktır.

8. Devlet ve belediyeler, dar ve orta gelirli için ucuz kirali konutlar yaptıracaklardır.

9 Sosyal konutların ve dar gelirli ailelerin belirli bölgelerde toplanmaları ve kentlerin sınıf duvarlarıyla bölünmesi önlenecektir.

10. Büyük yapı kooperatifleri kurulması ve kooperatiflerin birlikler meydana getirerek yapı gereçleri sanayiini de geliştirmesi sağlanacaktır.

11. Kentlerin çağdaş isterlere ve insanların beden ve ruh sağlığına uygun biçimde plânlanması ve kurulup gelişmesi sağlanacak, bu türlü bir plânlama önündeki engeller kaldırılacaktır.

Kentlerin imar plânlarının, kentleşme ile ilgili bütün sosyal, ekonomik, estetik, sıhhi ve kültürel sorunları göz önünde tutan bir kent plânlaması anlayışı içinde yapılması; ve bu plânların her türlü siyasal baskı ve müdahaleden uzak olarak hazırlanıp uygulanması sağlanacaktır.

Büyük kentlerin veya büyük kent olması beklenen kentlerin, gerek çok yönlü plânlaması gerek yönetimi için ayrı bir düzen oluşturulacaktır.

12. Bildirgenin «Köylüye Dönük Düzen Değişikliği» ile ilgili Birinci Bölümünde de açıklandığı gibi, tarımda verimin yükselmesi, köylünün uygarlıktan ve sosyal hizmetlerden daha yeterli ölçüde yararlanabilmesi ve köylü gücüne dayalı bir sınılaşma hareketinin gelişebilmesi için gerekli altyapılar, tesisler, hizmetler, köy grupları arasında en elverişli merkezlerde yoğunlaştırılacaktır. Bu merkezler, dağınık köylerin zamanla kendiliklerinden toplulaşmasını ve kenetleşme hareketinin düzenli olarak yürütmesini de sağlayacaktır. Aynı zamanda büyük kentlere

aşırı nüfus akımı kendiliğinden yavaşlamış olacak; kentleşme ve sanayi dağılımında bölgeler arası adalet gerçekleşebilecektir.

KÖYKENT adı verilebilecek olan bu merkezler, çevre köylerine yollarla bağlanacağından, köylü, bu merkezlerdeki hizmetlerden, olanaklardan günü gününe, kolayca yararlanabilecektir.

KÖYKENT'lerin ekonomik ve sosyal hayatına, o çevredeki köy kooperatifleri veya kooperatif birlikleri geniş ölçüde hâkim olabilecektir.

Tarım makinalarının bakım ve onarım atölyeleri, küçük sanatlar, bugünkü köy düzeyinin çok üstünde, yeterli sağlık ve eğitim kuruluşları, meslek kursları, her türlü kültür, spor ve eğlence tesisleri, KÖYKENT'lerde yoğunlaşabilecektir.

Böylece köylü, kendi kentlerini kendisi yaratabilecektir.

13. Yeni kentleşme alanları veya kentlerin gelişme alanları kamulaştırılarak, bu alanlarda arsa spekülasyonu kesin olarak önlenecektir.

14. Kentlerde kültür, spor ve eğlence kuruluşlarının dengeli olarak dağılımı sağlanacaktır.

15. Kıyılardan ve kumsallardan, deniz ve güneşten, geniş halk topluluklarının serbestçe yararlanabilmesi, İç Anadolu halkının tatillerde kıyılara daha geniş ölçüde çıkabilmesi ve sosyal turizmin gelişebilmesi için, kıyılar ve kumsallar toplum yararına değerlendirilip kullanılacaktır. Bu amaçla, gereken yerlerde kamulaştırma yoluna gidilecektir.

★★★

Konut, arsa ve kentçilik düzeninde yapacağı ortamın solunda değişiklik, CUMHURİYET HALK PARTİSİ,

EVDE VE KENTTE HUZUR SAĞLAYACAK,
KÖYDEN KENTE GEÇİŞİ SAĞLIKLILIK BİR DÜZENİ BAĞLAYACAK,
İNSAN YAŞAMINI DAHA GÜZEL, DAHA MUTLU KILACAKTIR.

BÖLÜM:12

Halkçı ve devrimci hukuk düzeni

Anayasamıza göre, Türkiye Cumhuriyeti, «millî, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devleti» dir.

Böyle bir devlet düzeni her alanda gerçekleştirilirken, hukuk düzeninde de değişiklikler yapılması gerekir.

O arada, Anayasamızın insana ve sosyal adalete verdiği değer göz önünde tutularak, biçimsel hukuk anlayışının ötesine geçilmeli; insan-daki hak duygusunu tatmin edici, sosyal adaletin gerçekleşmesini kolaylaştıracı bir hukuk düzeni kurulmalıdır.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti, dinamizmini, yaşama ve ilerleme gücünü, Atatürk'ün devrimcilik ilkesinden alır. Ağır işleyen, yeni atılımları ve hızlı gelişmeyi köstekleyip engelleyen, yavaşlatıcı ve tutucu bir hukuk düzeni ise, devrimci devlet kavramıyla bağdaşmaz.

Türkiye'nin hukuk düzeni, sürekli devrimciliği, yeni atılımları, hızlı ekonomik ve sosyal gelişmeyi destekleyici bir düzen olmalıdır.

Cumhuriyet Halk Partisinin, ortanın solunda bir düzen değişikliğinden amacı, Bildirgemizin «TEMEL DÜŞÜNCELER» Bölümünde anlatılan yönde bir ALTYAPI DEVRİMİ'dir. Türkiye'nin hukuk düzeni, böyle bir altyapı devriminin gerçekleşmesini kolaylaştırıcı ve hızlandırıcı nitelikte olmalıdır.

Türk halkında hak ve adalet duygusu çok köklüdür... Tarih boyunca, Türk birliği, Türk toplumunun dirliği ve Türk devletinin gücü, her şeyin üstünde adalete dayanmıştır. Halkımızın devlete bağlılığı ve saygısı, devletin adalet sağlama yeteneği ile orantılı olmuştur.

Onun için, herkesin hak duygusunu tatmin eden, sağlam ve adaletli

bir hukuk düzeni, devletimizi ve ulusal birliğimizi güçlü kılmanın da temel koşullarındandır.

★★★

HUKUK DÜZENİNDEKİ BOZUKLUĞUN SONUÇLARI

Türkiye'nin kurulu hukuk düzeni, bütün bu saydığımız ihtiyaçları karşılamaktan çok uzaktır. Aşırı ölçüde biçimseldir. Bu düzende hak aramak çok pahalıdır ve zordur. Dava sonuçlarının alınmasında, hakkın yerine gelmesinde büyük gecikmeler olmaktadır.

Bu nedenlerle, dar gelirliilerin, ezilenlerin, hakkı çiğnenenlerin, çoğu zaman, hak aramağa güçleri yetmemektedir. Onun için, daha çok ezilmekte, daha çok sömürülmektedirler.

Birçok köylülerin toprakları üzerinde haklarını isbat edememeleri, güçlü kişilerin köylülere veya devlete ait toprakları kolayca gasbedebilmeleri ve gasbı «hukukî»leştirebilmeleri, bundandır.

Hukuk düzeninin bozukluğu ve biçimselliği, adalet cihazının ağır ve pahalı işleyişi, birçok durumlarda, adetâ «hak» ve «adalet» kavramlarıyla ilişkisi olmayan «hukukî» sonuçlar ortaya çıkarmaktadır.

Geniş halk toplulukları, bu yüzden, adaletsiz bir toplumda yaşadıkları duygusuna kapılmakta, devlete küsüp yabancılaşmaktadırlar.

Gene bu yüzden, vatandaş zihninde «ihkak-ı hak» adetâ meşruluk kazanmaktadır.

Ekonomik ve sosyal düzen bozukluğuna, hukuk düzeninin bozukluğu da eklenince, asayişsizlik artmakta, yer yer, eşkiyalık ölçüsüne varmaktadır; ve, özellikle Doğu Anadolu'da, devletin kendilerine yeterli adalet ve güvenlik getiremediğini gören birçok iyiniyetli yurttaşlarımız, ağalara, şeyhlere, hattâ bazan eşkiyaya sığınmak zorunda kalmaktadırlar.

★★★

ANAYASA İLE YASALAR ARASINDA ÇELİŞKİ

Öte yanda, yasalarımızdan birçoğu, 27 Mayıs Anayasasının ve Türk toplumundaki yeni gelişmelerin gerisinde kalmaktadır.

Örneğin, Anayasa, toprak reformu yoluyla toprak mülkiyetinde adalet sağlamayı devlete kesin ödev olarak verdiği hâlde, yürürlükteki yasalar ve adalet cihazının işleyişi, toprak mülkiyetinde adaletsizliği sürdürücü, hattâ arttırıcı niteliktedir.

Anayasamız herkese sınırsız düşünce özgürlüğü, düşünce ve kanularını serbestçe açıklama ve yayma hakkı tanıdığı hâlde, bu özgürlüğü ve hakkı zedeleyen, hattâ kısan bazı yasalar halâ yürürlüktedir.

Anayasamızı öngördüğü düzenle, yasalar arasındaki bu gibi çelişkiler, hakimleri de, çoğu zaman, karar vermede olağanüstü güçlüklerle karşı karşıya bırakmaktadır.

★★★

HUKUK DÜZENİ NASIL DEĞİŞECEK?

Bu durumda, hukuk düzeninin değişmesi, Türk toplumunun önde gelen ihtiyaçlarından ve Anayasa düzenini tam olarak gerçekleştirmenin temel koşullarından biri olmuştur.

Cumhuriyet Halk Partisi, hukuk düzenini, ortanın solunda bir tutumla değiştirecektir ve Türkiye’de bir HALKÇI VE DEVRİMCİ HUKUK DÜZENİ kuracaktır. Bu düzeni kurmak üzere baş vurulacak tedbirler şunlardır :

1. Bildirgenin «Köylüye Dönük Düzen Değişikliği» başlığını taşıyan Birinci Bölümünde anlatılan tedbir ve yöntemlerle, halk kooperatifçiliği gerçekleştikçe, köylü kooperatif birliklerine bağlı sosyal sigorta sistemi içinde bir SOSYAL HUKUK SİGORTASI kurulacaktır. Köylüler, sosyal hukuk sigortası kadrosu içinde görev alacak avukatların hizmetinden ücret ödemeksizin yararlanabileceklerdir.

2. Davaların kısa zamanda sonuçlandırılmasını sağlayıcı tedbirler alınacaktır.

3. Hak aramak ucuzlaştırılacaktır.

4. Uzman hukukçularla birlikte sosyologların, iktisatçıların, tarihçilerin de katılacağı bir komisyon kurulacaktır.

Bu komisyon :

— Belirli konularda dava çokluğunun sosyal, ekonomik, kültürel veya yönetsel nedenlerini inceleyerek, toplumda bu davalara yol açan hastalıkların, düzen bozukluklarının teşhisine yardımcı olacaktır;

— Bu hastalıkların tedavisi, düzen bozukluklarının giderilmesi; toplum yapımızla ve hızlı kalkınma isterleriyle hukuk düzenimiz arasındaki çelişkilerin ortadan kaldırılması yollarını arayıp gösterecektir;

— Bütün mevzuatı gözden geçirerek, Anayasamızın öngördüğü sosyal hukuk devleti ile hukuk düzenimiz arasındaki çelişkileri sıptayacak ve bu çelişkileri gidermek üzere yapılması gerekenleri ortaya koyacaktır;

— Gerçek demokrasi ile, Anayasamızın tanıdığı sınırsız düşünce özgürlüğü ile, ve düşünce ve kanılarını serbestçe yayma hakkı çelişen hükümleri yasalarımızdan ayıklayacaktır.

Bu komisyon, çalışmalarını kısa zamanda tamamlayabilmesi için gerekli imkânlarla donatılacak, ve varılacak sonuçlara göre, hukuk düzenimizde ve mevzuatımızda yapılması gerekli değişiklikler süratle Büyük Millet Meclisine getirilecektir.

5. Hukuk dili özleştirilerek, herkesin anlayabileceği duruma getirilecektir.

6. Devlete sansür yetkisi tanıyan bütün yasa hükümleri derhal kaldırılacaktır.

7. Savcılar da hakimler gibi teminata kavuşturulacak, hakimlerin ve savcıların manevî ve maddî huzur içinde yaşayıp çalışabilmeleri sağlanacaktır.

8. Uzlaşmazlık konusu olmayan işlerin avukatlarca izlenmesi mecburiyeti kaldırılarak, vatandaş gereksiz masraflardan kurtarılacaktır.

9. «Memurin muhakematı» kurumu kaldırılacaktır.

10. Bölge idare mahkemeleri kurulacak ve bu mahkemelerin bütün üyeleri hakim niteliğinde olacaktır.

11. Çocuk mahkemeleri kurulacaktır.

12. Cezaevleri düzeltilerek, topluma daha iyi, daha yararlı insan yetiştirici kurumlar durumuna getirilecektir.

13. Cezaevlerinde, kalkınma plânının insangücü amaçlarına uygun ve sınıileşmemizi hızlandırıcı nitelikte meslek eğitimi programları uygulanacaktır.

14. Eski hükümlülerin kolayca iş bulma ve çalışma olanağı sağlanacaktır.

★★★

S O N U Ç :

Cumhuriyet Halk Partisinin kuracağı halkçı ve devrimci hukuk düzeni :

- İnsan kişiliğini ve onurunu koruyan;
- Toplum yararını kişisel çıkarların üstünde tutan;
- Adaletin hukukta da sosyal alanda da gerçekleşmesini sağlayan;
- Vatandaşın huzurunu, güvenliğini ve devlete güvenini arttıran;
- Toplumu çelişkilerden kurtarmayı kolaylaştıran;
- Bir altyapı devrimi önündeki engelleri kaldırarak, Anayasa düzeninin tam olarak gerçekleşmesini hızlandıran,

ileri bir hukuk düzeni olacaktır.

Cumhuriyet Halk Partisinin kuracağı bu hukuk düzeni, tutucu adalet yerine, Türkiye Cumhuriyeti Devletinin devrimci karakterine uygun olarak, devrimci adaleti getirecektir.

Tutucu adalet, insan düşüncesindeki gelişmelere duvar çekmeğe, toplumun bu gelişmelerden etkilenmesini önlemeğe çalışır; toplumu canlı tutacak ve ilerletecek sıhhatli değişiklikleri güçleştirir.

Devrimci adaletse, insan düşüncesindeki gelişmelere karşı, tutucu ve çıkarıcı güçler veya siyasal iktidarlar tarafından toplum çevresinde örölmek istenen duvarları yıkar; topluma hızlı değişme ve ilerleme yolunu açar.

Tutucu adalet, toplumu karanlıkta tutar; devrimci adaletse topluma aydınlık getirir.

Cumhuriyet Halk Partisinin kuracağı yeni hukuk düzeni, Türk toplumunu, devrimci adaletin sağlayacağı aydınlığa ve canlılığa kavuşturacaktır.

BÖLÜM : 13

Yönetimde düzen değişikliği

Devlet yönetimi daha iyi ve hızlı işler, halka daha iyi hizmet eder duruma getirilmedikçe, karar verme ve uygulama güçlüklerinden kurtarılmadıkça, kalkınmamız hızlandırılmayacağı ve topluma huzur gele-meyeceği gibi, herhangi bir alandaki düzen değişikliğiyle ilgili tedbirler de etkili olarak gerçekleştirilemez.

Onun için, genel düzen değişikliğinin başarılı olabilmesi, hattâ yapılabilmesi, devlet yönetiminde de düzen değişikliğine bağlıdır.

Devlet kuruculuğu ve yöneticiliği, Türk Ulusunun belirgin nitelik-lerinden biridir.

Türk Ulusu, hukuk düzeninde ve devlet yönetiminde dinamik bir toplumun ihtiyaç duyduğu, değişen dünya koşullarının gerekli kıldığı reformları yapabildiği sürece ilerleyebilmiş, güçlenebilmiştir.

Şimdi, Türk Ulusu için, devlet yönetiminde, yeni reformlar yapma zamanı gelmiş ve geçmektedir.

Yeni Türk Devletinin kurucusu olan Cumhuriyet Halk Partisi, devlet yönetiminde, sosyal ve ekonomik düzen değişikliğinin, hızlı kalkınmanın, sınaileşmenin ve demokrasiyi tam olarak gerçekleştirmenin gereği olan düzen değişikliğini de yapmağa kararlıdır.

Devlet yönetiminde düzen değişikliği aşağıdaki reformlarla ve tedbirlerle sağlanacaktır :

1. Kamu hizmeti görevlileri siyasi baskılardan kurtarılacaktır. Buna karşılık, halkın ve adalet cihazının kamu hizmeti görevlileri üzerindeki denetimi daha etkili kılınacaktır.

Böylelikle, partizanlık, iltimas, rüşvet ve halk hizmetlerinin savsaklanması daha etkili olarak önlenebilecektir.

2. Kamu hizmeti görevlileri, yalnız yetkilerini kötüye kullandıklarında değil, yetkilerini gerektiği zamanda ve yerde kullanmaktan kaçınmaları durumunda da sorumlu olacaklardır.

3. Vatandaşla doğrudan doğruya ilişki kurma durumunda olan kamu hizmeti görevlilerinin yetkileri ve sorumlulukları arttırılarak, vatandaşın işini daha çabuk görebilmeleri sağlanacaktır.

4. Devlet yönetiminde aşırı merkezçiliğe son verilecektir.

5. Uzmanlar ve teknisyenlerle belirli mevkilerde bulunan kamu hizmeti görevlileri, modern devletin ve çağdaş teknolojinin gerekli kıldığı yetkilerle donatılacaklardır. Uzmanlar, teknisyenler ve kamu hizmeti görevlileriyle iktidarda bulunan siyaset adamları arasında, daha verimli, uyumlu ve demokratik bir işbirliği düzeni kurulacaktır.

6. Kamu hizmeti görevlileriyle ilgili personel reformu derhal uygulanacaktır.

7. Devlet yönetiminde, siyasal ve yönetsel kararların ve kalkınma plânının daha kolay ve çabuk uygulanabilmesini ve carî giderlerin kısılmasını; israfın önlenmesini mümkün kılıcı reformlar ve yeniden örgütlenmeler süratle gerçekleştirilecektir.

8. Yıllardır kuruluş kanunlarından yoksun olarak çalışan bazı bakanlıkların kuruluş kanunları derhal çıkarılacaktır.

9. İktisadî devlet kuruluşları, modern ve demokratik işletmecilik anlayışına uygun olarak yeniden düzenlenecektir. Bu kuruluşların daha iyi ve verimli işlemeleri, her türlü siyasal baskıdan kurtulmaları, ekonomimize canlılık ve hız katabilmeleri, kaynak tüketir durumdan kaynak yaratır duruma geçmeleri sağlanacaktır. Bu kuruluşların yönetimi-ne ve kârına çalışanlar da katılacaktır.

10. Yerinden yönetim (mahalli idareye) daha geniş serbestlik ve maddî olanak sağlanacaktır.

Belediye, özel idare, köy idaresi gibi, yerinden yönetim kuruluşlarının halka hizmet götürme güçleri arttırılacaktır.

Merkez yönetiminin, gereksiz müdahalelerle, yerinden yönetim organlarının karar yetkilerini kısıması önlenecektir. «İdarî vesayet» yetkisi demokratik, öğretici ve yapıcı bir niteliğe kavuşturulacaktır.

Halkın, yerinden yönetimi, daha etkili olarak denetleyebilmesi sağlanacaktır.

Yerinden yönetim görevlilerini yetiştirmek ve eğitmek üzere bir meslek okulu açılacaktır.

11. Önemli bir kamu görevi yapan, köylü ile devletin ilişkilerini yürütmede büyük sorumluluklar taşıyan KÖY MUHTARLARINA DEVLETÇE AYLIK BAĞLANACAKTIR.

Köy kâtipleriyle köy korucularının da aylıkları devletçe ödenecektir.

Bu tedbirlerle, devlet, köy düzeyindeki kamu hizmetlerinin görülmesinde kendine düşen yükümlülükleri daha yeterli ölçüde üzerine almış olacaktır.

12. İller Bankasının kredileri, objektif ölçülere ve hazırlanan iş programlarına göre, adaletli olarak dağıtılacaktır.

13. Doğal felâketlere karşı, Sivil Savunma Örgütünün de yardımıyla, bir Korunma ve Yardım Plânı yapılacak; öylelikle doğal felâketler sırasında görülen yönetsel aksaklıklar ve yardım gecikmeleri veya adaletsizlikleri önlenecektir.

14. Çimento, demir ve benzeri yapı araç ve gereçleriyle, miktarı sınırlı olan hayati ihtiyaç maddeleri, gerçek ihtiyaç sahiplerine veya satıcılara, devlet tarafından, aracısız ulaştırılacaktır. Böylelikle bu gibi maddelerde dağıtım aksaklıkları, adaletsizlikleri ve karaborsa önlenecektir.

15. Yer adlarının, halktan istek gelmeksizin ve halk oyuna baş vurulmaksızın değiştirilmesine son verilecektir.

★★★

Cumhuriyet Halk Partisinin yönetimde gerçekleştireceği bu düzen değişikliği tedbirleriyle, Türkiye’de,

DAHA DEMOKRATİK
DAHA ÇOK HALKA DÖNÜK
DAHA ADALETLİ ve
DAHA HIZLI İŞLEYEN

BİR DEVLET YÖNETİMİ

kurulmuş olacaktır.

BÖLÜM : 14

Anayasa düzeni kurulurken Anayasada yapılacak değişiklikler

Cumhuriyet Halk Partisi, 1969 Seçim Bildirgesinin buraya kadar olan bölümleriyle, 27 Mayıs Anayasasında öngörülen düzeni nasıl gerçekleştireceğini ayrıntılı olarak açıklamış bulunuyor.

Bu düzen değişikliği programının uygulanmasıyla, çağımızın en ileri, en halkçı, en insancıl anayasalarından biri olan TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASASI'nın bütün hükümleri, kâğıt üstünden, TOPRAĞA, TOPLUM HAYATINA AKTARILMIŞ, CANLILIK KAZANMIŞ OLACAKTIR.

Bunu sağlamak amacına yöneldiği içindir ki, Cumhuriyet Halk Partisinin yürütmekte olduğu ORTANIN SOLU HAREKETİ, BİR ANAYASA HAREKETİDİR... Anayasayı tam olarak gerçekleştirme akımıdır.

★★★

Anayasa bütünlüğünün korunması ve Anayasa düzeninin süratle kurulması gereğine inanan Cumhuriyet Halk Partisi, Anayasamızda, kendi bütünlüğü ile ve ilkeleri ile çelişen bazı hükümler de bulunduğu düşüncesindedir.

— Örneğin, Anayasada, orman suçlarıyla ilgili olarak yer alan bir hüküm, Anayasanın bütünlüğüne ve ruhuna aykırı düşmektedir. Cumhuriyet Halk Partisi, orman varlığımızı koruma amacını gerçekleştirmeye, gene Anayasada öngörülen sosyal ve ekonomik reformların ve tedbirlerin yeterli olduğu kanısındadır.

— Belirli bazı suçlarla ilgili olarak çıkarılabilecek afların sonuçlarını sınırlayan bir hüküm de devletin ve toplumun temel düzenini belirleyen bir belgede yer almamalıdır.

— Bazı yüksek yargı organlarına üye seçimiyle ilgili bir Anayasa hükmünün yersizliğini ve aksaklığını zaman ortaya çıkarmıştır.

★★★

Bu nedenlerledir ki, Cumhuriyet Halk Partisi, Anayasa'da, onun bütünlüğüne zarar vermeyecek, tersine, Anayasamızı kendi içinde daha tutarlı kılacak aşağıdaki değişikliklerin yapılmasını gerekli görmektedir :

1. Anayasanın 131'inci maddesinde yer alan ve orman suçları için genel af çıkarılamayacağını belirten hüküm kaldırılmalıdır.

Türkiye'de düzen bozukluğunun acısını en çok duyanlar arasında orman köylüleri gelir.

Bu düzen, orman köylülerini, barınabilmek, ısınabilmek, yaşayabilmek için orman varlığına zarar vermeğe adetâ zorlamaktadır.

Bu düzen değişmedikçe, orman varlığımızı koruyabilmenin, olağanüstü tedbirlere başvurmadan başka bir yolu görülemiyordu.

Böyle bir çaresizliğin sonucu olaraktır ki, Anayasamıza «orman suçları için genel af çıkarılamaz» hükmü konulmuştu.

Fakat bu hüküm bile orman suçlarını önleyememiştir.

Anayasamız, devlete, yalnız ormanların korunmasını değil, orman köylülerinin kalkındırılması ödevini de vermiştir.

Bu ödev yerine getirilirse, orman köylüleri geçimlerini sağlayabilir, rahat yaşayabilir duruma gelirlerse, orman suçları zaten işlenmez olur.

Devlet köylüyü korursa, köylü de ormanı korur.

Cumhuriyet Halk Partisi, Seçim Bildirgesinin «İNSANCA BİR ORMAN DÜZENİ» başlıklı bölümünde, orman köylüsünü kalkındırmanın, yaşayabilmek için ormana karşı suç işlemeğe mecbur olmaktan kurtarmanın yollarını göstermiştir. Böyle bir düzende, ormanı, köylünün rızkını kesen değil, rızkını veren bir kaynak durumuna gelecektir. O zaman hiç bir orman köylüsünün eli, ormanı tahribe varmayacak, köylüler, ormanları, bu bozuk düzende koruyabildiğinden çok daha iyi koruyacaklardır.

İnsanlığa karşı, topluma karşı en ağır suçları işleyenler bağışlandığı, insan öldürüp kesenler affedilebildiği halde, yaşayabilmek için ağaç kesenlerin suçunu, bağışlanmaz, affedilmez bir suç saymak doğru değildir, adaletli değildir.. Hele böyle bir hükmün yeri, Anayasa olmamalıdır.

Onun için, Cumhuriyet Halk Partisi, iktidara geldiğinde, bir vandan orman düzenini değiştirecek, ormanda insanca bir düzen kurup orman köylülerini refaha ulaştıracak tedbirleri derhal almağa başlarken, bir yandan da, Anayasadan, orman suçlarının affedilemeyeceğine dair hükümü çıkartmak üzere Türkiye Büyük Millet Meclisine baş vuracaktır.

2. Anayasanın 68'inci maddesinde yer alan ve belirli bazı suçlarla ilgili afların sonuçlarını sınırlayan hüküm de Anayasadan çıkarılmalı, böyle sınırlamalar, Türkiye Büyük Millet Meclisinin takdirine bırakılmalıdır.

3. Anayasanın 143 ve 145'inci maddelerine göre, Yüksek Hakimler Kurulu ile Anayasa Mahkemesinin bir kısım üyeleri Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosu tarafından seçilmektedir. Uygulama, bu seçim yolunun sakıncalarını ortaya çıkarmıştır :

— Seçimler bazan aylarca uzamakta, o yüzden bu yüksek yargı organlarında boşalan kadrolar zamanında doldurulamamaktadır.

— Tamamiyle siyaset üstü kalması gereken bu kurumların bir kısım üyelerinin seçimi, ister istemez, bir siyasal mücadele konusu olmaktadır.

Bu sakıncaları gidermek üzere, Anayasanın 143 ve 145'inci maddelerinde değişiklik yapılarak, Yüksek Hakimler Kurulunun ve Anayasa Mahkemesinin bir kısım üyelerinin Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosu tarafından seçilmesini gerekli kılan hükümler kaldırılmalıdır.

BÖLÜM : 15

Yeni bir döneme girerken : AF

Cumhuriyet Halk Partisinin buraya kadar açıklanan DÜZEN DEĞİŞİKLİĞİ PROGRAMI uygulanmakla, Türk toplumu için karanlık ve sıkıntılı, adaletsiz ve verimsiz bir dönem kapanmış, aydınlık ve ferah, adaletli ve verimli bir dönem, insanca ve mutlu bir dönem başlamış olacaktır.

Bu yeni döneme girerken, halk, bozuk düzenin zincirlerinden, maddi ve mânevi yüklerinden, mümkün olduğu kadar kurtarılmalıdır.

Bunu sağlamak üzere, Cumhuriyet Halk Partisi, iktidara geldiğinde, yeni düzeni kurmak için harekete geçerken, aşağıdaki tedbirleri de alacaktır :

1. Türk toplumunda bugüne kadar işlenen suçların büyük çoğunluğunun düzen bozukluğundan, düzendeki adaletsizliklerden, insanla çevre, insanla toplum, insanla devlet arasındaki yabancılaştırmalar ve ya düşünce özgürlüğünü kısıcı yasalardan ileri geldiği göz önünde tutularak, Cumhuriyet Halk Partisinin Düzen Değişikliği Programı uygulanmağa başlarken, bozuk düzenin doğurduğu suçlar için bir GENEL AF ÇIKARILACAKTIR.

Cumhuriyet Halk Partisi, orman suçlarının ve bütün siyasal hükümlülerin de bu afdan tam olarak yararlanabilmeleri için, 14'üncü Bölümde anlatıldığı gibi Anayasa değişiklikleri yapmak üzere girişimde bulunacaktır.

Genel af, Cumhuriyet Halk Partisi 1969 Seçim Bildirgesinin bu Bölümünün başında yayınlandığı güne kadar işlenmiş suçları kapsayacaktır.

2. CHP'nin öngördüğü İNSANCA ÇALIŞMA DÜZENİ kurulurken, çalışanlar, eski düzenin ceza yüklerinden kurtarılabilmelidir. Memurlarla, öğretmenler ve işçilere verilmiş disiplin cezaları kaldırılacaktır.

3. Bozuk ve adaletsiz bir toplum ve eğitim düzenine karşı gençliğin son yıllardaki tepkisi, yer yer ve zaman zaman sert olmuş, yasa sınırları dışına çıkmıştır. Fakat bunda, çaresizlik duygusunun ve gençlik çağının etkisi olduğu kadar, gençlerin iyiniyetli heyecanını, içten duygularını ve haklı tepkilerini kendi siyasal amaçlarına âlet etmeğe kalkışan bazı kışkırtıcıların da rolü olmuştur.

Toplum ve eğitim düzenini temelinden değiştirirken, tüm gençlere de gölgesiz bir gelecek sunulmalıdır.

Bu amaçla, son yılların gençlik hareketleri dolayısıyla haklarında okuldan çıkarılma cezası verilmiş olan gençlerin öğrenimlerin devam edebilmeleri sağlanacak, bu gençler hakkındaki her türlü kovuşturma durdurulacaktır.

4. Bozuk düzende köylülerin çoğunluğu kredi alamamakta, alabilenlerin de büyük bölümü, verimli çiftçilik yapmalarına, yeni girişimlerde bulunmalarına asla yetmeyecek, hiç bir işe yaramayacak kadar az kredi almaktadırlar.

Bu kadar yetersiz kredi ile, köylü, verimini ve kazancını arttıramadığı için, banka borcunu ödeyebilecek güce de bir türlü erişememektedir. O yüzden ya tefecilere borçlanmakta veya süresi dolduğu zaman bir yerden borç para bularak banka borcunu kapatmakta ve yeniden kredi almaktadır. Bu durumda köylü, gitgide artan borç ve faiz yükünün altında ezildikçe ezilmektedir.

Cumhuriyet Halk Partisi, 1969 Seçim Bildirgesinin Birinci Bölümü olarak açıkladığı «KÖYLÜYE DÖNÜK DÜZEN DEĞİŞİKLİĞİ»ni, bu düzen değişikliğinin gereği olan toprak reformunu, çok yönlü kooperatifçiliği ve adaletli kredi rejimini uygulamaya başlarken, yoksul köylüyü bugünkü bozuk düzenin ayak bağlarından, borç ve faiz yüklerinden, imkân ölçüsünde kurtarmağa kararlıdır.

Bu amaçla ,

- Cumhuriyet Halk Partisi iktidara gelir gelmez, Ziraat Bankasına borcu 500 liraya kadar olan bütün köylülerin borçları bağışlanacaktır. Böylece, 1.200.000 çiftçi ailesi ağır bir borç yükünden kurtarılacak ve bu borçların karşılığı, Cumhuriyet Halk Partisi Hükümetinin hazırlayacağı ilk bütçeden, Ziraat Bankasına ödenecektir.
- Toprak reformu gereği olan toprak dağıtımının veya çok yönlü kooperatifçiliğin başladığı yerlerde, Ziraat Bankasına borçları 2.000 liranın altında olan dar gelirli 1 milyon 350 bin çiftçi ailesinin borçları ise faizsiz taksitlerle bağışlanacaktır.

BÖLÜM : 16

Düzen değişikliği programının gerektirdiği KAYNAKLAR

Cumhuriyet Halk Partisinin Düzen Değişikliği Programını kısa sürede gerçekleştirebilmek, büyük ölçüde, Türkiye'nin insan, doğa ve sermaye kaynaklarının geliştirilmesine ve daha iyi kullanılabilmesine bağlıdır.

Türkiye'de köylüye dönük düzen değişikliğinden, ormanda insanca düzenin kurulmasına; büyük ve bağımsız sanayi toplumuna geçişten, eğitimde çağdaş ve halkçı düzenin gerçekleştirilmesine; Doğu kalkınmasından, insanca bir çalışma düzeninin getirilmesine kadar Seçim Bildirgemizde öngörülen reformların, atılımların ve düzen değişikliklerinin büyük bir kısmı kurumsal değişiklikleri yaparak, gerekli yasaları çıkarak ve yönetsel tedbirleri zamanında ve yerinde alarak başarılabilecektir. Öngörülen düzen değişikliklerinden bir kısmı ise yeni ve ek kaynaklara ihtiyaç göstermek şöyle dursun, yeni kaynaklar yaratacak nitelikte düzen değişiklikleridir. Bununla beraber, başta toprak reformu, hızlı sınaileşme, doğu kalkınması ve eğitim reformu olmak üzere öngörülen atılımların bir kısmı, hiç olmazsa başlangıç yıllarında yeni kaynaklara ihtiyaç gösterecek ve bu kaynakların yaratılması için ekonomik, sosyal ve siyasal alanda bazı güçlüklerin yenilmesi gerekecektir.

Türk halkını yoksulluktan kurtaracak, Türkiye'yi güçlü ve sınaileşmiş bir ülke haline getirecek, adaletli ve verimli bir düzenin gerçekleştirilebilmesinde kısıtlı çekilecek başlıca üç kaynak şunlardır :

1. Yetişkin insan gücü,
2. Dış ödeme imkânları,
3. Yurtiçi tasarruflar.

Bu kaynaklar konusunda bugün karşılaşılan kısıtlı ve yetersizlikler, gelişmemizi sınırlayan üç önemli «darboğazı» yaratmaktadır. Bunların

da temelinde yatan kurumsal yetersizlikler ve düzen bozuklukları, Türkiye'nin içine düştüğü çıkmazı ve geri kalmış olmasının nedenini açıklayabilecek niteliktedir.

Bugünkü bozuk düzende, özellikle Adalet Partisi iktidarının elinde, dar boğazları aşmak ve Türkiye'yi hızla kalkındırıp, Türk halkını refaha kavuşturmak mümkün olmamaktadır. Çünkü, bu düzende, yukarıda sözü edilen «kaynaklar» bakımından imkânlarımız ihtiyaçlarımızın her gün biraz daha fazla gerisinde kalmakta ve her üç alanda da «açık» larımız giderek büyümektedir.

CHP, ortanın solunda bir tutumla, Türkiye'de insanca bir düzeni kurabilmek için gereken kaynakları kısa sürede sağlamak üzere her türlü tedbiri almaya kararlıdır.

I. YETİŞKİN İNSANGÜCÜ İHTİYACI EĞİTİMDE DÜZEN DEĞİŞİKLİĞİ YAPILARAK SAĞLANACAKTIR

Türkiye'nin hızla kalkınmasında ve gerekli düzen değişikliklerinin gerçekleştirilmesinde karşılaşılabilecek en önemli güçlük gerekli alanlarda yeterli sayı ve nitelikte insangücünün elde edilmesidir. Bugünkü bozuk eğitim düzeni ile Türkiye'nin insangücü açıkları kapatılamaz. Nitekim, yetişkin insangücü açıkları ve dengesizliği her yıl biraz daha artmakta, sayı yetersizliğine kalite yetersizliği eklemektedir.

CHP. Seçim Bildirgesinin «Çağdaş ve Halkçı Eğitim Düzeni» bölümünde açıklanan tedbirler, reformlar ve yeni atılımlarla, Türkiye'nin yetişmiş insangücü ihtiyacı kısa zamanda karşılanabilecektir. Genellikle üretime ve mesleğe yönelmiş eğitime ağırlık vererek ve yetişkinler için iş başında eğitim, meslek içi eğitim ve sürekli eğitim ilkelerini ve programlarını yaygın biçimde uygulayarak bu sorunun çözümü hızlandırılabilecektir.

Yoksul ailelerin, köylü ve işçilerin çocuklarına eğitimin her basamağında kendi yeteneklerini geliştirme olanakları devlet desteği ile sağlanarak, kalkınma amaçlarına uygun bir eğitim politikası uygulanarak, bugün yetenekleri ve üretim güçleri yeterince değerlendirilemeyen milyonlarca çocuğun ve gencin çağdaş koşullara ve kalkınma isteklerine uygun eğitim görmesi sağlanacak, böylece Türk toplumu büyük bir gelişme potansiyeline kavuşmuş olacaktır.

Eğitimde böyle bir düzen değişikliğinin sağlayacağı olumlu sonuçlar, halkımızı daha üretken ve daha verimli kılacağı için eğitim alanındaki atılımlarımız, bir süre sonra, kalkınmanın ve düzen değişikliği prog-

ramımızın gerçekleşmesi bakımından gerekli maddî kaynakların daha kolay sağlanmasına da yol açacaktır.

II. HIZLI VE DERİNLİĞİNE SINAİLEŞME VE ÇEŞİTLİ ALANLARDAKİ DÜZEN DEĞİŞİKLİKLERİ DIŞ ÖDEME İMKÂNLARINI GENİŞLETECEKTİR

Türkiye'nin kalkınma hızını sınırlayıcı en önemli dar boğazlardan biri olan «döviz kıtlığı», yani dış ülkelerden makine, donatım ve ham madde satınalma gücümüzün yetersizliği, bugünkü düzende ve özellikle AP iktidarının uyguladığı yanlış ve yetersiz tedbirlerle asla önlenemez. Tersine, dış ödemelerdeki dengesizlikler, son yılların uygulama sonuçlarının da açıkça gösterdiği gibi, bu yanlış tutumun ve bu çarpık düzenin kaçınılmaz bir sonucu olarak her yıl biraz daha artmaktadır.

Böyle bir temel dengesizliğin belirli bir süre içinde ortadan kaldırılabilmesi, birtakım yüzeysel tedbirlerle ya da korkak ve beceriksiz bir politika izlemekle değil, Seçim Bildirgemizin ilgili bölümlerinde açıklanan bazı alt-yapı devrimlerini gerçekleştirerek ve köklü tedbirleri cesaretle alarak mümkün olacaktır.

Toprak reformu ile insan - toprak ilişkileri değiştirildiğinde ve bunun yanı sıra çok yönlü bir kooperatifçilik hareketi ile ve kredi düzenindeki değişikliklerle tarımsal üretim artışlarının artışlarına hız kazandırıldığı zaman, Türkiye'nin dış ülkelere satabileceği tarım ürünleri miktar olarak da çeşit olarak da çoğalacaktır. Ayrıca, bu sayede buğday ithal eden bir ülke olmaktan çıkmakla tasarruf edeceğimiz dövizler de sermaye malları sağlamada dış ödeme gücümüzü arttıracaktır.

Öte yandan, tarımda üretkenlik artırıp köylünün eline fazla para geçtikçe, geniş bir pazara hitap eden endüstrilerin kurulması daha kârlı hâle gelecek ve hızlanacak, hem de tarımda yaratılan gelir fazlasının sınaileşme hareketine daha büyük ölçüde ve daha düzenli olarak katkıda bulunması mümkün olacaktır.

Bu gelişmelerin sonucu olarak, Türkiye kısa bir süre sonra dış ülkelere sanayi mamûlleri satan bir ülke hâline gelecektir. Doğu kalkınması ile ilgili programımız uygulandıkça, bu bölgedeki ihracat potansiyelimiz gelişecek ve resmî kurumların döviz gelirleri artacaktır.

Ayrıca, bankacılık ve kredi düzeninde, dış ticaret düzeninde yapılacak değişikliklerle ve Bildirgede alınacağı belirtilen başka tedbirlerle Türkiye'nin ihracatı artacak, ihracattan elde ettiği gelirlerin yurt dışına kaçırılması önlenerek, ithalat daha ölçülü ve daha düzenli duruma getirilerek döviz kayıplarına son verilecektir. Ticaret hadleri Türkiye'nin

lehine değiştirilecektir. Doğal kaynaklar ve yabancı sermaye kaynaklarında ulusal bir politika izlenerek yabancıların getirdiğinden çok götürmelerine ve yurdumuzu sömürmelerine engel olunacaktır.

Böylece Türkiye, en geç beş yıl içinde dış yardıma muhtaç bir ülke olmaktan kurtarılmış olacaktır.

III. FİNANSMAN KURUMLARINDA VE VERGİ ALANINDA REFORMLAR YAPILARAK VE DEVLET YÖNETİMİNDE İSRAF ÖNLENEREK İÇ FİNANSMAN KAYNAKLARI GENİşLETİLECEKTİR.

Kalkınmada iç finansman güçlüğü, özel girişimde sermaye veya kredi kıtlığı, devlet kesiminde ise bütçe kaynaklarının yetersizliği biçiminde kendini gösterir. Son yılların uygulama sonuçları da ortaya çıkarmıştır ki, Türkiye'nin bozuk düzeninde, özellikle AP yöneticilerinin elinde, hızlı kalkınmamızın gerektirdiği iç finansman kaynakları yaratılamamaktadır. Bütçe açıkları her yıl büyük bir hızla artmakta, finansman kaynaklarını ekonomimizin çeşitli kesimleri arasındaki dağılımı yıldan yıla bozulup verimsiz ve adaletsiz ölçüleri ulaşmaktadır.

CHP, Seçim Bildirgesinde açıkladığı verimli ve adaletli düzeni gerçekleştirdikçe, kaynak israfı önlenecek, iç finansman güçlükleri azalacak ve hızlı kalkınmanın gerektirdiği maddi kaynakların sağlanması kolaylaşacaktır.

Bu amaçla alınacak tedbirlerin bir kısmını aşağıda açıklıyoruz:

Toprak Reformunun Finansmanı :

1. Toprak Reformu, aslında Türkiye'nin toprak varlığının daha rasyonel ve daha verimli kullanılmasını sağlayacak bir yeniden düzenleme işlemidir. Bu nedenle toprak reformu programının gerçekleştirilmesi için reel anlamda bir kaynak ihtiyacı, yani bir yatırılabilir fon ayrılması gerekli değildir. Sadece, transfer ödemeleri niteliğinde bir iç finansman sorunu ve o da uygulamanın ilk yıllarında söz konusu olacaktır.

2. Toprak Reformu, bir ölçüde kendi kendini finansman edecektir.

3. Toprak Reformu bir yılda yapılmayıp, en az on yıllık bir süre içinde gerçekleştirilecektir. Ayrıca, ödemeler on yıllık taksitlere bağlanabileceğine ve son kamulaştırma işlemleri de on yıl sonra yapılacağına göre, kamu kesiminin ödeme plânı yirmi yıllık bir süreye yayılmış olacaktır.

4. Toprağın gerçek değerü ile vergileme değerü birleştirilecek ve

böylece büyük toprak sahiplerinin toprak reformunun finansmanına katkıda bulunmaları sağlanacaktır.

5. Büyük toprak sahipleri, kamulaştırılan topraklarının bedelini sınaî tesislere yatırmaya razı olurlarsa, kendilerine bazı kolaylıklar ve avantajlar sağlanacaktır. Böylece, toprak reformunun finansmanı için kullanılan kaynaklar bir ölçüde hızlı sınaileşmeyi destekleyecek yönde kullanılmış olacaktır.

6. Yapılması öngörülen vergi reformundan elde edilecek kamu gelirleri artışlarının bir kısmı toprak reformunun finansmanında kullanılacaktır.

7. Kamulaştırma bedelleri ekonomik açıdan bir transfer ödemesi olduğu için toprak reformunun finansmanında bir ölçüde iç istikraz yoluna da gidilebilecektir.

8. Toprak Reformunun uygulandığı bölgelerde üretimde önemli artışlar meydana geleceği için, birinci dönemin sonundan itibaren daha çok sayıda çiftçi ödeme gücüne kavuşacak ve dolayısıyla ondan sonraki dönemlerin finansmanı kolaylaşacaktır.

Kredi ve Dış Ticaret Düzeninde Yapılacak Değişikliğin Yaratacağı İmkân ve Kaynaklar :

Kooperatiflerin desteklenmesi, geniş ve ölçülü bir halk kesiminin yararlanması ve Doğunun kalkındırılması için gerekli finansman kaynaklarının önemli bir kısmı dış ticaret düzeninde ve kredi düzeninde yapılacak değişikliklerle sağlanacaktır. Şöyle ki:

1. Bugün bankalar sisteminin yarattığı toplam kredi hacmi 30 milyar liraya ulaşmıştır. Bunun, yaklaşık olarak 18 milyar lirası ticarî kredilerdir ve bunun da 7 ilâ 8 milyar lirası örgütlenmemiş kredi piyasasına, yani tefecilere verilmektedir. Tarım kredilerinin de kendi içinde dağılımı son derece adaletsiz ve verimsizdir. Bugünkü kredi düzeninin bu dengesiz ve adaletsiz dağılımı düzeltildiği zaman, CHP olarak desteklemeyi öngördüğümüz kesimlerin finansmanı için gerekli kaynaklar büyük ölçüde karşılanmış olacaktır.

2. Bugün bir vurgun düzeni haline getirilen dış ticarette ithalatçılar çok aşırı kârlar elde etmektedirler. Yapılacak düzen değişiklikleriyle bu kârların çok önemli bir kısmı halkın, kooperatiflerin veya sanayicilerin eline geçecek ve verimli yatırım alanlarına yönlendirilebilecektir.

3. Bugün lüks konut yapımına giden kaynaklar sosyal konuta ve sınaî yatırımlara aktarılacaktır.

4. Sendikaların, yardımlaşma kurumlarının ve köylü kooperatiflerinin yeni düzende kaynak yaratma güçleri artacak ve bunların yaratacağı kurumsal tasarruflarla büyük yatırım imkânları elde edilmiş olacaktır.

5. Bütün toplumu kapsayan sosyal güvenlik düzenine geçildikçe, sosyal sigortaların yaratabileceği yatırılabılır kaynaklar her yıl artacak ve milyarlarca lirayı bulacaktır.

Bütçe ve Vergi Reformu İle Sağlanacak Kaynaklar .

Diğer düzen değişiklikleri yanında DEVLET BÜTÇESİ'nde yapılacak reform ile köklü bir vergi reformunun sağlayacağı yeni finansman imkânları da önemli ölçülerde olacaktır. Bu amaçla :

1. Devlet bütçelerinin hazırlanmasında tasarruf ilkesine önem verilecek; pahalı devlet yönetimine son verilecek ve kısır harcamaların artışı kesin olarak önlenecektir. Bu yoldan sağlanabilecek harcamaların milyarlarca lirayı bulacağı hesaplanmaktadır. Bu imkânlar verimli alanlarda yatırıma yöneltilecektir.

2. Gösteriş amacıyla yapılan yatırımlar önlenecek; bu fonlar halkın gerçek ihtiyaçlarına cevap verecek alanlara aktarılacaktır.

3. Kamu fonlarının, devlet bütçesi veya kamu iktisadî kuruluşları kanalıyla besleme özel sektör yaratmak için kullanılması kesin olarak önlenecektir. Bugün, vergi bağışıklıkları ve indirimleri tanıyarak ya da teşvik fonları dağıtarak bir kısım özel sektöre devlet kesesinden dağıtılan malî imkânların miktarı yılda 1,5 milyar lirayı bulmaktadır. Bu kaynaklar kalkınmamıza gerçekten katkıda bulunacak alanlara, halk ve kooperatif kesimini destekleyecek biçimde ve öncelikle Doğu kalınmasını sağlamak amacıyla aktarılacaktır.

4. Kamu iktisadî kuruluşlarının yeniden düzenleme çalışmaları hızlandırılarak, bu kuruluşların kaynak yaratma gücü arttırılacak ve bu kaynakların verimli alanlara yatırılması sağlanacaktır.

5. Adaletli bir vergi reformu yapılarak, varlıklılardan daha çok vergi ödemesi sağlanacaktır. Vergi kaçırmanın bütün yolları tıkanarak ve vergi idaresi etkin hale getirilerek devletin vergi gelirleri büyük ölçüde arttırılacaktır.

Tarım gelirlerinde, arsa ve lüks konutta, gösteriş amaçlı harcamalar da ve benzeri alanlarda, bilinen vergileme potansiyeli âdil ölçüler içinde değerlendirildikçe, hem devletin yatırım gücü ve halk kesimini destekleme olanakları büyük ölçüde artacak, hem de ekonomimizde kaynak ve

gelir dağılımının çarpıklığı düzelecek, iç ve dış ekonomik dengenin sağlanması kolaylaşacaktır.

S O N U Ç :

Özet olarak sıralanan bu gibi reform ve tedbirlerle :

— KALKINMANIN TEMEL UNSURLARINDAN OLAN İNSANGÜCÜ KAYAĞI ÇOK DAHA YETERLİ ÖLÇÜ VE BİÇİMDE DEĞERLENDİRİLMİŞ;

— DIŞ FİNANSMAN İMKÂNLARIMIZ ÇOK GENİŞLEMİŞ;

— TARIMDA VE SANAYİDE ÜRETİM VE KAYNAK YARATMA GÜCÜ BÜYÜK ÖLÇÜDE ARTTIRILMIŞ;

— İÇ TASARRUFLARDA BÜYÜK GENİŞLEMELER SAĞLANMIŞ;

— VERGİ VERİMİ ÇOK YÜKSELTİLMİŞ;

— KAMU HARCAMALARINDA İSRAF ÖNLENEREK VERİMLİ YATIRIMLARA YÖNELTİLEBİLECEK KAYNAKLARIN HACMİ BÜYÜMÜŞ;

— MİLYARLARCA LİRALIK KREDİ KAYNAĞININ, ÜRETİMİ VE SOSYAL ADALET İÇİNDE GELİŞMEYİ HIZLANDIRICI YÖNDE KULLANILMASI;

gerçekleşmiş olacaktır.

Böylelikle, dar ve orta gelirli halka hiç bir yeni fedakârlık yüklenmeksizin, hattâ bu halk topluluklarının omuzlarındaki yük bir ölçüde hafifletilerek, Cumhuriyet Halk Partisinin DÜZEN DEĞİŞİKLİĞİ PROGRAMI'ni uygulamak için ihtiyaç duyulan yeni kaynakları sağlamak ve kaynak dağılımında bu bakımdan gerekli düzenlemeleri yapmak mümkün olacaktır.

BÖLÜM : 17

Ortanın Solunda Düzen Değişikliği

Programı'nın Dayandığı

Temel Düşünceler

— I —

BU DÜZEN BOZUKTUR

Türkiye'nin bugünkü düzeni, halktan yana olmayan, Anayasa kurallarına uymayan, çağ dışı bir düzendir.

Türkiye'nin bu bozuk düzeninde kalkınma çabaları çok verimsiz kalmakta, büyük halk topluluklarınca katlanılan fedakârlıklar boşa gitmektedir. Ekonomide sürekli bir canlılık ve gelişme, köklü ve güçlü bir sınaileşme sağlanamamaktadır. Kısa süreli veya aldatıcı gelişme atılımlarından sonra, ekonominin nefesi kesilmekte, toplum yapımızı sarsan, siyasal bunalımlara yol açan zorluk ve duraklama dönemlerine girilmektedir.

Bu bozuk düzende halk çoğunluğu yoksul kalmakta, gelirler ve varlıklar arasındaki uçurum toplumu bölecek, şiddetli gerilimler yaratacak ölçülere varmaktadır.

Bu bozuk düzen yüzünden, Türkiye ile gelişmiş ülkeler arasındaki açıklık da gitgide büyümektedir.

Bu bozuk düzende kıt kaynaklarımız israf edilmekte, yabancı sömürsü ve Türk ekonomisinin dışa bağılılığı artmaktadır. O yüzden, ulusal bağımsızlığımız da yıpratılmaktadır.

Hele bu bozuk düzene sahip çıkan, plân disiplini sağlayamayan, kaynakları sorumsuzca harcayan ve bir avuç güçlünün çıkarını halkın

yararından önde gözeten bir sağcı iktidarın, Adalet Partisi iktidarının elinde, Türkiye'deki düzen bozukluğu daha çok ve daha çabuk kendini göstermektedir.

Adalet Partisi iktidarının son iki yılında, Türkiye'nin sınılaşma hızında, ihracat gelirinde, para değerinde başlayan ve giderek kaygı verici ölçülere varan düşüş; birçok önemli yatırımlarda görülen büyük gecikmeler; başta köylüler olmak üzere geniş halk kütlelerinin geçim sıkıntısına düşmesi; pahalılığın ve sosyal adaletsizliğin artması; dış borçlanma koşullarının ağırlaşması ve yabancı sermayenin getirdiğinden gitgide daha çoğunu ülkemizden alıp götürmesi, bu gerçeğin gözle görülür, elle tutulur belirtileridir.

İktidar değişikliği yetmez

Bu durumun düzelmesi için iktidar değişikliği gereklidir ama yeterli değildir.

İktidarın değişmesi, daha sorumlu bir partinin iktidara geçmesi bu tehlikeli gidişi yavaşlatabilir, belki bir süre için durdurabilir. Fakat bütün bütüne önleyemez.

- Bu tehlikeli gidişi önleyebilmek, ekonomide gerçek ve hızlı bir gelişme sürecine girebilmek için;
- Kaynaklarımızı ve Türk halkının yapıcı ve yaratıcı gücünü tam değerlendirebilmek için;
- İnsan kişiliğinin gelişmesi önündeki bütün engelleri kaldırabilmek, halkı yoksulluktan kuratarabilmek ve herkesi insanca yaşama olanağına kavuşturabilmek için;
- Toplumun tümünde sosyal adaleti gerçekleştirebilmek, toplum yapımızı ve demokrasimizi güçlendirebilmek için;
- Bir avuç insanın halkımızı ve yabancıların ülkemizi sömürmelerine son verebilmek, ulusal bağımsızlığımızı sağlam ekonomik ve sosyal temellere dayandırabilmek için;
- Bağımsız ve büyük sanayi toplumuna geçişi sağlayabilmek için;

TÜRKİYE'NİN DÜZENİ 1961 ANAYASASI DOĞRULTUSUNDA DEĞİŞMELİDİR.

— II —

DÜZEN DEĞİŞİKLİĞİ DEMOKRATİK REJİM İÇİNDE GERÇEKLEŞTİRİLEBİLİR

Cumhuriyet Halk Partisi, Türkiye'nin bugünkü bozuk düzenini değiştirmeye kararlıdır.

1961 Anayasasının da gereği olan bu DÜZEN DEĞİŞİKLİĞİNİN SİYASAL REJİM DEĞİŞİKLİĞİYLE İLGİSİ YOKTUR.

Türkiye'nin siyasal rejimi çok partili demokrasidir.

Cumhuriyet Halk Partisi Türkiye'ye bu siyasal rejimi getiren partidir ve bu rejimi korumağa, yaşatmağa; yapacağı bütün devrimleri, bütün reformları ve bunlardan meydana gelecek olan düzen değişikliğini, demokratik rejimin kuralları içinde gerçekleştirmeye kararlıdır.

Kaldı ki, DEMOKRASİNİN YAŞAMASI VE KÖKLEŞMESİ DE BÖYLE BİR DÜZEN DEĞİŞİKLİĞİNİN GERÇEKLEŞMESİNE BAĞLIDIR.

27 Mayıs 1960'da çıkmaza saplanan demokrasi denemesi, Türkiye'nin ekonomik ve sosyal düzeni değişmeden demokrasinin sürekli olmayacağını, kökleşip yaşayamayacağını açıkça göstermiştir.

HALKA DÖNÜK BİR DÜZEN DEĞİŞİKLİĞİ DEMOKRASİ için, DEMOKRASİ DE HALKA DÖNÜK BİR DÜZEN DEĞİŞİKLİĞİ için GEREKLİDİR.

Türk halkı devrimcidir

Türkiye'de bazı kimseler demokratik rejim içinde düzen değişikliği yapılamayacağı, çünkü halkın devrimci olmadığı veya olamayacağı, kendi yararına bir düzen değişikliğini desteklemeyeceği kanısındadırlar.

Cumhuriyet Halk Partisi, bu kanının kesinlikle karşısındadır. Yalnız demokrasiye bağlılığı dolayısıyla değil, halka inancı dolayısıyla da karşısındadır.

Bazı çıkarıcı veya tutucu çevrelerin Cumhuriyet döneminde yapılan devrimler karşısındaki tutumuna bakıp da, Türk ulusunun devrimci olmadığını ve olmayacağını düşünmek, yanlıştır.

Türkiye'de şimdiye kadar yapılan devrimlerin çoğu, daha çok üst yapı ile, yani siyasal ve yönetsel kurumlarla, örgütlenmelerle, davranışlarla ve törelerle ilgili devrimlerdir. Bunlar hiç kuşkusuz gerekiydiler. Fakat, halkın ekonomik ve sosyal durumunda köklü değişiklikler meydana getirmedikleri, alt-yapıyı bütünüyle ve yaygın olarak değiştiremedikleri için, yetersiz kalmışlardır.

Türkiye'de yapılması gereken asıl devrim, gerçek devrim, alt-yapı devrimidir. Yani, üretim ilişkilerini yeniden düzenleyen ve ekonomik güce el değiştiren devrimdir.

Ülkemizde şimdiye kadar çalışma düzeni dışında bu anlamda bir devrim yapılmadığı için, halkın böyle bir devrime karşı olduğu iddiası yanlış, temelsizdir.

Üstelik, üst-yapı ile alt-yapı arasında tutarlık ve uyum sağlanmadıkça, geniş halk topluluklarının, kendi ekonomik ve sosyal durumlarında köklü bir değişiklik yapmayan üst-yapı devrimleri karşısında bir ölçüde ilgisiz kalmalarını, hattâ tepki göstermelerini kınamak da, haksızdır.

Kaldı ki, şimdiye kadar böyle bir tepki de, halktan değil, bir kısım güçlü çıkar çevrelerinden, üst-yapı devrimleriyle durumu bir ölçüde sarılanlardan veya tutuculardan gelmiştir.

Halk, alt-yapı devrimleri istemektedir

Türk halkının bir alt-yapı devrimini reddettiği veya reddedeceği, böyle bir devrime tepki gösterdiği veya göstereceği yolunda, tek bir belirtir, tek bir tanıt yoktur.

Tersine, alt-yapıyı halk yararına etkileyebilecek, geniş halk topluluklarının durumunu bir ölçüde iyileştirebilecek reformları halk derhal benimsemektedir. Bunlara dört elle sarılmaktadır. Örneğin, Cumhuriyet Halk Partisi iktidarları sırasında, toplu sözleşme ve grev haklarıyla çalışma düzeninde; işçilere uygulanan sosyal sigortalarla sosyal güvenlik düzeninde; çıkarılan çeşitli kanunlarla bir ölçüde vergi düzeninde yapılan yenilik veya değişiklikleri, halk, başındanberi desteklemiştir.

Şimdiye kadar aydınlar, haksız olarak, halkın devrimleri hazmedemediğini sanmışlardır. Oysa, hazmedememek şöyle dursun, halk, şimdiye kadar yapılan devrimleri azımsamıştır. Halk, bugüne kadar, kendisini yoksulluktan, sömürülmekten kurtaracak, insanca yaşatacak, kendisini toplumda gerçekten egemen kılacak devrimlerin, böyle bir alt-yapı devriminin, bilerek veya bilmeden, özlemi içinde yaşamıştır.

Gerçi, doğrudan doğruya mülkiyet düzenini ilgilendirdiği için şimdiye kadar yapılanlardan daha, ileri bir alt-yapı devrimi olan toprak reformuna karşı, bu reformdan doğrudan doğruya yararlanabilecek bazı köylü topluluklarında kuşku bulunduğu öne sürülebilir. Fakat aslında, köylü bu kuşkuyu gerçek anlamıyla toprak reformu yüzünden değil, toprak reformunu önlemek isteyen güçlü çevreler tarafından, büyük toprak sahipleri veya onların adamları tarafından, toprak reformu diye kendisine anlatılan yanıltmacalar dolayısıyla göstermiştir.

Ne zaman ve nerede, köylü topluluklarına Cumhuriyet Halk Partisi'nin yapmak istediği toprak reformu gerçek anlamı ile anlatılırsa, o köylü toplulukları, bu reformun en içten savunucuları olmaktadırlar. Top-

rak reformunu önlemek isteyenlerin karşısına dikilmektedirler. Hattâ, yer yer, umutsuzluk ve çaresizlikten, yasaları çiğnemek bahasına, ceza ya katlanmak bahasına, toprak adaletsizliğine karşı kendi başlarının çaresine bakmaya kalkışmaktadırlar.

Bozuk kredi düzeninin, adaletsiz fiyat politikasının, halkı sömüren aracılık ve tefecilik düzeninin değişmesi için köylülerin düzenledikleri mitingler, yürüyüşler gıtgide yaygın duruma gelmektedir.

Bu belirtiler ortada dururken, bazı kimselerin, hâlâ,

— Bu halkla devrim olmaz, onun için demokrasiyle devrimcilik bi arada yürümez... kanısında direnmeleri, gerçeği görmemektir.

Böyleleri, demokrasiyi baltalamaya çalışmakla, veya halktan ve de mokrasiyenin umut kestikleri için halka uzak durmakla, halkı kendilerin den soğutmakta ve ürkütmektedirler.

Geneleksen aydın-halk ikiliğini büsbütün derinleştirmekte, devrim ci eylem önündeki bu en büyük engeli devam ettirmektedirler.

Halkı, adeta zorla, kendisini aldatan, sömüren tutucu çıkar çevrelerinin kucağına itmektedirler.

HALK UYANIKTIR. Fakat halkı yeterince tanımadıkları için, halkın ne kadar uyanık olduğundan habersizdirler.

HALK DEVRİMCİDİR. Fakat kendi devrimci davranışları, halkı ilgilendirmeyen üst-yapı devrimlerinin yöntemleriyle şartlandığı için, bu kimseler, halkın bir alt-yapı devrimine ne kadar hazır ve istekli olduğunu görememektedirler.

Halkın uyanıklığını ve devrimciliğini fark edemeyen bu kimseler, Türk toplumunda yenileşme hareketleri başladığından beri ilk defa devrimci aydınlarla halkın, devrim anlayışında ve isteklerinde bilinçli ve kararlı olarak birleştiklerini anlayamadıkları için, bu büyük ve tarihi fırsatın değerlendirilmesini güçleştirmektedirler.

İlerici - Gerici Ayrımı Gerçeklere Aykırıdır

Bu türlü kimselerin yaptıkları «ilerici - gerici» ayrımı ve halk çoğunluğunu «gerici» olarak suçlamaları da gerçeklere aykırıdır. Hele halka yönettikleri «gericilik» ithamını halkın dinsel duygularına bağlamaları, büyük haksızlıktır.

İlericilik - gericilik çekişmesi, aslında dinsel değil, ekonomik bir çekişmedir. Yerli çıkarıcılarla yabancı sömürücüler, iktisadî egemenlik-

lerini devam ettirebilmek uğrunda yaptıkları mücadeleye yüce ve kutsal bir görünüm verebilmek amacıyla din silâhını kullanırlar.

Gerçekten, ekonomik ve sosyaî düzende halk yararına yapılmak istenen her yenilik, genellikle, o düzenin güçlü ve egemen kıldığı çevrelerin, hiç değilse bu çevrelerden bazısının durumunu sarsar ve değiştirir. Bunlar, böyle yeniliklerin karşısına halkla çatışarak değil, halkın gücünden yararlanarak çıkabilmek için, bu türlü yenilikleri, dine veya toplumun değer ölçülerine ve dirliğine aykırı gibi gösterirler. Taassubu körükleyerek ve her yeniliğe karşı bir direniş yaratarak, kendi durumlarını ve çıkarlarını koruyabilmek, egemenliklerini sürdürebilmek isterler.

Bu uğurda, yerli çıkarıcılarla yabancı sömürücüler, gerektiğinde daima, aralarındaki din ve milliyet ayrılıklarını aşip sıkı işbirliği yapmışlardır. Bu işbirliği, Kurtuluş Savaşı sırasında açık vatan ihaneti ölçüsüne varmıştır. Hepsi vatansever ve dindar, hepsi iyiniyetli ve yoksul olan halk toplulukları da, nasıl bir oyuna geldiklerini anlayamadan, birbirlerine düşmüşlerdir.

Günümüzde de durum böyledir.

Her gerici hareketin ardında bir takım yerli ve yabancı çevrelerin, bazan ayrı ayrı, bazan işbirliği hâlinde yürüttükleri bir çıkar oyunu vardır.

BU OYUNLARI BOZMA ZAMANI ARTIK GELMİŞTİR.

AYDINLAR, BU OYUNLARI, HALKI KARŞILARINA ALARAK, SUÇ. SUZ OLAN HALKI SUCLAYARAK DEĞİL, ANCAK HALKLA BİRLİK OLARAK BOZABİLİRLER.

Halkla kaynaşamayan, halkla el ele vermekten kaçınan, halka yabancı duran bazı aydınlar, hâlâ halka rağmen halkçılık iddiasında olanlar, ya halkın çok gerisinde kaldıklarını göstermektedirler ya da kendi sınıfsal çıkarlarına bağlılıklarını veya kısa yoldan iktidar hırslarını ortaya koymaktadırlar.

Halk ve aydın, aralarındaki güvensizlik duvarını yıkıp da el ele verince, sömürü düzeninin karşısına birlikte çıkınca, din sömürüsü bütün etkisini yitirecektir.

— III —

DÜZEN DEĞİŞİKLİĞİNİ

CUMHURİYET HALK PARTİSİ YAPACAKTIR

Ortanın solunda Cumhuriyet Halk Partisi, demokratik yoldan halkçı bir devrim için, bir alt-yapı devrimi için, bunu sağlayacak düzen deği-

şikliği için gerekli halk-aydın birliğini şimdi kendi saflarında sağlamaya kesinlikle karardır.

Cumhuriyet Halk Partisi, tüm aydınları ve halkı, geçmiş ayrılıkların ve kırınlıkların üstüne çıkarak, geçmişin yanlış bölünmelerinden kurtularak, kendi saflarında birleşmeye çağırmaktadır.

Hem şimdiye kadar izlediği yol hem de geniş bir halk ve aydınlar temeline dayanması bakımından, bu düzen değişikliğini gerçekleştirebilecek parti, Cumhuriyet Halk Partisidir. Cumhuriyet Halk Partisi, kurulduğu günden beri, temel ilkeleriyle bir alt-yapı devrimine yönelmiş, böyle bir devrimi amaç edinmiştir.

Cumhuriyetçilik ilkesiyle devlet biçimini değiştiren, lâiklik ilkesiyle din ve devlet ayrımını gerçekleştiren ve her türlü yeniliğin karşısındaki taassup engelini zayıflatan, milliyetçilik ilkesiyle, Türk toplumunda cemaat yapısından millet yapısına geçişi sağlayan ve millet bilincini uyanıran, devletçilik uygulamasıyla Türkiye’de sınıileşme hareketini başlatan Cumhuriyet Halk Partisi, halkçılık ve devrimcilik ilkeleriyle de, üretilmiş ilişkilerini halk yararına değiştirmeyi, Türk toplumunda bir alt-yapı devrimi yapmayı öngörmüştür.

Tek parti dönemi, Cumhuriyet Halk Partisi açısından, alt-yapı devrimi için bir hazırlık dönemi olmuştur. Açıkça belirtmek gerekir ki, partinin bu dönemdeki iç yapısı, kurulu düzeni sürdürmek, bir alt-yapı devrimini önlemek isteyen çevreleri de kapsıyordu. Bu çevreler, Cumhuriyet Halk Partisi ile halkı bir ölçüde birbirinden ayırıyor; onu kendi halkçı ve devrimci programını gereği gibi gerçekleştirmekten, halktan yana gerçek bir düzen değişikliği yapıp üretim ilişkilerini halk yararına dönüştürmekten alakoyuyordu.

Cumhuriyet Halk Partisi, şimdi halktan uzak olanlardan arınmıştı

Çok partili demokratik rejime geçiş, Cumhuriyet Halk Partisine, kendi iç yapısını bu çevrelerden arındırma fırsatını sağlamıştır.

Gerçekten, halk yararına reformları, örneğin toprak reformunu engellemek isteyenlerden bazıları, çok partili döneme girilince, Cumhuriyet Halk Partisinden ayrılmışlardır. Engellemelerini dışarıdan sürdürmeye koyulmuşlardır.

Fakat Cumhuriyet Halk Partisindeki arınmanın, bu halkçı partiyi halka karşı olanlardan kurtarmanın tamamlanması, ancak Ortanın Solu hareketinden sonradır. Bu hareketin getirdiği bölünme, Cumhuriyet Halk Partisini halktan uzak tutan, yaygın ve köklü bir alt-yapı devrimine girişmekten alakoyan bütün iç engelleri temizlemiştir.

Bu arınma, Cumhuriyet Halk Partisi ile halk arasındaki yabancılaşmayı sona erdirmiştir.

Bu arınmayla Cumhuriyet Halk Partisi kendi kendine yabancılıktan da kurtulmuş; daha çok özleşmiş, daha çok halklaşmıştır.

Sosyal ve ekonomik ihtiyaçları dile getiren halkçı ve devrimci ilkelerini, daha ileri ölçüde ve daha tutarlı olarak izleyip uygulayabilecek güce ulaşmıştır.

Cumhuriyet Halk Partisi, kendisini halkla yabancılaştıran, halka karşı ve tutucu unsurlardan arınmış yeni yapısı ile, şimdi halkçı ve devrimci ilkelerini gerçekleştirebilecek ve Türk halkının özlediği gerçek devrimi, onu sömürölmekten ve yoksulluktan, Türk ekonomisini geri likten kurtaracak, Türkiye'nin bağımsız sanayi toplumuna geçişini sağlayacak alt-yapı devrimini yapacak güçtedir.

— IV —

NASIL BİR DÜZEN DEĞİŞİKLİĞİ ?

Cumhuriyet Halk Partisinin, Türk halkının özlediği alt-yapı devrimini gerçekleştirmek için yapacağı Ortanın Solunda düzen değışikliği nasıl olacaktır?

1969 milletvekili seçimlerine girerken hazırladığı ve Türk kamu oyu-na sunduğu Seçim Bildirgesi, Cumhuriyet Halk Partisinin iktidara gelince yapacağı düzen değışikliğinin ayrıntılı programı niteliğindedir.

CUMHURİYET HALK PARTİSİ, BU SEÇİMLERDE, TÜRK HALKINDAN, BU PROGRAMI UYGULAMAK İÇİN YETKİ İSTEMEKTEDİR.

Ulusal bir kalkınma modeli

Cumhuriyet Halk Partisinin yapacağı alt-yapı devrimi, hiçbir yabancı doktrine veya kalkınma modeline dayanmamaktadır. Cumhuriyet Halk Partisi, Seçim Bildirgesinde, kendi halkçı ve devrimci ilkelerine, 1961 Anayasasına, Türk toplumunun gerçeklerine ve Türk halkının isteklerine uygun, aynı zamanda dünyadaki çağdaş gelişmeleri de gözönünde tutarı, yeni ve ulusal bir kalkınma modeli oluşturduğu kanısındadır.

Cumhuriyet Halk Partisi bu modeli masa başında değil, halkla birlikte oluşturmuştur. Yıllardır köyde ve kentte geniş halk topluluklarıyla kurulan sıkı ilişkinin, sürekli diyalogun sonucu olarak oluşturmuştur. Bu model oluşturulurken, halk içinde yapılan gözlemler ve halkın özl emleri, Türk toplumunun özellikleri, Cumhuriyet Halk Partisinin yıllardır

işbirliği yaptığı, geniş bir bilim adamı ve uzman kadrosunun yardımı ile değerlendirilmiştir. Bu değerlendirme, parti ilkelerinin, 1961 Anayasasının ve çağdaş dünya gerçekleriyle gene çağımız dünyasındaki sosyal ve ekonomik düşüncelerde son yılların ortaya çıkardığı yeni gelişmelerin ışığında yapılmıştır.

Gerçek halk iktidarı

Bu bölümün başlarında da belirttiğimiz gibi, gerçek devrim, alt-yapı devrimidir : Üretim ilişkilerini etkileyen, ekonomik ve sosyal düzeni değiştiren ve ekonomik güce el değiştirten devrimdir.

Cumhuriyet Halk Partisinin yapacağı alt-yapı devrimiyle ekonomik güç nasıl el değiştirecektir ve hangi elde toplanacaktır?

Düşünceleri eski doktrin modellerine göre şartlanmış bazı kimseler, ekonomik gücün ya bireyler ve özel girişim elinde ya da devlet elinde toplanabileceği görüşündedirler.

Cumhuriyet Halk Partisi bu görüşde değildir.

Cumhuriyet Halk Partisi, ekonomik gücün halk elinde toplanmasını istemektedir ve bunun mümkün olacağını düşünmektedir.

Çünkü, ortanın solunda Cumhuriyet Halk Partisi, gerçek bir halk iktidarı istemektedir; kayıtsız şartsız bir halk egemenliği istemektedir.

Ekonomik güç neredeyse, siyasal güç ve egemenlik de oradadır.

Üretim araçlarının tümü devletleştirilip, ekonomik güç devlet elinde toplanınca, bazılarının ileri sürdükleri gibi, halk iktidara gelmiş olmaz. Çünkü bu durumda halkla devlet yabancılaşır, devlet halkın üstünde bir güç olur, ve egemenlik, o gücü elinde tutan bir avuç yöneticide veya bir bürokrat zümrede toplanır.

Ekonomik güç, belirli sermaye topluluklarında, özel girişimcilerle büyük toprak sahiplerinde yoğunlaşınca, siyasal güç ve egemenlik de onlarda yoğunlaşır, veya onlarla devletin başında bulunan bürokratlar arasında paylaşılır.

Her iki durumda da iktidar, halkta değildir. Halkı az veya çok ezen, az veya çok sömüren azınlıklardadır.

İktidarın bu azınlıklardan birinde toplandığı bir toplumda, zor olmakla beraber sosval adalet sağlanabilir; sınırlı olmakla beraber bazı özgürlükler bulunabilir. Biçimsel bir demokrasi işleyebilir.

Ama öyle bir toplumda, gerçek özgürlük, ve bütün insan yaşamını kapsayan gerçek demokrasi bulunamaz. Ayrıcalıklar (imtiyazlar) ve eşit-

sizlikler temelinden kaldırılamaz. Halk egemen olamaz. İnsan kendi kendisinin efendisi olamaz. İnsan, işiyle de, çevresiyle de, devletiyle de, hattâ kendi kendisiyle de yabancılaşır. İnsan - toplum - devlet bütünleşmesi kurulamaz.

Böyle bir toplumda insanlık onuru yeterince korunamayacağı gibi, insanın maddî ve manevî varlığının tam olarak gelişebilmesi için gerekli koşullar da sağlanamaz.

Bunların olabilmesi ve gerçek halk iktidarının kurulabilmesi için, ekonomik güç ve ona bağlı siyasal güç, halkın elinde toplanmalıdır.

Bu nasıl gerçekleştirilebilir?

İşte, Cumhuriyet Halk Partisinin 1969 Seçim Bildirgesi, Cumhuriyet Halk Partisinin Düzen Değişikliği Programı, bunun yolunu göstermektedir.

Bildirgede anlatıldığı gibi, Cumhuriyet Halk Partisinin kuracağı düzende, toprak işleyen, su kullananın olacaktır... Köylüler, işçiler, bütün ücretliler, esnaf ve sanatkârlar, halk kooperatifleri veya kooperatif üst kuruluşları yoluyla, sendikalar veya sosyal güvenlik kurumları yoluyla, büyük ortak yatırımlara girebileceklerdir. İşyeri demokrasisi geliştirilecektir.

Böylelikle en büyük yatırımcı güç, halk olacaktır. Halk girişimi, ekonominin en geniş kesimini meydana getirecektir. Ekonomide halkın sözü geçecektir.

Halkın kendi kendini yönetim yetkileri genişleyecektir.

Halk devletin elinde ve emrinde değil, devlet halkın hizmetinde olacaktır.

Devlet, büyük halk kesiminin yardımcısı ve tümüyle ekonominin, halk yararına, yön vericisi olacaktır.

Ortanın solunda Cumhuriyet Halk Partisinin öngördüğü düzen, bir halk kapitalizmi de değildir. Çünkü bu düzen geleneksel anlamda kapitalist ilişkilere dayanmayacaktır.

Ortanın solunda halkçı ekonomi düzeninde, mülkiyet hakkı korunacaktır. Fakat bu haktan herkesin adaletli ölçülerle yararlanması sağlanacaktır ve mülkiyet hakkının kamu yararına aykırı olarak kullanılması önleneyecektir.

Böylelikle mülkiyet hakkının dağılışında da kullanılışında da adalet ve toplum yararı gözetilmiş olacaktır.

— V —

ORTANIN SOLUNDA SINIF, TOPLUM VE İNSAN ANLAYIŞI

Bu düzende sermaye ile emek, geniş ölçüde, aynı topluluklarda birleşeceği, bu birleşmenin olmadığı yerlerde ise, halk, yönetimde etkili olarak söz sahibi bulunacağı için, ekonomik güce dayanan sınıf ayrılıkları da ortadan kalkmış olacaktır.

Cumhuriyet Halk Partisinin kuracağı ortanın solunda insanca düzende, bu anlamda sınıf ayrılıkları kalkacağı gibi, toplumculuk ve bireycilik kavramları da değişik anlamlar ve özler kazanacaktır.

Ortanın solunda Cumhuriyet Halk Partisinin toplumculuğu, insanı tek yönlü kılıcı, insanı ezici, bireyi eritip tek kalıba dökücü bir toplumculuk değildir.

Cumhuriyet Halk Partisi, insanı feodal güçlere de kapitalist güçlere de bağımlılıktan kurtarmayı istemektedir; fakat insanı bu bağımlılıktan kurtarıp, devletin, hattâ toplumun kölesi durumuna getirmeyi de reddetmektedir.

Ortanın solunda bir düzenin insan-toplum ilişkileri gereğince, toplum bireyi ezmeyecek, eritmeyecek, kendi kendine yabancılaştırmayacaktır. Fakat bireyin de topluma zarar vermesi önlenecektir... Toplum, insanın, kendi kişiliğini geliştirmesini engellemeyecek, tersine, buna destek olup yardım edecektir; fakat bireyden de topluma ve insanlığa hizmet etmesini, yararlı olmasını bekleyecektir.

Ortanın solunda bir düzenin özgürlük anlayışı gereğince, kişinin düşünce ve anlatım özgürlüğü, toplum isterlerinin üstünde olacaktır. Fakat toplumun yararı da kişisel çıkarlara üstün tutulacaktır.

— VI —

ORTANIN SOLUNDA AHLÂK ANLAYIŞI

Ortanın solunda Cumhuriyet Halk Partisinin, ahlâk anlayışı ve manevî değer ölçüleri de, ekonomik ve sosyal düzen değişikliği isteğinin dayandığı temel görüşlerle ilişkilidir.

Bireylerde her ne pahasına olursa olsun daha çok kazanma hırsını kamçılaman; bazılarının hak etmeden de hattâ topluma zarar vererek de

olsa çok kazanmasını, halk topluluklarının insanca yaşama hakkından üstün tutan bir düzende, ahlâk bozulur; manevî değerler sarsılıp yıkılır, insanlar birbirinden uzaklaşır.

Günümüzün ahlâk bunalımı ve toplumsal dayanışmamızın zayıflaması, Türkiye’de böyle bir düzen bulunmuşundandır.

Çalışanların, doğruluktan ayrılmayanların genellikle sürüldüğü, hor görüldüğü, onları sömürenlerin ise saygın ve üstün kişiler olduğu bir toplumda; kolay edinilmiş kazançların sefahati körüklediği, değerlendirilmeyen emeklerin sefaleti kökleştirdiği bir ortamda; sosyal güvenlikten yoksunluğun, vurgun veya rüşvetle giderilmeğe çalışıldığı bir düzende, ne ahlâk ne birlik olabilir, ne insanlık sevgisi ne de toplum bilinci ve dayanışması gelişebilir.

Yabancılar kendi milletini sömürmenin milliyetçilik sayıldığı; kirlili yollardan kazanılmış servetlerle bir sahte maneviyatçılık edebiyatının desteklendiği; din duygusunun bile bir sömürü aracı yapılabildiği; belirli kişilerin veya çevrelerin, hattâ bazan yabancıların ekonomik gücünün siyasette etkili olabildiği bir düzende, ne milliyetçilik, ne din, ne ahlâk ne de demokrasi gerçeklik kazanabilir.

Cumhuriyet Halk Partisinin kuracağı düzende, insana, insan emeğine, insan yaratıcılığına, toplum yararına ve doğruluğuna en üstün değer verilecektir... İnsanlığa ve topluma hizmet, ahlâkın temel ölçüsü olacaktır... Bu düzende, manevî değerler maddî güce üstünlük kazanacaktır... İnsan insanı, zümre zümreyi, kişiler veya yabancılar ülkeyi sömüremeyecektir... Bu düzenle herkes, düşünce ve inançlarında gerçek özgürlüğe kavuşacaktır.

Onun için, ortanın solunda Cumhuriyet Halk Partisinin yapacağı düzen değişikliği ile ahlâk bunalımı sona erecek, topluma dayanışma, insan karakterine bütünlük getiren manevî değerler gerçeklik kazanacaktır.

Böyle bir düzende, toplumun maddî kalkınması kadar manevî kalkınması da sağlanmış olacaktır.

Toplumun maddî ve manevî kalkınması, o toplumu meydana getiren insanların maddî ve manevî varlıklarının gelişmesine dayandığı ve bu gelişmeyi sağlayabildiği ölçüde gerçeklik ve değer taşır.

Anayasamız 10’uncu maddesi ile devlete, bunu sağlama ödevini vermiştir :

«Herkes, kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez hak ve hürriyetlere sahiptir.

«Devlet, kişinin temel hak ve hürriyetlerini, fert huzuru, sosyal adalet ve hukuk devleti ilkeleriyle bağdaştıramayacak surette sınırlayan siyaset, iktisadî ve sosyal bütün engelleri kaldırır; insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlar.»

Cumhuriyet Halk Partisinin Türkiye’de halkla el ele kuracağı düzen, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi önündeki bütün engelleri kaldıran, bunun için gerekli bütün şartları hazırlayan bir düzen olacaktır.

Bu şartlar içinde yetişen, çalışan, yaşayan insanlar, daha güçlü, daha mutlu, daha insanca bir toplumun kurucuları ve unsurları olacaklardır.

S O N U Ç :

Cumhuriyet Halk Partisinin Düzen Değişikliği Programı, bilimsel olduğu kadar, halkçı bir programdır ve Türkiye’nin gerçeklerine dayanmaktadır.

Bu yönü ile ulusaldır.

Fakat Cumhuriyet Halk Partisi, bu Programın, bir evrensel yönü de bulunduğuna inanmaktadır. Çünkü, bu Düzen Değişikliği Programı, birçok az gelişmiş veya gelişme hâlindeki dünya ulusları için de bir demokratik kalkınma modeli olabilecektir.

Atatürk’ün ve İnönü’nün önderliğinde, Türk Ulusunun her engeli aşarak zafere ulaştırdığı Kurtuluş Hareketi, birçok dünya ulusları için kurtuluş ve bağımsızlık çığırını açmış, bunun yolunu göstermişti. Şimdi, Atatürk ilkelerinin, Cumhuriyet Halk Partisi Programının ve Anayasanın doğrultusunda hazırlanan Düzen Değişikliği Programı, gene birçok uluslara, ekonomik sömürüden kurtuluşun, insancıl, milliyetçi, halkçı ve sosyal adaletçi bir kalkınmanın ve böyle bir kalkınmayı demokratik yöntemlerle başarmanın yolunu gösterebilecektir.

İ Ç İ N D E K İ L E R

	<u>Sayfa</u>
Ö n s ö z	III
Bölüm : 1 Köylüye Döntük Düzen Değişikliği	1
Bölüm : 2 Bağımsız Sanayi Toplumuna Geçiş	13
Bölüm : 3 İnsanca Bir Orman Düzeni	23
Bölüm : 4 Çağdaş ve Halkçı Eğitim Düzeni	29
Bölüm : 5 Ulusal Dış Politika ve Ulusal Savunma Politikası	41
Bölüm : 6 Doğuda Yeni ve Halkçı Düzen	45
Bölüm : 7 Doğal Kaynaklarda Ulusal Düzen	57
Bölüm : 8 Verimli ve Adil Bir Ekonimi Düzeninin İlke ve Araçları	61
Bölüm : 9 İnsanca Bir Çalışma Düzeni	73
Bölüm : 10 Sosyal Güvenlik Düzeni	87
Bölüm : 11 Sosyal Konut, Arsa ve Kentçilik Düzeni	91
Bölüm : 12 Halkçı ve Devrimci Hukuk Düzeni	97
Bölüm : 13 Yönetimde Düzen Değişikliği	103
Bölüm : 14 Anayasa Düzeni Kurulurken Anayasada Yapılacak Değişiklikler	107
Bölüm : 15 Yeni Bir Döneme Girerken : Af	111
Bölüm : 16 Düzen Değişikliği Programının Gerektirdiği Kaynaklar	113
Bölüm : 17 Ortanın Solunda Düzen Değişikliği Programının Dayandığı Temel Düşünceler	121